Bibliotheca Lond. Belgicæ

DE
JURAMENTI
Promissorii
OBLIGATIONE

Prælectiones Septem.

Habitæ in Schola Theologicâ
Oxon. Termino Michaelis
Ann. Dom. MDCXLVI.

A
ROBERTO SANDERSONO Episcopo
Lincolnienſi

S. Theologiæ in Academia Oxonienſi Professore Regio.
Præmissa Oratione ab eodem habita cum publicam professionem auspicaretur
26. Octobr. 1646.

LONDINI,

Typis *T. R.* & *E. M.* Prostat vænale apud *O. Pullen* & *A. Crook*, in Cœmeterio *S. Pauli.*
1661.

G4780.02

Oratio habita in Schola Theologica *Oxon* a R. S. sacræ Theologiæ Regio PROFESSORE, cum publicam professionem auspicaretur. 26. Oct. 1646.

POstquam mihi, integro jam quadriennio & quod excurrit, quicquid est hoc professorii sive muneris delegatum, sive oneris impositum esse sensi: dici vix potest (Auditores) quam horruerim totus; quam variæ adversantesque sibi cogitationes mox animum alternatim incesserint meum. Observabuntur imprimis ante oculos quamplurima, quæ virum longe virilius præstabiliorem, audentioremq; quam ego me aut esse puto, aut haberi velim, a suscipiendo tam arduo munere prorsus absterrerent, Prov. cum omni tempore difficilis; tum illis, nisi

G4780.02

Oratio habita in Schola Theologica *Oxon* a R. S. sacræ Theologiæ Regio PROFESSORE, cum publicam professionem auspicaretur. 26. Oct. 1646.

POstquam mihi, integro jam quadriennio & quod excurrit, quicquid est hoc professorii sive muneris delegatum, sive oneris impositum esse sensi: dici vix potest (Auditores) quam horruerim totus; quam variæ adversantesque sibi cogitationes mox animum alternatim incesserint meum. Observabuntur imprimis ante oculos quamplurima, quæ virum longe virilius præstabiliorem, audentioremq; quam ego me aut esse puto, aut haberi velim, a suscipiendo tam arduo munere prorsus absterrerent, Prov. cum omni tempore difficilis; tum illis, nisi

pejora insecuta essent, pessimis tempo-
ribus, post tot enatas novas, veteres re
natas hæreses, multo difficilior: Vires
eum vel maxime vigerent, admodum
exiguæ; & tunc accrescentibus anni
fractæ plurimum imminutæque: Me
moria fragilis & infida: Impediti o
ris, in hac etiam balbescente senectute
infantia: Vel ipsius Latini sermonis
post quinque tum superque lustror u
absentiam, insolentia. Perorandi, pra
legendi, disputandi, determinandi, ca
teraque quæ hujusce sunt muneri
præstandi (quæ fortassis ab his exigi fa
est, qui assidui sunt in hac palæstra
facultas signa olim inerat, quum in hi
studiis aliquantulum versaremur, (&
quantilla tum illa!) exoleta jam pro
sus, & plane nulla. Denique, ut m
nutiora illa præteream, longinquæ m
grationis cum famulatu & supellect
le qua libraria qua domestica, tædium
reliquaque ab re familiari incommoda

vel is unus, quem & fateri pudet, pudor plusquam subrusticus, & (quam facile patior amicos amoris quodam errore Modestiam interpretari) invirilis quædam verecundia. Insuperabilis illa quidem; ut quam natura insevit, firmavit educatio, fovit hactenus, atque etiamnum fovet tenuitatis propriæ conscientia: sed qua tamen vix aliud comperi quidquam a prima pueritia ad hunc usque diem, aut rationibus meis aut existimationi magis adversarium. Retundit hæc assidue generosiores quosque animi impetus: eximium quid ausuri conatus frangit: memoriam pessime labefactat, sermonis vim aut præripit, aut sistit: ut, quod mihi visus sum quandoque mente concepisse haud prorsus incommode aut abs re, hoc aut non ausim proloqui statua taciturnior; aut si tente, sic timide, sic gelide, sic id faciam hæsitans, ut aliquanto nonnunquam præ-

ſtaret non tentaſſe, Dicam verbo, &
quod res eſt; una hæc timiditas, & (ſi da
bitis vocabulo veniam) hæc infiduci
mei, ut de munere hoc detrectando ſeri
cogitarim, atque etiam aliud eam i
rem tentarim; plus efficit, quam cæter
illa, quantumuis gravia, quæ hactenu
commemini, univerſa.

Occurrebant dum iſtæc cogito, e
adverſo pauca quædam, nec aſper
nanda, quæ labantem animum nonni
hil erigerent, cunctantemque ſubind
velut ſubjectis ſtimulis in hanc are
nam propellerent. Optimi Regis ju
dicium: crebri amicorum hortatus
veſter multorum (ut illi ſubmone
bant, et ego haud inexpertus huma
nitatem veſtram facile credebam
in me proni affectus. Pepulerunt iſt
fateor, (ut par erat) animum mum
quin & commoverunt: ſed hacte
nus, ut tamen ſi meo unius arbitrat
res ſtatuenda foret, nec lenga nec di
ficil

ficilis futura eſſet deliberatio. Quidenim? Patererne ego me ætate jam declivi, defectis viribus, memoria lubrica balbum & pertimidum ſenem, ex ſuaviſſimo quo perfruebar otio & umbra, in apricum & in pulverem, iniquiſſimo tempore, poſt 25 annorum miſſionem, quaſi poſt-liminio, & invitum rapi? et quæ me poterant ſatis expurgaſſe cicutæ, ſi lubens conſenſiſſem? Quis non omnem mihi Anticyram deſtinatam crederit, ni abnuiſſem & quoad verecunde licuit, reſtitiſſem.

Ergo ne perduci poteras, inquietis, ut conditioni tam iniquæ acquieſceres tandem, ſanus utriſque auribus atque oculis? Poteram, ut videtis, & perductus ſum; ita ſunt ut res humanæ, ſic & conſilia incerta: Sanuſne an ſecus ubi facti rationem edidero, voſmet judicate. Certe non ego hac in re vel ingenio meo obſecutus ſum, vel etiam judicio; cui ut optatius fuit, ita viſum

eſt

eſt ſalutarius, in tenebris latitare ſi
curum, quam cum labore & perici
lo prodire in ſcenam. Imo vero eg
cum amicis, qui apud ſereniſſima
Regiam majeſtatem videbantur al
quid poſſe; idque non una vice, cora
& per literas ſemel atque iterum ob
teſtatus per omnem amicitiam, Reg
animum pertentarent fieri ne poſſet ſ
ne ipſius offenſione, ut de hac Cathedr
aliter ſtatueretur, nec ego tam impor
tunum onus tam imparibus humeri
ſuſtinere cogerer. Pertentant: renun
ciant fieri non poſſe; perſtare in ſenten
tia Regem, quod ante juſſiſſet & id ra
tum eſſe velle: non utique obnitere
porro fruſtra, ſed onus quod excuter
non poſſem, qua poſſem animi alacri
tate ſubirem & perferrem. Hæc ad
monitus, officii conſcientia, cujus vo
luntati obtemperare debui, ejus autho
ritati ceſſi: Maxime cum altius aſſur
gerem, (nam quæ hactenus dicta ſunt
ad

ad humanas tantum rationes pertinent,) & ut decuit hominem & Chriſtianum & Theologum, ſummam Dei Opt. Max. providentiam, ſingula quæ in terris aguntur vel minutiſſima quæque, prout ipſi collibitum eſt, & ſuaviter & fortiter moderantis, diligentius cogitarem: Scilicet eſt cor Regis in manu domini, ſicut derivationes aquarum; & pro bene-placito ſuo convertit ipſum. Hæc ego quo ſæpius & attentius cum animo reputavi meo, eo mihi propius conjunctam cum Regia voluntate divinam etiam vocationem viſus ſum contueri. Siquidem nihil aliud eſt, quantum ego quidem adhuc intelligere potui, ordinaria Dei ad aliquod munus vocatio, quam ab his penes quos eſt plena & legitima de ejuſmodi rebus ſtatuendi poteſtas, perſonæ ipſorum judicio non inidoneæ, nulla intercedente prava ambitione, dolo, maliſve artibus, deſignatio. Pervicit itaque omnia impedimenta, omnia objecta-

menta

menta deluit, duplex illa parendi neceſſitas, voluntati Regiæ, divinæ vocationi. Quo mihi paratiorem apud omnes bonos, apud omnes æquos rerum æſtimatores excuſationem fore confido, ſi (quod indubie futurum proſpicio) in obeundo hoc tam illuſtri tam arduo munere, nec votis meis, nec veſtræ expectationi ſatisfacerem. Dabo tamen operam officio utcunq; ut ſatisfaciam meo: & ſane, ut aliquid ſaltem de me fidenter dicam, ſpero me aliqua ex parte ſatisfacturum: illud ſi concedatis, quod omnino concedi debet & eſt veriſſimum, non ſatisfeciſſe officio qui ſe ingeſſit, ni fecerit, quod debuit: ſatisfeciſſe qui admotus eſt, ſi fecerit quod potuit.

Expoſui pluribus, auditores, provinciam hanc quo concilio jam olim ſuſceperim: cur in ea adminiſtranda toto quadriennio nil geſtum ſit, ſi forte requiratis, paucioribus expediam. Quo tempore reverendus in Chriſto Pater Vigorniæ Epiſcopus, cathedra paſtorali con-

conſenſa, doctoralem hanc quam permultis jam annis plurimum ornaverat mihi ſucceſſori deſignato reliquit (fuit id æſtiva vacatione circiter Kal. Sextiles:) diſceſſi tum hinc ea mente, ut proximo termino Michaelis certo etiam die conſtituto, Kal. ſc. Novembribus revertetur; res domeſticas interea componerem, eaque curarem quæ reditum maturarent. Quid multa? Curo, compono, & totus in hoc ſum. Gliſcere jam tum ſimultates publicæ, magis magiſq; indies univerſa in pejus ruere, ardere paſſim omnia diſcordiis civilibus: verſari in ore, in auribus, in oculis omnium nil niſi bellici apparatus, armorum ſtrepitus, tumultus militum. Ego tamen pergo, ſed ſegnius aliquanto quam occæperam, vaſa colligere, ſarcinas complicare, capſas & ciſtulas rebus neceſſariis implere ex quibus una, magno meo cum infortunio, paulo longius domo mea eo fine premiſſa ut huc commodius

medius asportaretur, post aliquot menses cum supellectile quam habui pretiosissima incidit in glutinosas manus bonorum illorum virorum, quibus pro jure vis est, & arma pro legibus: unde eam mihi reglutinandi nulla jamdiu reliqua est aut facultas, aut spes. Sed quod amissum est, missum facio; & pergo. Instat tandem destinatus itineri dies; & erant quæ ad profectionem videbantur necessaria, pleraque expedita: præstolabar tantum tabellarium hinc cum literis ex quibus nonnulla, quæ mihi usui forent, & rescire intererat, intelligerem. Miror hominem condicto die non adesse: expecto adhuc diem alterum, tertium, quartum; comparet nullus: quinta demum luce venit, sed pedes, inops, squalidus, & mœstus. Nempe acciderat forte per illa tempora, (ipsissima hac fere anni tempestate,) prælium illud atrox, & utriqve parti satis funestum Monticlivense, sive ad Edgehill

hill: *unde disjecti ſparſique per oppida longe lateque milites vicina quæque loca occuparant, & vias undique publicas nefariis deprædationibus infeſtabant. Narrat miſellus homuncio, ut in hos incideret, ut ſe minis contumeliiſque peſſime exceptum, equo, veſtitu, nummis, & tabellis expoliaverint: docet omnia rapinis, latrociniis, concuſſionibus, terroribus plena: quoad ardor ille belli refrxierit, intuta omnia viatoribus. Quibus auditis, neceſſitati iterum parendum ratus, abjeci profectionis conſilium, certus memet domi continere, donec reſideret nonnihil belli æſtus, & immutata rerum facies ſpem oſtenderet commodioris profectionis: quod ego ſane, ut eram illarum rerum inexpertus, intra paucos ſaltem menſes futurum non dubitavi, Sed heu! quam inanis fuit ſpes illa! Exarſit ex illo tempore multo quam ante æſtuoſius belli furor, pervagatuſque eſt latius; &*

a-

afflictiores indies res evaſere publicæ
Venit interea Oxonium cum exercitu
ſereniſſimus Rex Carolus: urbem valle
lo & foſſa cingit, preſidio firmat: figunt
hic ſtativa pretoriani milites. Abjecti
igitur protinus omni ſpe & pacis publi
licæ, & reditus huc mei: quod reli
quum erat, experire ſtatui, veterum
illud λάθε βιώσας an aliquid contineret
ſanæ ac ſolidæ Philoſophiæ. Periculum
feci, latui, eaque fui in propoſita ſen
tentia, (poſtquam ita conſtitueram)
ſive conſtantia mentis ſive pertinacia:
ut cum alias quam parciſſime, idque
non niſi magna cogente neceſſitate, tum
integro propemodum biennio, non om
nino aut ocreas induerim aut equum
conſcenderim, aut parochiolæ meæ an
guſtiſſimos fines (qui ubi maxime pa
tent vix ſunt millenum paſſuum) vel
latum pedem unquam exceſſerim. Quod
quam animo meo fuerit jucundum,
quam rebus meis ſalutare; nec ego
ſatis

ſatis oratione complecti, nec vos exiſtimationi conſequi poteſtis. Qua in re ingratiſſimus eſſem quot quot ſunt uſquam mortalium, ſi non providentiæ divinæ vim, ſapientiam, bonitatem & agnoſcerem lubens & lætus deprædicarem: cujus ſingulari beneficio factum eſt, ut quod pauciſſimis in tanta rerum perturbatione contigiſſe reor, mihi domi meæ inter meos conſidere licuerit; libris, literis, otio fruii & quod ad animi mei fructum maximum duco, illibatam una cum libertate conſcientiam & dignitatem conſervare. Sc. ab domo abductus ſum mea, iniqua ut tum videbatur conditione, ſed (Deo providente) non infelici tamen; ut alium quendam verbi præconem belli lege captivum in libertatem redimerem; virum ſane gravem & diſcrtum, quicum interceſſerat mihi a multis ante annis ex vicinia & longo uſu non levis animorum con-

junctio

junctio et amicitiæ quædam necessitudo. Ne longam faciam; uterque tandem data utrinque fide publica ita domum remissi sumus, ut communis incolumitatis mutui invicem obsides essemus. Hæc fides sancte servata, utrique nostrum in hoc tanto rerum æstu tranquillitatem securam præstitit. Sicque mihi, auspice Dei bonitate, brevis procella longam peperit halcyoniam.

Verum, ubi post deditam hanc urbem, immutatamque in tantum rerum conditionem, ut saltem itinerantibus securiores essent viarum transitus, oblatam mihi opportunitatem sensi Academiam revisendi: de rnanda hac quæ mihi obtigisset Sparta denuo cogitare cæpi: Nempe contractam longo situ seu rubiginem, seu scabritiem ocyus abradendam, excutiendum omnem torporem: reptandum e latebris in apricum; ingenium deses & inurbanum qua pote exitandum, et ad Academicos mores,

studia

ſtudia, inſtitutaq; paulatim efformandum: hoc eſt, ut ego interpretor, vim naturæ faciendam, et vel invita Minerva Minervam colendam. Statui itaque, ſed communicato prius per literas cum amicis concilio, ad medium Octob. adeſſe, ſi & illis id oportunum videretur. Reſcribunt non ſibi id oportunum videri, ſed neceſſarium, adeoq; ab omnibus expectari: proinde advolarem, de prælegendo aut diſputando ne ſollicitus eſſem; nec enim in tanta Academiæ ſolitudine, in mediis caſtris & inter arma (ubi ſilere ſolent leges) iſtarum rerum rationem ullam haberi, nedum expectationem. Pergratum id fuit homini et ſemper cunctatori, & ſubire onus ignavo, maxime & imparato. Quamprimum itaque per alias occupationes, & continuos imbres licuit, huc advolo: ita ſecurus ab omni publici officii metu, ut ne vel ſolitariam ſchedam adverſariarum annotatiuncularum mecum attu-

rim. Alium enim mihi proposuera
istiusce itineris finem duplicem: alt
rum, ut de Academicarum rerum pra
senti statu certius aliquid præsens co
noscerem: alterum, ut de futura pra
legendi ratione cum viris amicis &
prudentibus consilium caperem. Sci
bam enim vi statuti atque etiam offic
prælectiones habendas esse: sed in pr
legendo quam potissimum viam insis
rem, ut id sequerer quod Theologiæ stu
diosis & gratissimum esse posset & ut
lissimum, id vero nisi ab his edocti
qui quid maxime esset ad gustum &
sensum eorum qui nunc sunt hominu
exploratum haberent, scire non pot
ram. Ast ubi advenissem, vix sal
tatum resalutatumque est invicem, cu
mihi nova occinitur cantilena: pr
lectiones ordinarias pro more solito
professoribus expectari: Egone ut a
quid sic insperatum præstem, hac te
poris angustia, hospes, & harum rer
insolen

inſolens, & quem tot alia premunt incommoda? Fieri non poteſt, iniquam: Illi contra, At fieri oportet. Tunc ego mecum, Jam ergo teneris: nec eſt aut elabendi ſpes, aut deliberandi locus. Sed bono es animo; Non eſt impoſſibile, niſi nos dialectici fallant, quodcunque eſt neceſſarium:--- Λύναμις γὰρ ἀνάγκης ἔγγυθι ναίει. Audendum ergo aliquid; & nunc tertium, quod a te his antea factum eſt, neceſſitati parendum. Protinus ergo & calamum et chartas, & ſcrinia poſco: & dum meditor (*pro more publice profitentium*) aliquid ipſo in limine præfari, *quod apud humanitatem veſtram habiturum eſſet juſtæ excuſationis inſtar, dum eam in rem ſcripturio neſcio quid ſubſecivis horis & ſubſultoria opera; exit tandem de re nihili, hoc eſt de me, & de rebus, factis, conſiliis meis jejuna hæc & (ut vereor) nimium importuna narratiuncula.*

Quam, quo mihi videmini proniori-
bus animis & auribus excepisse, eo con-
fidentius ad illa accedo quæ supersunt
dicenda: & spero vos facile exoratum
iri, ut qua me attentione & patientia
hactenus prosecuti estis de præteritis
rebus deserentem, eadem prosequamini
porro, dum quid ego vobis in posterum
spondeam, quidque a vobis vicissim pe-
tam, qua potero brevitate exponere.
Prius illud quod attinet, imprimis aper-
te profiteor non esse me ex illorum nu-
mero, quibus cordi est litem ex lite serere,
rixas ciere doctiores quam componere,
quique controversias novas movere ma-
lunt quam summovere veteres, & con-
tentionis funem trahere quam abrumpe-
re: ingeniosi suo, fortassis & aliorum
judicio; sed certe malo publico. Est
hæc gens hominum numerosa satis &
multigena: sed in triplici fere discri-
mine. Sunt qui suo nescio quo ma-
genio, vel etiam odii invidiæve æsti-
per

perciti, alienorum operum Aristarchi fiunt & censores severissimi. Excutiunt hi non sententias modo & locutiones hominum, sed & vocum et syllabarum minutissimos quisque apices. Si erratum est in re aliqua quamvis levissima, si quid forte aut vehementius, aut temperatius dictum quam pro ipsorum palato; vociferantur continuo, insectantur, damnant, & tantum non diro anathemate feriunt. Si quid obscurius prolatum aut ambigue, trahunt semper in deteriorem partem; et ne desit calumniæ locus, sensum ei de suo affingunt. Quod ita sanum, solidum, pulchrum est, ut non audeant vituperare, (quod vituperio proximum est) maligne laudant. Est alterum genus eorum, qui aut ex inanis gloriolæ cupiditate, nova & inaudita opinionum monstra in Ecclesiam invehunt, quorum est hoc infœlix seculum longe feracissimum; aut μικροφιλοπμια quadam laborantes pulchrum esse du-

cunt inutilibus distinctiunculis & subtilitatibus, aut puerilibus inaniis, gratiam apud adolescentes captare, aut risu diducere rictum Auditoris: Disputaturientes Theologi, nec veteri Stoicorum vulgo multum absimiles; qui severiorem professi philosophiam, in exilibus tamen Grammaticorum λεπτολογίας vel Dialecticorum argutiolis omne ævum transegere. Tertium genus latissime patet, estque eorum hominum qui aut studio partium sic illos admirantur, quibus se magistris addixerunt ut sibi nefas esse putant ab eorum placitis vel latam unguem discedere; aut odio partium ita se demum satis esse religiosos existimant, si ab eorum sententia, quos sibi adversarios constituerunt, quam longissime recesserint. Hinc alios effectus videas ἀμετρέτ ἀνθολκῆς ex Antipapismo Semianabaptistas, alios ex Antipuritanismo Semipapistas, alios---Sed piget ista ulterius

prose-

proſequi tam innumera, tam ingrata: & ad alia feſtino. Harum ne in ulla claſſe nomen cenſeri mereatur meum, Deum cordis mei conſcium teſtem advoco, cui ſervire in ſpiritu filii ſui ante omnia cupio, ea me mente ad hoc munus accedere, non ut propriæ exiſtimationi aut affectibus, non ut alterius cujuſquam voluntati aut gratiæ, ſed ut unis his tribus litarem, Veritati, Pietati, paci. Et quidem ſpero præcorque eundem illum Deum, cujus gratia hanc miſerecordiam hactenus conſecutus ſum vilisſimus licet peccator, ut tamen eßem fidelis: largiturum mihi in poſterum, pro ſua bonitate, ne ab eadem hac mente ullis aut mundi illecebris, aut machinis tentationum, aut temporum inclinationibus unquam dimovear. Cujus ope fretus, ut cætera non auſim polliceri quæ non ſunt mearum virium, ſpondeo vobis tamen in fungendo hoc munere,

quoad Deus permiſeret, ſinceritatem fidem, & poſtquam hoſpes eſſe deſiero diligentiam.

Sunt & nonnulla, viri, patres & fratres, ut ad ultimum illud orationis meæ caput tandem accedam, quæ a vobis ego viciſſim expecto, vel ſaltem expeto compluria illa quidem, ſi aut mihi vacaret exequi, aut vobis audire ſingula. Sed præterquam quod id nimis longum eſſet, eſt quoq; ut mihi videtur non multum neceſſarium; tam qui humanitatem dixerit, hunc ego omnia illa una voce complexum eſſe arbitror. Cogitate obſecro, quantæ ſit molis, non cum uno jam Typhone Romano (quæ fuit quondam præcipua & pene ſingularis in hac arena concertatio) ſed cum tot efferis gigantibus, Socinianis, Pelagianis, Antinomis, Anabaptiſtis, Eraſtianis, aliiſq; ſuccreſcentibus quotidie velut Hydræ capitibus novis hæreſeon monſtris, quorum vix audita vulgo nomina, nedum ſa-

ti

tis explorata dogmata, manus conserere cogitate cujus sit artis, anguillas illas lubricas et cæno gaudentes, sed quid ego anguillas dico? apage deminutiva; quin angues potius μέστους ἴου θανατηφόρου (Sectarios, inquam, & sophistas) e cavis et limo quibus se abdiderunt eruere, in lucem protrahere, ita constrictos tenere, nequa aut toxico noceant, aut elabantur lubrico. Cogitate quantæ sit solertiæ, latentem sub ovilla veste lupum deprehendere; Detrahere & pellem nitidus qua quisque per ora Cederet introrsum turpis: hypocritarum & Enthusiastarum, qui obtentu Reformationis orbi illudunt, qui sub larva Spiritus carni militant, qui libertatem prophetandi sibi arrogant ut aliis licentius imponant, quid sibi velint & quo tendant oculta consilia sapienter perspicere, eorumque conatibus tempestive & prudenter obvenire, τις πρὸς ταῦτα; Quotusquisque est ea narium

rium ſagacitate, ea perſpicacia oculo-
rum, ea lacertorum & laterum firmita-
te, ut ad iſta omnia debite peragenda
unus ſufficiat? Iſta ſi cogitabitis, facile
ut opinor & illud una exiſtimabitis, mi-
hi cui omnia jam dicta ex officio incum-
bunt facienda, omnino ſub tam impar
onere ſuccumbendum eſſe, ni vos me fa-
tiſcentem uſque & languentem cum om-
ni humanitate veſtra ſubinde ſublevetis. Condonabitis itaq; uti ſpero ingenio
pudori, memoriæ, ætati, deſuetudini
quicquid quacunq; in re nolens peccave-
ro: ſi quid forte inter diſputandum aut
alias exciderit non mature cogitatum, in-
congrue dictum, aut incommode enunci-
atum; ſi dictio aut phraſis non occurrerit
rei de qua agitur exprimendæ ſatis ido-
nea; ſi memoriæ diffiſus, (quod me præ-
co, & alias quoties opus eſt facturum
et inter prælegendum conſtanter,) quæ
pud vos dicturus ſum e chartis recita
vero: ſi denique quod eſt ab anteceſſori-
bu

us meis quacunque in re egregie præ-
titum, id ego vel non præstitero, vel ad-
modum tenuiter.

Hujus autem vestræ in me humani-
tatis certius mihi pignus dare non po-
testis, quam si præsentis instituti mei
consilium resciero vobis non improbari.
Dixi modo, & veredixi nihil mihi ad-
huc certi constitutum esse, in hoc præ-
legendi officio, quam viam insisterem.

Utrumne primo quod a multis factum
video, Epistolam aliquam Apostolicam
analytice explicarem & scholiis illustra-
rem, corollaria inde ad fidem et pietatem
utilia breviter deducerem, controversias
emergentes digressione facta fusius per-
tractarem, loca revincendis hæreticis et
sectariis opportuna urgerem et confir-
marem, vicissim quæ sunt ab iis in rem
suam prave detorta nativo sensui resti-
tuerem, utraq; ab ipsorum sophismatis
& caviliationibus vindicarem?

An potius secundo historiam Evan-
geli-

gelicam domini noſtri J. Chr. vel juxt
ſilium narrationis unius alicujus qua
tuor Evangeliſtarum vel etiam magi
ex omnibus harmonice contextam pro
ponerem et explicarem; et nodos hiſtor
cos aliaſq; difficultates, qua ἐκ φαινομέν
ἀπλοΐας qua ex rei ſubjectæ qualita
aut circumſtantiis ortas diſſolverem

An tertio pari ratione hiſtoriam ſa
cram Eccleſiaſticam ex Apoſtolorum
Actibus & Epiſtolis ſecundum tem
porum ordinem diſpoſitam?

Vel etiam quarto integram hiſtoriam
Biblicam utriuſq; Teſtamenti a mundi
condito ad conſtitutam uſq; ab Apoſto
lis Eccleſiam Chriſtanam perpetuo fili
deducerem, et rerum geſtarum exempl
ad uſum conſcientiæ et vitæ inſtituti
onem, quoad res ferret, accommodarem

An quinto ex textu aliquo ſcriptu
ræ breviter expoſito, locum communem
Theologicum, maxime de re aliqua fi
dei controverſa proponerem methodic
ex

explicandum: ut de Scripturæ perfectione, de satisfactione Christi de authoritate Ecclesiæ, de Peccato Originali, de Justificatione fidei, de Merito operum, de Purgatorio, Transubstantiatione, & id genus aliis?

An sexto locum aliquem communem Theologiæ practicæ sive Moralis pari modo explicarem; & casus dubios conscientiæ eo pertinentes ex certis agendi regulis & principiis illustrarem et dissolverem: ut, de Votis, de Juramentis, de scandalo, de Rebus Adiaphoris, de libertate Christiana, de obedientiæ et Subjectione, de civilibus Contractibus, de Divortiis, de Restitutionibus, aliisque ad Dei cultum aut ad fraternæ dilectionis & justitiæ officia spectantibus?

An denique utramque Theologiæ partem (Scholasticam dico, & moralem) sic pariter excolerem, ut neutra se merito conqueri posset neglectam penitus aut exclusam; sed alternis terminis ac vicissim nunc in controversiis

fidei

fidei dirimendis, nunc in conſcien
caſibus enucleandis, exercerer?

En vobis indicavi quotquot eſ
Theologiæ ſtudioſi, quæ cum aliqua
ſtra utilitate fieri poſſe videbantur, ſi
gula: veſtrum erit ſtatuere ex his qu
fieri velitis. Qua veſtra inclinant ſt
dia, hac me comparabo: et quod pleri
veſtrum gratiſſimum eſſe ſenſero, id
niverſis utile judicabo. Sed enim hoc
num interim non poſſum diſſimulare,
practicam hanc Caſuum Theologia
ſponte ſua & quaſi natali genio mu
propenſiorem eſſe animum meum, qua
ad illam rixoſam Controverſarium. Cu
itaq; mihi nunc aliquid eſſet neceſſar
& ſubito faciendum, nec qua ſpirar
favoris veſtri aura in hac tanta temp
ris anguſtia ſatis explorare poſſem: o
ſecutus ingenio meo, ad Moralem The
logiam inflexi curſum. Cumque cogit
rem quam ſit grave Perjurii peccatu
Deo pariter & hominibus exoſum;

mu

mulq; animadverterem quot hominum myriades his perturbatiſſimis temporibus tam nefario crimine ſe implicuerint dum aut vobis metu adacti, aut inducti dolo, juramentis ſe obſtrinxerunt variis et interdum, ſic inter ſe adverſis, ut alterutrum ſine certa perjurii periculo nec ſuſcipi potuerit, nec præſtari: exiſtimavi non potuiſſe me utilius operam collocare, quam ſi aliquid, quod ad Juramenti & Perjurii rationem pertineret, diſcutiendum ſuſciperem Atque ex tota hac materia delegi potiſſimum eam partem hoc termino explicandam, quæ eſt de Obligatione Juramenti, de Juramenti, inquam, promiſſorii obligatione. Ordiar autem hanc tractationem, Deo volente & auſpice, comite patientia veſtra die Veneris proximo, hora conſueta. Unicum illud interea a me exorandi eſtis, viri, patres & fratres perdilecti in Chriſto, pro ſumma veſtra humanitate & pietate, Deum Opt. Max. omnis

boni

boni fontem et largitorem mecum com
precemini: ut in omnibus meis ſtudiis e
conatibus ſic me ſpiritu ſuo regat, ver
bo dirigat, benedictione proſequatu
ut ea ſola ſentiam, faciam, doceam, cu
omni ſobrietate et prudentia, quæ ipſi
us gloriæ, Eccleſiæ Chriſti ædificatio
matris Academiæ honori et ornatui, ſtu
diosorum in vera fidei et conſcienti
puritate profectui, meæ denique ipſiu
et paci internæ et æternæ ſaluti aliqu
ex parte inſerviant; per et propter me
rita Domini noſtri Jeſu Chriſti, cu
cum Patre et ſpiritu ſancto Tri-un
Deo, ſit omnis honos, laus et gloria i
ſecula ſeculorum. Amen.

De Juramenti Obligatione.

Prælectio Prima.

NUM. 30. 3.

Vir si voverit votum, aut si juraverit juramentum, ligando ligamen super animam suam. non polluet verbum suum, secundum omne quod egressum est ex ore suo, faciet.

SUMMARIUM.

1. *Propositio dicendorum.*
2. *Juramenti definitio.*
3. *Juramentum est actus religionis.*
4. *In juramento Deus testis invocatur.*
5. *Materia juramenti est Res dubia.*
6. *Finis juramenti fides.*
7. *Dati Juramenti definitio continet 4. causarum genera.*
8. *Juramentum Assertorium & Promissorium.*
9. *Juramentum Comminatorium.*
10. *Juramentum Execratorium.*

11. *Obligationis definitio & distinctio.*
12. *Obligatio ad Culpam & Pœnam.*
13. *Juramentum est sua natura obligatorium.*
14. *Obligationis in Assertorio & Promissorio discrimen.*

SECT. I.

DE qua expeditius, & vestro majo
ri cum fructu dicturum me arb
tror, si in ipso statim vestibu
futuræ tractationis generale
quasi typum & [illegible] vobis a
te oculos posuero. Sic enim & vobis meli
constabit instituti mei ratio; & ego cert
orationi meæ metas figam: ut aut intra d
bitos fines usque se contineat; aut siquan
forte extrà oleas paululum procurrerit, n
tamen ita laxe evagetur, quin ut possit m
ture & cito in ordinem cogi, & ad lineas r
vocari. Tribus itaque capitibus rem tot
absolvam. Primum, ut qua de re agitur c
rius intelligatur, ostendam quid sit *Juram
tum* in genere, quid in specie *Promissori
juramentum*, quid item *Obligatio*. Deinc
quoniam de rebus incertis ex certis statue
dum est, proponam Axiomata quædam, s
[illegible], hoc est regulas generales e fonte
ris naturalis haustas, & communi genti
consensu comprobatas; velut *hypotheses*
futuræ disquisitionis [illegible]: e quibus (ut c
cluſio

cluſiones ex principiis, in quibus virtualiter continentur,) deducendæ; & ad quas, ſicut ad Canonem & normam, exigendæ ſunt particularium caſuum deciſiones. His duobus neceſſario premiſſis, quorum ex altero lumen accipiant quæ ſunt poſt dicenda, ex altero robur & firmamentum: tertio demum loco ad dubia illa diſſolvenda deveniam, quæ aut nodum aliquem vindice dignum in ſe continere, aut piorum hominum mentibus & conſcientiis ſcrupulum injicere poſſe videbuntur. Quæ quum ſit totius negotii præcipua pars, eaque longe diffuſiſſima; conabor univerſam illam caſuum varietatem in certas claſſes redigere; idque ſecundum quatuor Cauſarum genera, quod ad *Obligationis Vinculum* attinet: rejectis in calcem operis, tum quæ ad *vinculi* illius *ſolutionem* ſpectant, tum ſi quod aliud aut fuiſſe a me debito loco prætermiſſum deprehendero, aut alias ad vitæ conſcientiæque inſtitutionem poſſe utiliter attexi judicavero.

II. Exhibito hunc in modum totius futuræ tractationis diagrammate, rem ipſam nunc tandem aggredior. Ubi primo explicandum occurrit, *quid ſit Juramentum*. De voce nulli litem moveo, ſeu quis *Jus jurandum* malit vocari, ſive alia quacunque appellatione. Neque vero opus eſt, ut hac in

re vocis alicujus Latinæ, Græcæ, aut Hebræ vim & originem, vel etiam ἐπιορκία, ἐπίορκος aut παρορκία, operosius exequar. Efficit enim jurandi passim cacoethes, & rei sanctissimæ his tam profanis moribus nimium familiaris abusus, ut *Quid sit Nominis* nemini, ne puerulis quidem, possit esse ignoratum. Rei ipsius definitionem varie (ut fit) authores expressere, pro suo quisque ingenio. Brevissima est illa Ciceronis: *Est*, inquit, *Jusjurandum affirmatio religiosa.* Quo magis, ut illud obiter dicam, præcoces hujus ævi adolescentulos, nescio quo præjudicii errore, sed magno suo cum damno, Ciceronem ut nimiæ prolixitatis scriptorem defugere, & miror & indignor. Sed redeo. Pleniorem Juramenti definitionem siquis desideret, hæc esto: Juramentum est *actus religiosus, in quo ad confirmandam rem dubiam Deus testis invocatur.* Hanc definitionem membratim per partes explico.

Cic. lib. 3. Offic.

III. Dixi primo, quod sit *Actus religiosus.* Actus hic ponitur loco generis. Quamvis enim Juramentum sit proprie in Prædicamento *Relationis*: quia tamen respectus ille relativus qui in Juramento est, fundatur in *actione* jurantis, idcirco non incommode per talem actum definitur: siquidem in definiendis Relativis plerunque adhibetur Generis loco aut *Materia*, aut *fundamentum* illi

us Relationis. Quod autem sit actus *Religiosus*, constat primo ex authoritate Scripturæ, *Deut.* 6. 13. ubi Moses ita populum alloquitur, *Dominum Deum tuum timebis, & ipsi servies, & per nomen ejus jurabis.* Ex quo loco concludunt uno ore Scholastici Juramentum esse actum *a cultus* (ut illi vocant) *Latriæ*, i. e. cultus sacri soli Deo debiti. Constat secundo, ex consensu omnium populorum: apud quos, etsi unius naturæ lumine ducerentur, sanctissima semper est habita Juramenti religio; usque adeo ut ipsa *Sanctitatis*, *Religionis*, aliaque his cognata vocabula apud rerum Gentilium scriptores vix ulla alia in re frequentius usurpata occurrant, quam in hac materia Juramentorum: & quum plurima ipsis alia sacra haberentur, Juri-jurando tamen soli, non alia de causa quam quod inter tot sacra sacerrimum quodammodo esset, peculiari quodam jure *Sacramenti* nomen remansit. Unde id nomen effluxit postea in Ecclesiam, nempe ob similitudinem aliquam cum *b* militari Romanorum sacramento, ad alia tamen quædam significanda. Quin & Gallis hodie ipsum etiam Juramentum, ex inclinato ad suæ linguæ formam Latino nomine, pro Sacramento *un Serement* appellatur. Constat *tertio* ex evidentissima ratione: quia Juramentum tendit in honorem Dei; per agnitionem

a V. Aqui. 2.2.qu.89 4.

b ὅρκος στρατιωτικός Dion. Halicar. lib. 6 *Primum Militiæ vinculum est religio* Sen. Ep. 95.

tionem Veritatis, Scientiæ, Justitiæ, & Potentiæ divinæ. E-si enim Juramentum falsum, vel leviter, temere, aliasve indebite susceptum, prodit quidem *ex parte jurantis* irreverentiam quandam vel potius contemptum Dei, & nimis sapit Atheismum: ipse tamen jurandi actus *ex natura sua* divini nominis reverentiam includit. Quum enim omne Juramentum adhibeatur ad id confirmandum quod a jurante dicitur, & fieri debeat omnis confirmatio per aliquod certius & majoris authoritatis, (ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ μείζονος ὀμνύουσι Heb. 6. *Homines per majorem jurant*:) qui jurat, ipso facto agnoscit Deum se superiorem, summæ authoritatis testem, infallibilis veritatis, καὶ ῥηγνύστου, omnisque perjurii ac falsitatis justissimum & potentissimum vindicem. Est ergo Juramentum Actus Religiosus.

IV. Dixi secundo, *In quo Deus testis invocatur*. Ubi sunt tria, *Deum* adhiberi & ut *testem*, idque per modum *invocationis*. c Deus imprimis in omni Juramento advocatur. Quantumvis enim & Ethnicis, & Judæis, & Christianis solenne olim fuerit, aut per creaturas jurare, aut saltem inter jurandum tacito Dei nomine creaturas solum nominare, ut infinitis testimoniis e scriptura sacra & aliunde petitis, si id opus esset, probari posset; (quorum utrumque, an & quatenus fieri

c πίστωσις ὀμμέσῳ θεῷ Nazianz. in de fin. *Juramentum domini*. Exod. 20. 11.

fieri liceat, disserere non est præsentis instituti:) in omni tamen Juramento, quod quidem est propriè & formaliter Juramentum, aut explicite, aut saltem implicite Dei testimonium adhibetur. Nam & qui per Idola jurat, quæ revera *d nihil* sunt, & *e non Deus*, jurat per ea quæ putat esse Deos: & qui per aliquam creaturam jurat, id facit aliquo modo in ordine & relatione ad Deum; quia creaturam testem advocat tanquam aliquid Dei, in quo sc. refulget Dei veritas, bonitas & potentia, & quo se tum agnoscit per dei misericordiam frui, tum nollet per Dei justitiam privari. Verbi gratia: si quis juret *per vitam, per animam, per caput, per salutem suam, &c.* per inde est ac si diceret, *f* Per illum Deum cui vitam, animam, caput debeo; a quo salutem expecto, &c. Et per hanc particulam distinguitur Juramentum a nuda assertione vel promissione; quæ ambæ fiunt hominibus sine aliqua nominis divini aut expressa aut tacita interventione. Adhibetur autem Deus *ut testis*: & per hoc distinguitur Juramentum a Voto. In Voto enim transigitur cum Deo ipso, ut cum Parte; cui vota immediate nuncupantur: at in Juramento transigitur cum Homine; Deus autem adducitur, non ut *Pars*, sed ut *Testis*. Dixi autem in definitione Deum *Testem* & præcise, non autem Judicem aut

d 1 Cor. 8. 4.
e Jerem. 5. 9.
f Qui per Salutem suam jurat per Deum jurare videtur: respectu enim divini nominis ita jurat. Ulpian. l. 33 ff. de jurejur.

Vindicem, quod tamen est a nonnullis additum: vere quidem, sed fortassis non necessario; & abesse debet a definitione omne superfluum. Fateor utrumque facere eum qui jurat; *viz.* Deum & *testem* adducere veritatis ejus quod dicitur, & *vindicem* falsitatis: sed illud primario & per se, hoc secundario & ex consequenti. Nam ut Deus attestetur veritati, pertinet per se ad naturam testimonii: sed ut puniat falsitatem, non tam ad naturam spectat testimonii, quam ad effectum. Sed nec satis est ad Juramenti rationem, ut Deus testis adducatur, nisi & *invocetur*. Potest enim Deus ut testis adhiberi, idque ad rei dubiæ confirmationem etiam sine Juramento. Ut si ad confirmandam hanc thesin, non esse imagines adorandas, adducerem aliquot Scripturæ loca: proculdubio hoc esset adducere Dei testimonium ad confirmationem rei dubiæ; & tamen proculdubio hoc non esset Juramentum. Est enim longe aliud *citare Deum testem*, respectu testimonii jam olim exhibiti, quod citra invocationem fieri potest: aliud *invocare Deum testem*, respectu testimonii jam nunc exhibendi, in quo Juramenti quasi formalis ratio consistit.

V. Dixi tertio, & est ultimum definitionis membrum, invocari Deum testem ad hoc *ut confirmetur res dubia*. Quibus in verbis

is continetur Juramenti tum *Finis*, tum *Materia* sive *Objectum*. Juramenti Materia circa quam, sive Objectum est Res dubia: hoc est, cujus certitudo ita pendet ex fide dicentis, ut non possit ulla alia ratione commode investigari. μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου, inquit Philo. Unde primo Scibilia, qualia sunt *res Universales*, quæ certæ sunt semper sibique similes, nec possunt aliter se habere; secundo *res particulares* quæ nituntur sensuum testimonio, aut sunt ita indubie certa ex monumentis historiarum traditione universali, aut alio publico & ab omni falsi suspicione immuni testimonio, ut apud eos qui sunt sanæ mentis nullus possit esse dubitandi locus; non sunt idonea Juramenti materia. Quam enim ridiculum foret, & a sobria ratione alienum, siquis juramento confirmare velit Triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, aut Virtutem esse propter se expetendam, aut Aristotelem fuisse Philosophum, vel Ciceronem oratorem? Aut si adolescens disputans in scholis, cui propositio negata incumberet probanda, destitutus argumento, *a* jurarer eam esse veram? *Res* ergo *particulares*, ut sunt facta singularium hominum cum suis circumstantiis, quæ

a Derisibile esse si quis in disputatione alicujus scientiæ, vellet propositum per juramentum probari. Aquin. 2.2.q.89.1

propter

propter varios casus & contingentias qui
sunt obnoxiæ, ita sunt mutabiles & dubiæ
de his nulla possit haberi certitudo *b per*
monstrationem, aut alia nisi quæ pendet ex
de humana : sunt eæ, quibus confirman
proprie inservit Juramentum. Quod inn
Apostolus *Heb. 6.* per illud πάσης ἀντιλογίας. Q
si diceret, Ibi juri-jurando locus est, ubi
tradicendi finis nullus est ; uno, puta Ac
satore, affirmante ; altero, puta Reo, neg
te : nisi interposito juramento altera pa
contradictionis confirmata, cessaret p
altera, & sic tota lis terminaretur.

VI. Et hæc *Confirmatio* (βεβαίωσιν vocat A
stolus *c* loco jam dicto,) est ipsissimus Ju
menti Finis. Nam cum res particulares
certæ essent & dubiæ ob earum contingen
am, nec possent probari nisi per testes, e
autem humanum omne testimonium va
infirmum & fallibile, ex duplici maxime
fectu ; *Scientiæ* sc. (multa enim nos laten
& *Conscientiæ* (cum sit *d Omnis homo menda*
& tamen expediret hominibus, ut de re
inter ipsos controversis & mutuo agitatis
beretur aliqua certitudo ; qua sine nulla e
inter homines fides aut justitia. quæ sunt
missima vincula humanæ societatis : nec
fuit recurrere ad testimonium Dei, qui
fallere potest nec falli. Sicque receptum
apud omnes gentes, ex instituto Dei vi ju
natura

c φάσις ἀνα-
πόδεικτος.
Aristot. 2.
Rhet.

c Heb. 6.
16.

d Rom. 3.
4.

turalis, velut huic malo congruum *e remedium* Juramentum. Omnium judicio [illegible], inquit Diodorus Siculus; & Dionysius Halicarnasseus [illegible]: & utroque elegantius major utroque Apostolus [illegible] Heb. 6. Huc ubi ventum est, *Ne plus ultra*: sistat se oportet omnis humana disceptatio & contradictio. Non quod omne quod juramento confirmatur sit simpliciter certum, (tum enim nulla essent peria; quorum heu nimium plena sunt omnia:) Sed quod in hac mortalium conditione, ubi per utile visum est divinæ sapientiæ humanum genus in multa rerum caligine & incertitudine versari, quo magis supernis actus quæ certiores sunt animum adjicerent,) nulla potest esse major fides humana, quam quæ Juramento, per invocationem divini nominis, quasi de cælo attestata & confirmata est.

e *Maximum remedium expediendiarum litium*, l. 1. ff. de jurejur. *Maximum dirimendarum causarum remedium* l. 3. *Sect.* 8 *Cod.* de jurejur.

VII. In hac juramenti definitione ita ut undiviſtis evoluta, continentur aliquo modo *omnes Juramenti Cauſæ*. Primum illud membrum, quo dicitur esse *Actus Religiosus*, ejus nimirum qui jurat, necessario includit Agentis, hoc est Jurantis, Voluntatem (cum sit omnis homo agens liberum, & actus humanus omnis Voluntarius) ut causam *Efficientem* primariam. Secundum Membrum exprimit *Formale* Juramenti, quod est divini nominis

nominis attestatio, sive *Dei ut testis Invocatio*. Tertium membrum reliquam utrumque causam complectitur: Materiam & Finem. Est enim propria Juramenti *Materia circa quam* versatur *Res dubia*; quæ sc. ex nudo dicentis testimonio apud quem agitur non est satis firma fides: proprius Juramenti *Finis*, ut ex invocato Dei testimonio res dubia habeat eam *certitudinem*, qua circa res humanas contingentes nulla potest esse major. Hoc eo Auditores, quo excusatior apud vos esset mea in explicanda Juramenti definitione prolixitas. Siquidem ubi ad casus dubios statuminandos Deo volente pervenero quæ me facturum pollicitus sum per respectum ad *quatuor causarum genera*: tum demum vos omnes non dubito facile perspecturos quam studiosis utile fuerit, quam influxu meo conducibile, ista quæ sunt a me de Juramenti natura paulo explicatius dicta prænognita habuisse.

VIII. Sed de Juramento in genere hactenus: explicandum proxime, sed paucioribus quid in specie sit *Juramentum Promissorium*. Variæ extant apud Theologos & Jurisconsultos, pro diverso respectu, Juramentorum seu divisiones, seu distinctiones. Dividitur alias in Judiciale, & extrajudiciale: alias in Publicum, & privatum: in simplex, Solem-

olenne : in Nudum, & Execratorium : in bſolutum, & conditionale ; & alias aliter. ed nobiliſſima omnium, nec ulli eorum ui de Juramentis ſcripſere (quod ſciam) rætermiſſa, ea eſt qua diſtinguitur in *ſſertorium* & *Promiſſorium*. Quum nim in omni Juramento, ut ante dictum ſt, aſſumatur a jurante nomen Dei per odum invocationis in teſtimonium rei licujus dubiæ : advertendum eſt id poſſe ontingere tribus modis. Poteſt enim res liqua in dubium vocari, vel *de præterito*, tane fuerit, vel non fuerit : ut vidiſtine heri Caium in foro, vel non vidiſti ? Vel de *præſenti*, Itane ſit, vel non ſit : ut, Habeſne pecunias quas apud te depoſui, vel non habes ? Vel denique *de futuro*, Itane futurum ſit, vel non : ut Dabiſne mihi cras mutuo centum, vel non dabis ? Quoties ergo adhibito Juramento Deus advocatur in teſtimonium rei præteritæ, vel præſentis, dici ſolet ejuſmodi *Juramentum Aſſertorium* : quia jurans ſine ulla in futurum ſponſione, aſſerit tantum rem ita eſſe vel fuiſſe ſicut ipſe tunc jurat. Quod ſi Deus interpoſito juramento invocetur in teſtimonium rei futuræ, dicitur id *Juramentum promiſſorium* ; quia jurans pollicetur ſe aliquid in poſterum facturum vel non facturum. Aſſertorii uſus præcipuus eſt in judiciis, ad lites terminandas maxime

in

in Quæstione facti: Promissorii exiguus est in judiciis; sed in Promissis, pactionibus & contractibus plurimus. Extant huius generis juramenti multa in historia sacra alibi passim, exempla. Jurat *f* pie *Abrahami servus*, se Domini mandata in assumendo herili filio uxore fideliter observaturum. *g* Jurant, sed incaute *g Josue* & viri Principes populi Israelitici fœdus cum Gabaonitis. *h* Juravit *h Rex Herodes*, sed perquam temere, filiæ Herodiadis daturum se quicquid postularet.

f Gen. 24. 9.

g Jos. 9. 15

h Mat. 14. 7.

IX. Advertendum est ulterius, sub Juramenti Promissorii appellatione comprehendi & *Comminatorium*: quale fuit illud *i* Davidis de perdendo Nabale temerarium Juramentum; & impium illud quorundam *k* *deorum* Zelotarum, quo se devoverunt non gustaturos, donec occidissent Paulum. Hæc & alia id genus, non sunt proprie *Promissiones*; quæ vox potius rem alteri gratam significare videtur: Sed per Synechochen quandam cum Catachresi conjunctam, (quæ alias familiare apud bonos authores, tum præsertim in his dictionibus quæ futurum aliquod spectant, ut *Sperare* pro *Timere*, & similibus,) extendi potest Metaleptice *Promissionis* nomen & ad *Comminationes*. Ita Deus *l* juramentum illud, quo *l juravit in ira sua* Israelitas qui ipsum variis provocationibus tent

i 1 Sam. 25. 22.

k Act. 23. 12.

l Psal. 95. ult.

entaverant in eremo non ingressuros in requiem suam, non minus promissorium dici potest & solet, (etsi minus proprie, quam illud ejusdem quo *m juravit patribus eorum* se daturum eis terram Chananeorum in hæreditatem. m Deut. 1. 8.

X. Neque vero, quod ad Juramenti Promissorii rationem aut effectum attinet, quicquam omnino interest *nude* proferatur Juramentum, an *cum adjecta execratione*. Etsi enim sint e Scholasticorum grege, quibus videtur Juramentum illud, quod fit per *simplicem contestationem*, specie differre ab eo quod fit per *adjunctam insuper execrationem*; ea ratione adducti, quod in illo Deus advocetur olim *ut Testis*; in hoc etiam *ut Judex*: tamen si rem attentius consideremus, ex antedictis facile constat utrumvis fiat, perinde esse. Omne enim Juramentum, quocunque modo prolatum, sive *nude* sive *execratorie*, aut expresse, aut saltem implicite, Deum & *ut Testem* invocat, & *ut Judicem*: sed ut *testem*, primario & per se; ut *Judicem*, secundario & consequenter: & est ea forma Juramenti explicatissima, cum explicite & Deus adducitur testis, & execratio vel imprecatio attexitur: ut si quis sic juraret, *Deum testor qui me perdat ni fecero*, me hoc vel illud facturum. Sed plerunque fit, ut omissa nunc hac, nunc illa parte, contractius juretur: ut

ex

ex illis exemplis ſacræ Scripturæ, in qui
Deus pro more humano jurans induci
ſatis manifeſtum eſt. Ubi Deum juran
reperire eſt, modo per ſimplicem atteſta
nem ſine ulla execratione; qualia ſunt i
l *Vivo ego dicit dominus*, m *Per memetip*
juravi, n *per ſanctitatem meam*, &c. m
ſine aliqua expreſſa atteſtatione per ſol
execrationem, ſed & illam (ob honor
& *reverentiam* tantæ majeſtatis, atque et
pro more hominum verba o *mali ominis*
apoſiopeſin fere reticentium,) elliptice
diminute enunciatam, in particulis לא אם
involutam & ſubauditam; u
illo Pſalmi, אם יבאון p *Juravi in*
mea, *Si introibunt in requiem meam.* Il
interim videtur eſſe certum, omne juram
tum promiſſorium, quacunque forma con
piatur, explicatiore vel contractiore, mo
ſit *Juramentum* & non mera *Aſſeveratio*
Obteſtatio, utramque virtualiter continen
Atteſtationem ſc. & Execrationem. Na
in Juramento & *Execratio* ſupponit atteſ
tionem ut quid ſibi natura prius: & *Atteſta*
ſubinfert Execrationem, ut ſuum neceſſa
um conſequens. Scitum eſt illud, Plutarc
q Et hæc
Juramenti promiſſorii natura ſufficiant.

XI. Reliquum eſt, ut de *Obligationis* etia
natura & vi aliquid ultimo demum lo

attexam

l Ezek. 14 16. 18. &c.
m Gen. 22 16.
n Pſal. 89. 35.
o μὰ Δία. *Ariſtoph. in Ran.* 5. 2. *Ubi ſcholiaſtes* ἰλλειπτικὸς ἐστι τοῦτο, καὶ ἔστιν ὅτε ἐπὶ τῆς ἀρχαίας, ἀνόητα μὲν σφόδρα διὰ τὸν ὄρκον ἐλλαβαίνει χώρην εἰ ὠδαν ἢ τοῦτο τοῦτο ἔρωτα χρὴ δοῦναι ἐν ὀργῇ μεθόρμοι *Et male ominatis parcite verbis.* Horat. 3. carm. 14. *Hinc formulæ*, Εὐ φημεῖτε, *Bona verba, &c.*
p Pſal 95. ult.
q *Plutarc. in Roman. quæſt.* 44.

attexam. De Obligationibus multa & satis prolixe Jurisconsulti: Definiunt autem illi Obligationem, quod sit *vinculum juris, quo quis astringitur ad solvendum id quod debet.* Quæ definitio non minus commoda erit iis rebus explicandis quæ pertinent ad forum internum Conscientiæ, quam illis quæ versantur in foro externo Ecclesiæ aut Reipublicæ: si Juris vocabulum non contrahatur ad *Jus humanum* positivum, sed ita extendatur, ut universum etiam *Jus divinum* & naturale complectatur. Quum autem, ut ex ipsa illa definitione colligitur, vinculum omne obligatorium ex aliquo jure originem ducat: quemadmodum duplex est *Jus*, alterum divinum & naturale, civile & humanum alterum; ita duplex est *vinculum* sive *obligatio* inde consurgens. *Vinculum* sc. *Naturale*, quod obligat naturaliter & in foro externo, ex vi legis divinæ: & *Vinculum Civile*, quod obligat civiliter & in foro interno, ex vi legis humanæ. Illud nonnulli *Æquitatis obligationem* vocant; hoc *obligationem Justitiæ*. Sive id illi commode loquantur, sive incommode, non disputo: nam ubi convenit de re, quid opus est de verbis contendere? Sed quod iidem illi tertium addunt Obligationis genus, quod sit ex utroque priore mixtum: id certe aut parum commode faciunt, aut saltem minus necessario. Nam si quis

ad idem officium præstandum, (ut exempli gratia ad alendum parentes in senectute) & lege naturali, & lege civili teneretur: non hoc esset nova Obligationis species ex utraque mista, sed potius *duæ obligationes*; conjunctæ quidem *Subjecto* simul & *Objecto*, (*Subjecto*, in quantum obligant eandem personam; & *Objecto*, in quantum obligant ad idem officium) natura tamen & origine distincta. Ratio manifesta. Plures enim res non possunt producere ex mistione sui novam speciem, nisi cum aliqua sui immutatione reali. Unde r Aristoteles *mistionem* definit *miscibilium alteratorum unionem*. Oportet enim esse in omni mistione alterationem; & omnis alteratio est mutatio realis: ut patet in generatione misti ex quatuor elementis non integris, sed refractis & alteratis. At ubi accedit priori obligationi obligatio nova, ut in præsenti negotio civilis naturali, nulla fit realis mutatio utriusve: sed prior illa obligatio manet in eodem omnino statu in quo fuit ante accessionem novæ posterioris. Sed nolo his subtilitatibus diutius immorari. *Obligationem* in hac juramenti materia *Naturalem* sive *Moralem* vel solum vel præcipue intelligimus: Jurisconsultis illam alteram *Civilem* relinquimus.

r D. Gen. & corr. 1. tex. ult.

XII. Præter illam Obligationis distinctionem ex *Origine* natam, per respectum a

Jus unde oritur obligatio: est & alia ab *Objecto* sumpta, per respectum sc. ad *Debitum* solvendum, quo tendit & in quod fertur Obligatio. Duplex autem est Debitum. *Debitum Officii*, quod quis ex præcepto juris tenetur facere: & *Debitum Supplicii*, quod quis ex sanctione juris tenetur pati, si officium suum neglexerit. Priori sensu dicimus mutua charitatis officia esse debita, quia lex Dei illa præcipit, juxta illud Rom. 13. s *Nihil cuiquam debete, nisi ut diligatis invicem.* Posteriori sensu dicimus Peccata esse debita, ut in oratione Dominica, t *Dimitte nobis debita nostra:* & mortem æternam esse debitam, juxta illud Rom. 6. u *Stipendium peccati mors.* Observandum tamen debitum posterius contrahi ex insoluto priori: ita ut siquis *debitum officii* plenarie dissolveret, faciendo id quod lex imperat, non teneretur aliquo *debito supplicii* ad patiendum id quod lex minatur. Respondet duplici huic *Debito* duplex item *Obligatio*, ejusdem plane denominationis: Obligatio sc. *ad officium* faciendum, & Obligatio *ad supplicium* perferendum; vel quod communiter dicitur & eodem recidit, Obligatio *ad Culpam*, & Obligatio *ad Pœnam.* Ita tamen ut illa sit prior & potior, sicut natura sua, sic & intentione Juris. Tyrannidis enim est, non juris, pœnam intendere aliter quam in ordine ad culpam: & verum est illud Apostoli

s Rom. 13. 8.

t Mat. 6. 12.

u Rom. 6. 23.

dictum etiam in hoc sensu, etsi fortassis alio
x 1 Tim. 1. 9. rectius intelligendum, x *Lex Justo non est posita.* Intendit ergo Lex primario, directe, per se, & ἀπλῶς, obligare ad officium & obedientiam: ad supplicium autem & pœnam non obligat nisi secundario, indirecte, consequenter, & ex hypothesi; supposito sc. officii aut contemptu aut neglectu. Utramque hanc obligationem conjunxisse videtur Apostolus, *Rom.* 13. ubi agit de subjectione Supremæ
y Rom. 13. 5. potestati debita: y *Necesse est*, inquit, *subjici, non solum propter iram, sed & propter conscientiam.* E quibus verbis tria colligo ad presens institutum pertinentia. Primum, duplici vinculo posse nos obligari ad idem præstandum; vinculo officii, & vinculo supplicii: hoc enim volunt illa, διὰ τὸν συνείδησιν, & διὰ τὸν ὀργὴν. *Alterum*, priorem & potiorem apud omnes pios esse debere officii conscientiam, quam supplicii metum. *Tertium*, ex debito officii præcise exurgere obligationem conscientiæ. Unde etiam manifestum est, nos, cum *de Juramenti obligatione* loquimur, quatenus conscientiæ res est, Obligationem illam intelligere primario & potissimum, qua tenemur officium præstare; non eam, qua tenemur pœnam perjurio debitam sustinere.

XIII. Positis duabus his Obligationum distinctionibus, illud porro sciendum est, Juramentum omne ex sua natura esse obligato-

rium

rium. Ita ut si quis juret, non intendens se obligare, imo etiamsi juraret intendens se non obligare, nihil ominus tamen suscipiendo juramentum ipso facto obligetur: ut posthac suo loco (si Deo volente eo pervenero) plenius ostendam. Recte Cicero, *Nullum vinculum ad astringendam fidem majores nostri jurejurando arctius esse voluerunt.* Cic. 3. offic. Sed quid dilucidius hanc in rem dici potuit, quam quod est a Mose dictum in ipso textu? *Cum vir voverit votum, vel juraverit juramentum,* לאסר אסר על נפשו, *ligando ligamen super animam suam.* Ubi geminatio illa ex Hebræorum idiotismo plurimam habet emphasin, & auget significationem vocis. Ut *multiplicans multiplicabo, & benedicens benedicam.* id est, valde multiplicabo, valde benedicam, &c. sic *ligando ligamen,* id est valde ligando. Quasi diceret, Etsi promissio vel nuda obliget conscientiam, addita etiam asseveratione aut obtestatione, fortius adhuc obliget: omnium tamen fortissime obligat *votum,* quod ipsi Deo nuncupatur, & *Juramentum* quod homini, sed Deo tamen teste, præstatur. Obligat ergo omne Juramentum conscientiam; tam *Assertorium, quam Promissorium.* De Promissorio, quandoquidem tempus futurum respicit, nulli potest esse dubium: sed de Assertorio fortassis non sine ratione dubitari posset ex eo, quod omnis Obligatio est ad aliquod futurum; dictum Gen. 22. 16.

autem sit prius Assertorii juramenti a Promissorio discrimen in hoc consistere, quod illud rem præsentem vel præteritam respiceret, hoc futuram. Sed facilis est solutio. Nimirum juramenti qua tale Obligatio non cadit primario *super Objectum*, sive Materiam juramenti; sic enim Assertorium juramentum, cujus objectum est res præterita aut præsens, non posset obligationem de futuro inducere: sed obligatio cadit immediate & directe *super Subjectum*, hoc est conscientiam jurantis, qui in utraque Juramenti specie tenetur ad aliquod officium de futuro præstandum.

XIV. Quod ut manifestius fiat, simulque liquido constet, (quod explicandum suscepi) quæ sit juramenti promissorii obligatio: ostendam ut potero utrique Juramenti speciei quid sit commune, quantum ad obligationis effectum; & quid sit Promissorio jurumento peculiare. Concedendum autem est imprimis, quod est ex se ita evidens, ut ejus contradictorium manifestam implicet contradictionem, Obligationem omnem ad officium respicere officium *de futuro* præstandum; hoc est, aliquanto saltem tempore, etsi fortassis minutissimo, post contractam obligationem. Neque est observatu difficile, rem attentius paulo consideranti, hoc in omni Juramento tam Assertorio quam Promissorio

missorio contingere. Obligat enim se quisquis jurat ipso facto περὶ τὸ ἀληθεύειν, hoc est ad manifestandam veritatem in eo quod dicturus est, sive illud sit de re præterita aut præsenti in Assertorio, sive de re futura in Promissorio Juramento. Et est ista obligatio hactenus utrique speciei pariter communis: ita ut in utravis si jurantis verba animo non congruant, violati officii *culpæ* reus sit, & inde per necessariam consequentiam etiam & pœnæ. Sed in juramento Promissorio, præter hanc obligationem quæ cadit *super conscientiam jurantis*, & est ipsi cum Assertorio communis, quatenus est *Juramentum*; est & alia ulterior obligatio, ipsi propria & peculiaris quatenus *Promissorium* est, quæ cadit *super Materiam Juramenti*; Cujus virtute tenetur promissorie jurans, non solùm *intendere* de præsenti id facere quod juravit, quod est περὶ τὸ ἀληθεύειν, ut sc. *verba animo congruant*: sed etiam *conari* de futuro (quantum in ipso est) id implere quod juravit, ut *facta verbis congruant*. Hoc est, non modo obligat se *ad id solum promittendum* quod revera intendit: sed etiam ultra obligat se *ad id omne faciendum* quod jurando promisit. Quod vel ipsa verba Mosis in hoc versu clare ostendunt: *Vir*, inquit, *qui juraverit juramentum ligando ligamen super animam suam, secundum omne quod egressum est ex ore suo faciet*. Atque ita quam

debui plene,& quam potui dilucide, expoſui vobis ſenſum meum de primo capite hujus tractationis; Quid Juramentum, Quid promiſſorium,& Quid Obligatio. Pergam reliqua,quo ordine propoſui,proxima prælectione (Deo volente) perſequi.

Prælectio Secunda.

SUMMARIUM.

1. *Præmonitio de Stylo.*
2. Hypoth. 1. *Juramentum decet ante omnia ſimplicitas.*
3. *Repugnat Simplicitati dolus malus, ſive ſimulatio.*
4. 5, 6, 7. *Simulatione non vitatur perjurium.*
8. Hypoth. 2. *Juramentum eſt ſtricti juris.*
9. *Juramentum non nimis laxe interpretandum.*
10. *In juramento conditiones communiter ſubintelligendæ.*
11. Hypoth. 3. *Juramentum non tollit Obligationem priorem.*
12. Hypoth. 4. *Rei impoſſibilis nulla Obligatio.*

13. Hypoth.

3. Hypoth. 5. *Rei illicitæ nulla Obligatio.*
4. *Juramenti illiciti, & Juramenti de re illicita discrimen.*

SECT. I.

EXposito superiore lectione quid *Juramentum* in genere, quid in specie *promissorium Juramentum*, & quid *Obligatio*: pergendum nunc porro ad proponendum, quod proxime pollicitus sum, quasdam προλήψεις sive *Hypotheses* instituto nostro accommodas, velut fundamenta, aut (si malitis) Canones & κριτήρια totius futuræ disquisitionis: e quibus sc. petendæ sunt, & ad quas exigendæ, pleroramque dubiorum determinationes. Sed unum vos interim, antiquam id faciam, non jam exoratum eo, (quod facerem si aut suspecta mihi esset vestra humanitas, aut res ipsa non esset multo justissima:) sed præmonitos tantum velim; mihi constitutum esse, dum reperiam quod rei de qua agitur utcunque significandæ sufficiat, de verbis non ultra laborare, multo minus de sermonis puritate, nedum elegantia sollicitum esse. Curent ista scilicet, quibus vacat, & cordi est, negotium facessere sibi non necessarium. Repetere soleo cum amicis non sine aliquo *risuque jocoque*, quantum sudarit, ut tandem ineptiret magis, vir alias sane non ineruditus,

Paulus

Paulus Cortesius: Qui dum, post Thoma Scotum & complures alios meditatu quatuor libros Sententiarum commenta pertæsus, sc. voces in Scholis receptas u nus Ciceronianas, pro Ecclesia (delicia minis!) maluit ubique *Senatum* dicere, Legibus Ecclesiasticis *Senatus-Consulta*, Prædestinatione *Præsignationem*, pro S dotum Ordinatione *Initiationem*, pro A lis, *Genios*, pro Episcopis *Flamines*, & alia sim ad eundem modum plurima. Quo dem morbo laborasse invenio & alios q dam, ut *Petrum Bembum* Cardinalem, *Sebastianum Castalionem*: sed eos & pa admodum, & aliquanto temperatius. nobis non libet, nobis non licet esse tam sertis. *Oratori* condonabitur, imo laudi si sit verborum paulo deligentior: cuju ter virtutes est, non apte modo & dilu sed etiam pure & ornate dicere; quem non dedecebit floridius quandoque & p ratius incedere. Ast *Philosophum*, aut *Th gum*, præsertim in Scholasticis meditati bus & nodis Controversiarum, tam d compta & ornata oratio, quam bovem torem bullatæ phaleræ. Materia in qua ram sumimus, doceri contenta, non pos ornatum; sed nec patitur. Nimirum est idem *in Rostris* & *in Scholis* versari: aliud longe est liberiore campo frui, in

m copia quadam & ubertate exultare ſſit oratio; aliud ſpinas inter & vepreta peditum teneri, unde ſe quoviſmodo ex-dire ſine ſanguine & vulnere opimus eſt mphus. Sed quid ego iſta tam operoſe? vocibus & locutionibus in hoc tractandi nere receptis paſſim utar, quod eſt omnino iendum: quin ſit ea res veniam apud s habitura nullus dubito; verendum agis ut ſi habitura hæc tam prolixa defen-. Deſino itaque orare; & ad *Hypotheſes* ſtino.

II. Quarum eſto Prima, *Juramentum ante mia decet ſimplicitas.* Hoc eſt, Ea eſt Jura-enti natura & obligatio, ut quiſquis ſe ad quid faciendum tam ſacro vinculo ob-inxerit, juramenti religione omnino tene-ur, & ex animo ſerio intendere, & quan-m in ipſo eſt ſedulo conari, id omne facere na fide quod ſe facturum promiſit, ſine nni aſtu, fraude, dolove malo aut ſimulati-ne. Recte, ut pleraque omnia in hoc gene-Cicero, *Quod affirmate quaſi Deo teſte pro-* *lib. 3. offic.*
iſeris, id tenendum eſt. Secus qui fecerit, nec raverit id re ipſa præſtare ad quod ſe jure-rando obligavit, cum hic Moſes cenſet *pol-iſſe verbum ſuum:* hoc eſt, rem ſacram nec mere prophanandam fæde & indigne con-urcaſſe, & perjurii reum eſſe, aut aperti ut palliati. Cum enim tradantur fere tria

Perjuriorum

Perjuriorum genera, quorum primum Assertorio Juramentorum generi pene culiare, viz. cum quis jurat aliquid esse rum, quod aut falsum esse putat, aut sa sit necne verum dubitat; reliqua duo ad missorium hoc genus pertinent; *Secu* nimirum, cum quis jurando promittit nec intendit implere; & *Tertium*, cum studet implere quod promiserat & inte rat: non sane multum refert, quod qu ad Perjurii rationem attinet, maxime i ro conscientiæ, apertene; aliquod trium & γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, an simulate & ὑποκρίσει cet est illud prophani cordis indicium; dolosi: quorum utrumque, nisi sit *a fra dio digna majore*, pariter *b* abomi sanctissimus ille Deus, qui amat *sim corde*, & diligit *c veritatem in int d declinantes autem in perversitates* id est, hypocritas & dolosos *facit bulare cum operantibus iniquitatem*, id pariter habet cum palam impiis & norosis.

III. Pugnat cum hac Juramenti simp tate duplex *Simulationis* genus: alte *a parte ante*, quod ad actum jurandi antecedenter se habet aut concomi ter; *a parte post* alterum, quod co quenter: quorum illud etsi deterius neutrum tamen perjurio vacat. Ut

a Cic. 1. offic.

b Φεύδος μηδεὶς μηδὲν, μὴ δ' ἅπαξ, μηδὲ τι κίβδηλον, γένος ἐπικαλούμενος θεῶν, μή τε λόγῳ, μή τε ἔργῳ πράξειον, ὁ μὴ θεομισέστατος ἐσεσθαι μέλλων Plat. de legib. 11.

c Psal. 51. 6.

d Psal. 125. ult.

e complexus videtur David, locis diver-
ſed propemodum paralleliſ; Pſalmis viz.
cimo quinto & viceſimo quarto. Quorum
altero, illi quæſtioni e *Quis aſcendet in mon-* e *Pſal.* 24.
Domini ? inter alia reſpondetur, *Qui non* 3, 4.
avit in dolo, (לרמה) id eſt, qui non ju-
it cum animo fallendi: ubi excluditur
nis ſimulatio *a parte ante*, ipſo, ſc. tempo-
& inter ipſum factum jurandi. In altero,
nſimili quæſtioni, *Quis habitabit in taberna-* f *Pſal.* 15.
lo Domini, &c. inter alia reſpondetur non 14.
ultum diſſimiliter, *Qui juravit in malum,*
ולא ימר) *& non mutavit*; id eſt, qui
oſtquam ſe juramento obligavit, maluit vel
um magno ſuo damno præſtare quod in-
mmode juravit, quam alicujus tem-
oralis commodi intuitu datam fidem
iolare: ubi excluditur omnis ſimulatio
parte poſt. Iſta mihi aut non cogitare
identur, aut non ſerio, eorum qui nunc
unt hominum pleraque pars: qui in
mne illud quodcunque demum fuerit,
uod eſt ab his quibus nocendi poteſtas
ſt propoſitum, ſine ulla ambage proli-
e & conceptis verbis jurare non ve-
entur: quin ſibi potius ſoli ſapere vi-
dentur, ridentque non ſine aliquo faſtu
orum ſimplicitatem & inanem metum,
ui ne conſcientiam lædant, nodum in
irpo quærunt ſcilicet & perſcriptas ab

iis

iis qui proscribere possunt formulas sol-
tant. Securi interim se ab omi per
crimine metuque liberant, sibique & co
entiæ suæ egregie consultum existiman
vel inter jurandum, Jesuitarum more ta
alicujus æquivocationis, aut mentalis rese
tionis, aut subtilis coactive & a verbis p
sus alieni interpretamenti adminiculo
quoquo modo tueri utcunque possint;
etiam postquam juraverint, rimam qua
bantur, artificiosam aliquam evasionem
perire queant, velut σοφὸ φάρμακον, quo juram
to sic fraus fiat, ut salvis verbis sententia
men sophismate aliquo eludatur, & vis
omnis penitus enervetur. Non agnove
hanc *Theologiam* veteres Christiani:
hanc *morum Philosophiam* saniores Eth
Multo aliter ex illis Agustinus, g *Per*
sunt, qui servatis verbis, expectationem e
quibus juratum est deceperunt. Aliter &
his Cicero, h *Quod ita juratum est, ut*
deferentis conciperet fieri opportere, id ser
dum est.

h *Lib. 3. de Offic.*

IV. Sed ne aut declamare videar, aut
thoritate sola pugnare: confirmabo aliq
rationibus, neutra simulatione tolli Pe
rium. *Ratio prima.* Ex permultis illis S
pturæ locis, in quibus *cordis simplicitas*, c
in omni cultu Dei & officiis vitæ commu
tum vel maxime in contractibus, promi

vo

tis, & juramentis exigitur. Ut alia mittam, textu proposito disertis verbis requiritur homine jurante, ut omnino faciat secundum id quod egressum est ex ore suo. *Ut omnia faciat*, id est, ut & tunc temporis bona de intendat facere, & postea bona fide quantum in ipso est conetur facere; *secundum id quod egressum est ex ore suo*, id est, secundum eum sensum quem verba ab ipso prolata juxta communem & receptum modum loquendi apta sunt ingenerare in mente audientium, & non secundum eum sensum, quem ipse fortassis inter jurandum intra semetipsum tacita mentis cogitatione reservatum dolose intendit. Quo facit illud quod ex Isidoro solet afferri, i *Quacunque arte verborum quis juret, Deus tamen qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit sicut ille cui juratur intelligit.* Neque etiam secundum eum sensum, quem juratus, postquam cæpit eum facti pœnitere, de novo tandem comminiscitur ἀφορισμὸν χάριν, seu *dicis causa* ut loquuntur; non ut integre & sincere exolvat sicut debet Sacramenti fidem, sed ut sibi aliisque videatur quoquo modo officio functum esse, & perjurii crimen isthoc artificio caute & provide admodum declinasse.

i *Lib. 2. sent. & habetur 22. qu. 5. quacunq.*

V. *Ratio secunda.* Ab exemplo ipsius Dei: quem scribit Apostolus *Heb. 6.* ea ipsa

ipſa de cauſa promiſſiones ſuas fidelibus
ctas jure jurando confirmatas eſſe voluiſſ
k Heb. 6. 17, 18. k περισσοτερον *abundantius*, id eſt, quam fieri
teſt cumulatiſſime, & ita ut nullus po
eſſe ultra dubitandi locus, teſtatum ipſis
ceret τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, quam *immut*
le eſſet conſilium ipſius in eo præſt
do quod ſe juraviſſet præſtiturum: a
hoc omne eo fine, ut haberent creditu
ipſum ἰσχυρὰν παράκλησιν, *validam conſolation*
ſpem firmam. Quam tamen non habere
ſi in his quæ jurando promiſit poſſibile e
l v. Grot. 2 de jur. bell. 13. ψευσασθαι θεὸν, id eſt (ut *l* docti vim ejus v
exprimunt) ſi *fallere* poſſet Deus eos q
bus juravit, fruſtrando ipſorum expectat
nem. Falleret autem, & fruſtaret cred
tium ſpem, & ex ſpe conſolationem, ſi,
cum juraret non intenderet facere q
promiſit, aut mutato poſtmodum con
idipſum debito tempore non præſtaret,
que *eo ipſo ſenſu* quo ab eis promiſſiones
las par erat juxta verborum tenorem int
ligi. *Juravit* m *Deus, & non pœnitebit e*
m Pſalm 110. 4. *Juravit Dominus* n *Davidi veritate m, nec d*
n Pſalm. 132. 11. *cedet ab ea.*

IV. *Ratio tertia*, Ex natura Veritat
quæ prima eſt & potiſſima e tribus illis d
cantatiſſimis Juramenti conditionibus, q
o Jer. 4. 2. extant apud Jeremiam o prophetam, &
omnibus inculcantur, & a Scholaſticis *Tr*

juramen

juramenti comites appellantur. *Veritas* sc. *Judicium*, & *Justitia*. Cui *Veritati* repugnat, non modo quod falsum est, sed & quod *fictum* est: nec mendacium solum apertum & nudum, sed opertum quoque & qualitercunque palliatum. Polluit certe verbum suum mendacio, quicunque falsum dixerit proximo suo, & falsum is dixisse putandus est proximo suo, per quem stetit ut falsus esset proximus suus ea spe, quam ex dictis ipsius rationabiliter conceperat. Quum ergo per istiusmodi utriusve generis simulationem non evitatur *Mendacium*, dummodo id nostra culpa fiat ut decipiatur proximus adhibendo fidem dictis nostris: certe nec *Perjurium* evitatur, si nostra culpa decipiatur adhibendo fidem Juramento nostro: Siquidem nihil aliud est *Perjurium*, quam *Mendacium juramento firmatum*. Ita ut omnino idem sit accedente juramento *Perjurium*, quod est in nuda pollicitatione *Mendacium*.

VII. *Ratio Quarta.* A fine Juramenti proprio: qui, ut ex antedictis cum explicaremus Juramenti definitionem satis patuit, est * *rei dubiæ confirmatio*; nempe ut habeatur, de rebus alias incertis & ex humana fide pendentibus, certitudo quantum expedit rebus humanis. Est enim Juramentum a Deo institutum vi

* v. præl. 1. num. 6.

luminis naturalis, in remedium defectuum humanorum circa veritatem: ut esset tuendæ veritatis ultimum inter mortales præsidium, quoties omnia alia probationum genera deficiunt. Everteretur autem omnino hic finis, nec posset ulla esse apud homines certa fides, si liberum esset jurantis pro suo arbitrio, quod verbis enunciat ad fidem faciendam; id aut tacita aliqua ambiguitate inter jurandum, aut postquam juraverit exquisito aliquo novo & quasi posthumo commento ita subnervare, ut vim suam, omnem amittat, & effectu penitus careat. Horum alterum si liceret, non esset juramentum q ἀντιλογίας πέρας, sed ἀρχὴ, & ansam novis contradictionibus & litibus præberet potius quam sedaret veteres. Hac aperta semel fenestra, quid cogitari possit tam falsum, pro quo tuendo non possit excogitari aliquod saltem effugium aut diverticulum, quo a mendacio liberaretur? Interim quantæ perversitatis est, ut quod est a sapientissimo Deo in *subsidium fidei* institutum, id ab improbis hominibus verteretur in *instrumentum fallendi*, r πρὸς ἀπάτην ὅρκος σοφίστης ἐστὶν ἀξιόχρεως. Profecto nisi quis sacro Dei instituto aliorsum uti maluerit, quam in eum in quem institutum est finem, (quod non facile commiserit vir pius) qui juramenti finis est, idem debet esse & jurantis:

q Heb. ó 16.

r Erasm in Chil. ex Simo. hati ep. st.

is

is autem est, ita audienti fidem facere, ut de rei prius dubiæ veritate certior fiat & securior. At qui simulat, falsam fidem audientibus ingenerare studet: atque ita non solum alterum falli permittit, (quod tamen est *contra charitatem*, cum possit & debet impedire) sed etiam fallere intendit, quod præterquam quod est *contra* omnem *justitiam & honestatem*, est etiam cum summa Dei injuria & nominis divini contemptu conjunctum. Et mihi sane vix aliud Perjurii genus *Tertii Decalogii præcepti* aut scopo; aut ipsis etiam verbis (de *non assumendo in vanum Dei nomine*) magis ex diametro adversari videtur, quam quod ex ista simulatione exurgit. *Vanitatis* enim vox ut proprie & adæquate omne id quod quovismodo falsum est complectitur: si peculiari quodam modo & propriissime id significat, quod ita falsum est, ut tamen veri speciem aliquam præ se ferat. Adeo ut si quis Vanitatis (cum sit Ens rationis tantum nec habeat veram essentiam, per analogiam tamen quandam ad Ens reale) naturam & essentiam definiendo exprimere conaretur, non posset id commodius facere, quam si mentis imaginatione ideam quandam sibi fingat rei compositæ ex *Nihilo* velut *Materia*, & *mendacio* velut *Forma*. Nimirum *Spes*, qua se alit interim Mendacio, & tan-

Perjurium est nequiter decipere credentem 22. qu. 2. c. in dolo

dem frustra est, nec invenit quicquam, ea *Vana spes* est. Et in præsenti negotio, qui promittit aliquid quasi revera futurum, assumpto in veritatis confirmationem Dei nomine, quod tamen totum abit in nihil, aut non intento aut non præstito, quod promissum est: is directe & ad literam *assumit Dei nomen in vanum*, violat præceptum Dei, & gravissimi criminis (perjurii) reus est. Atque ita sat confirmatam habetis *primam Hypothesin*, de Juramenti Simplicitate.

VIII. *Secunda* sequitur, huic cognata: quæ ad Juramenti justam interpretationem pertinet; estque breviter hæc, *Juramenti obligatio est stricti juris. Jus strictum* hic intelligo, non ea significatione qua sæpissime occurrit apud Jurisconsultos, pro illo *rigore juris* quod ἀκριβοδίκαιον vocant, & apponitur τῷ ἐπιεικεῖ sive *Æquitati*: quo sc. convertitur *s judicium in absynthium*, quodque est ita cum injuria fere conjunctum, ut pene in proverbium abierit illud, *Summum jus summa injuria.* Sed mitius aliquanto, pro interpretatione juris ita justa & suis cancellis circumscripta, ut non trahantur verba juris ultra quam par est in alicujus partis gratiam & favorem, aut cujusquam facto vel [illegible]do inservire cogantur.

s Amos 6. 12.

Ut verbo dicam, *Strictum jus* hic ita accipitur, non ut excludat juris interpretationem æquitate temperatam, ſed ut excludat juris interpretationem gratia corruptam. Quum autem ſit *Interpretari* nihil aliud, quam rem cui ſubeſt aliquid aut obſcuri aut ambigui, exponere: ſciendum eſt dari poſſe ejuſdem rei *triplicem* expoſitionem ſive interpretationem: *Rigidam*, *Favorabilem*, *Juſtam*. Extremæ ſunt *Rigida* & *Favorabilis*: & eſt utraque, ut pleræque res extremæ, in vitio. Et ut eſt plerunque *Extremorum coincidentia* quædam, ſed adeo infelix dum utrinq; a Medio receſſum eſt, ut ſemper conveniant in eo quod malum eſt, & ut plurimum in eo quod peſſimum: ita *rigida nimis* & *nimium favorabilis* interpretatio Juris in eo conveniunt, quod utraq; per iniquam [illegible] vim quodammodo faciat legi, torquendo eam nimium ſubtili expoſitione, in compendium unius partis, & gravamen alterius; Sed cum hoc diſcrimine, ut rigidiorem premat interpretationem qui agitur *odio partium*, favorabiliorem ſectetur qui *ſtudio* ducitur. *Juſta* autem & inter utramque media interpretatio ea eſt, quæ citra reſpectum omnem ad perſonas, ex naturali æquitate & juſtitia, & ex verbis ipſis quatenus congrua ſunt æquitati &

justitiæ, verum & genuinum sensum legis venatur. Et hæc, si possit aperte satis ex verbis constare, est in omni re simpliciter retinenda. Verum quoniam fieri potest, & sæpenumero fit, ut de Legum aliorumque quæ indigent interpretatione proprio & naturali sensu oriatur controversia: ubi *justa interpretatio* ob rei dubietatem haberi non potest, concedenda est ex necessitate huic mediocritati sua quædam (ut ita dicam) *t latitudo prudentialis*. Quemadmodum Ethici negant virtutis Mediocritatem in puncto indivisibili positam esse, aut constare proportione Arithmetica, sed Geometrica. In jure ergo dubio supplet vicem *justæ interpretationis*, pro rei natura de qua agitur, nunc strictior, nunc benignior Interpretatio: quarum *Stricta*, a favorabili remotior, vergit magis ad Rigidam; *Benigna* vero favorabili proprior a rigida magis declinat. Perinde atque in Moralibus, Virtus ea, quæ *Avaritiam* inter & *Prodigalitatem* media est, prout remotior est ab alterutra extremarum, aut liberalitatis nomine censetur, aut *Frugalitatis*. Sunt ergo res aliquæ ita natura comparatæ, ut benignam sibi interpretationem suo quodam jure concedi postulent; quæ sc non sit interclusa verborum angustiis, sed cum quodam (ut Ciceronis verbo utar) *laxamento* liberi-

t ἀεὶ ὁ φρόνιμος ἀνορίσειε.

Aristot. 2. Ethic. 6.

x Cic pro cluent.

or

or: qualis habetur exempli gratia in jure noſtrati *Res Teſtamentaria.* Sic ex lege charitatis aliena dicta & facta, præſertim Principum, parentum, aliorumque Rectorum; ſcripta item hominum priorum & eruditorum, (niſi ubi juſta admodum ſubeſt ſuſpicionis cauſa in contrarium) lemenda ſunt *benigna interpretatione*: juxta id quod dici ſolet, Dubia eſſe interpretanda in meliorem partem. At ſunt aliæ res permultæ ut *Privilegia*, Contractuum ex debito *Syngraphæ*, & pleraque eorum quæ inducunt obligationem juris, inque his *Juramentum*: in quibus ubi de juſto ſenſu ambigitur, longe ſatius eſt & naturæ rei accommodatius, ſtrictiore quam benigniore uti interpretatione.

IX. Cum ergo dico *Juramentum eſſe ſtricti juris*, id ita intelligendum eſt, Juramenti ſententiam ubi ea ex verbis ſatis manifeſta eſt, omnino tenendam eſſe: at ubi ſententia dubia eſt, unicuique ſedulo cavendum, ne nobis noſtriſque affectibus nimium indulgeamus, aut nimis liberam laxamque interpretandi licentiam nobismetipſis concedamus, quo facilius nos vinculo juramenti quo obligati ſumus eximamus; neve ſenſum aliquem juramento a nobis præſtito aut ejus alicui parti affingamus, proprii commodi aut utilitatis cauſa quem non quivis vir alius

pius

pius & prudens (qui est liberioris judicii utpote cuja nihil interest) ex ipsis verbis facile eliceret. Ratio duplex. Altera *respectu aliorum*, ob metum sc. *scandali*; nequis alius infirmior nostro exemplo adductus quod a nobis factum videt id sibi quoque licere putet, etsi ignaro illarum subtilitatum, quibus tamen solis nosmetipsos a perjurii crimine tueri solemus. Altera *respectu nostri ipsorum*, ob metum sc. Perjurii: quod gravissimum crimen sine dubio in nos admittimus, si nos forte fallat benignior illa interpretatio, quæ nobis jurandi fecit audaciam. Nititur autem hæc ratio generali illa & utilissima regula, quæ jubet *in dubiis partem sequi tutiorem*. Tutius autem est non jurare, ubi verba juramenti propositi secundum communem & obvium sensum verborum videntur aliquid illiciti in se continere, quam laxa interpretatione ita ea lenire in rem nostram, ut securius possimus in ea jurare; Quatenus istiusmodi juramentum sine perjurii periculo constat recusari posse; non constat sine aliquo aut periculo aut metu posse suscipi.

X. Sed tamen est & ex altera parte cavendum, ne *stricta hæc* de qua loquimur interpretatio abeat in *rigidam*. Quod enim de *Privilegiis* dicunt Jurisconsulti, id & in aliis universim obtinent, quæ sunt ejusdem rationis,

&

& ſpeciatim in *Juramentis*: neque ea nimis ſtricte, neque nimis large eſſe interpretanda. Quum ergo dicimus Juramentum eſſe ſtricti juris, non eſt id ita intelligendum, quin ut in omni juramento utcunque ſimpliciter enunciato & ſine exceptione, ſubintelligi tamen poſſint & debeant omnes illæ ſive *Exceptiones*, ſive *Conditiones*, quæ de jure communi ſubintelligi ſolent ad hoc ut Juramentum obliget. Quarum ſunt præcipuæ, & ad quas fortaſſis reliquarum pleræque reduci poſſunt, iſtæ quæ ſequuntur. Subintelligendum primo, Si *Deus permiſerit*: ſecundum illud Jacobi, x *Si Dominus voluerit & vixerimus, faciemus hoc vel illud.* Unde ſi Cajus Titio juret ſe ad kal. Januarias *Londoni* affuturum, & pecunias quas ei debet allaturum; ſi ad id tempus gravi morbo correptus decubuerit; aut in itinere a latronibus expoliatus nummos amiſerit: in hoc caſu non tenetur perjurii. Ratio eſt: quia cum omnia divinæ providentiæ & voluntati ſubſint, nec ſit in cujuſvis hominis poteſtate omnes futuros caſus præſtare: qui fecit quod in ſe fuit ut adimpleret quod promiſerat, juramenti fidem exolvit. Nam cum *rei impoſſibilis nulla ſit obligatio*, ut mox audietis: omne juramentum ex lege communi debet intelligi cum clauſula y *Niſi Deo aliter viſum fuerit*, aut

x Jac. 4.

y *In omni voto vel ſacramento intelliguntur hujuſmodi generales conditiones, ſi Deus voluerit Si vixero, Si potero* Gloſſ. ad 22. qu. 2. c. B. Paulus.

aut alia simili. Subintelligendum secund
Quoad licet: quia *nec rei illicitæ ulla oblig*
est. Ut siquis juret indefinite observ
omnia statuta & consuetudines alicu
communitatis; non obligatur ad observa
dum nisi ea tantum quæ sunt licita & h
nesta. Subintelligendum tertio, z *Sal*
potestate superioris. Unde si filius famil
juret se facturum aliquid in se licitum, p
tet autem rei ignarus aliud ei faciendum i
peret quod impediat id fieri quod jurat
est, filius non tenetur juramento: quia l
ge divina naturali tenetur parere imper
patris. Et qui juravit non exire domo, c
tatus a legitimo judice ad comparandum
non obstante juramento tenetur exire. R
tio est, quia actus unius non debet præjud
care juri alterius. Subintelligendum quart
Rebus sic stantibus: id est, si res in eode
statu permanserint quo nunc sunt. Und
qui juravit reddere gladium, non tenet
reddere furioso. Et qui juravit ducere al
quam uxorem, non tenetur ducere si de
prehendat eam esse ex alio viro gravidam
Has & istiusmodi conditiones, quarum est per
spicua ratio, in omni Juramento subintelli
fas est, etsi non exprimantur: & rigidus ni
mis esset juramenti interpres, qui istarum
aliquam exclusum iret. Sed siquis excepti
ones admiserit magis dubias, & non a verbis

jura-

z *In juramento semper jus superioris intelligitur exceptum.* 2. *Decret.* 24 19.

juramenti ſolum ſed & ab omni recta ratione alienas, nec jure communi & conſenſu populorum approbatas : næ is auſu temerario fines Juramenti a Deo præſtituros : loco moverit, & omni perjuriorum generi latam portam aperuerit. Maneat ergo ſecunda hæc noſtra hypotheſis, de *ſtricta Juramenti interpretatione.*

XI. Cujus, ut & ſuperioris *de Juramenti Simplicitate*, propterea fuſiorem inſtituti tractationem, (etſi plurima alia meditandi mihi in mentem venerint, ſcitu non indigna, quæ tamen brevitatis cauſa prætermittenda judicavi :) tum quod rerum iſtarum clarior explicatio viſa eſt mihi his diſſolutiſſimis maxime temporibus admodum neceſſaria, in quibus viri paſſim ludunt juramentis, ut * *pueri aſtragalis* ; tum quod utriuſque hypotheſeos permagnus erit uſus, in his quæ Deo volente futuris prælectionibus a me dicenda ſunt. Reliquas abſolvam brevius. Hypotheſis tertia. *Juramentum non tollit obligationem priorem.* Habet quidem Juramentum ex natura ſuam vim obligatoriam : ſed *conſtructivam* tantum, non item *deſtructivam.* Hoc eſt, poteſt inducere novam obligationem ubi nulla fuit, vel etiam confirmare eam quæ præfuit : ſed non poteſt tollere eam quam invenit, aut aliam ei repugnantem ſuperinducere. Cujus ratio eſt ;

* *Lyſandri dictum ; apud Plut. in apopht. Idē tamen lib. de fort Alexan. id tribuit Dionſio tyranno.*

quia

quia per omnem obligationem jus alteri a
creſcit; quiſquis enim obligatur, alteri oblig
tur: & iniquiſſimum videtur, ut per meru
actum unius lædatur jus alterius ſine ipſi
conſenſu. Neq; vero intererit quicquam h
in re, fueritne prior illa quam ſupponim
obligatio, *Naturalis* an *Adquiſita*. *Obliga*
Naturalis & neceſſaria eſt, qua aſtringim
ad aliquod officium alteri præſtandum, qu
ei debemus ratione perſonæ noſtræ vi leg
Naturæ; ut dicitur quibuſdam (ut ſuperio
lectione monui) *Obligatio Æquitatis*; quia
lege naturali, qua & æquiſſima eſt & omn
æquitatis norma, originem ducit. Talis e
mutua obligatio, quæ eſt inter virum & uxo
rem, inter patrem & filium, inter domin
& famulum, inter principem & ſubdito
Obligatio Acquiſita & Voluntaria, quæ
Civilis (per ſynecdochen ſpeciei dicitur)
Juſtitiæ, quia juſtum eſt ut quod quis volun
tate ſua fecit eo teneatur; eſt qua aſtring
mur ad aliquod officium alteri præſtandum
quod ei debemus ex condicto, virtute alicu
jus voluntarii actus proprii. Talis eſt ill
obligatio, quæ ex promiſſis, votis, jura
mentis, fœderibus, aliiſque humanis con
tractibus & conventionibus oritur. Si e
ergo Juramentum ſuſcipiendum deferam
continens aliquod quod *obligationi* prioti
ſive naturali ſive adquiſitæ adverſatur,

ut ſi adverſetur officio quod parenti debetur aut principi; vel ſi repugnet ei quod ante licite juratum fuit, vel promiſſum, ejuſmodi juramentum non poteſt a quoquam ſalva conſcientia vel præſtari, vel præſtitum adimpleri. Qui utrumvis fecerit, pejeraverit.

XII. Sequitur *Hypotheſis quarta*, quæ eſt ita ex ſe evidens, ut ſit *Regula juris*, nec probatione indigeat. b *Rei impoſſibilis nulla eſt Obligatio.* Extenditur autem ad omne genus impoſſibilitatis, quæ in materia Juramenti poteſt contingere. Contingit autem rem aliquam eſſe *impoſſibilem*; aut per ſe, aut ex accidente. *Per ſe* autem tripliciter. Primo c *impoſſibilitate Naturæ*: quomodo impoſſibile eſt hominem volare, piſcem loqui. Secundo, *impoſſibilitate Facti*: quomodo impoſſibile eſt Caium hodie Londini commorantem cras convehire Titium Venetiis. Tertio, d *impoſſibilitate Juris*, quomodo illud dicitur impoſſibile alicui, ad quod non habet poteſtatem legitimam; de quo etiam illud intelligendum eſt, quod dici ſolet, *Id tantum poſſumus, quod jure poſſumus.* Sic impoſſibile eſt Prætorem iſtius Urbis conferre alicui gradum Doctoratus. Si quis aliquod in aliquo iſtorum trium generum impoſſibile ſe factum juraret; vanum eſſet Juramentum, & ab initio nullum; & per conſequens non cum omnino obligaret,

b l. 185. F. de diverſ. reg.

c *Si ſtipulator ut id fiat, quod natura fieri non concedit, obligatio non conſiſtit* l. 35. F. de verb oblig.

d *Ubi conditio jure impleri non poteſt, nullius momenti eſt ſtipulatio* l. 137. §. 6. F. de verb. obligat. *generaliter quoties factum à jure communi remotum eſt, ſervari hic non oportet* l. 7. §. 16 F. de pactis.

non

non modo ad faciendum quod juravit, sed ne ad conandum quidem. Sed *Rei Impossibilis ex accidente tantum*, aliquantum diversa est ratio. Ut si quis juratus solvere centum infra mensem, quod non est per se impossibile, casu aliquo inopino interim impeditur, ut non possit tantam pecuniæ summam tempore præfinito conficere; etsi non obligetur in foro Conscientiæ ad faciendum id quod promisit, sc. ad solvendum totum debitum debito tempore, quod jam redditum est ei impossibile; obligatur tamen ad faciendum quod in se est, viz. ad solvendum quantum potest, & quam cito potest. Ratio utriusque est, quia cum in hoc casu sola impossibilitas impediat obligationem; obligatio *e* tollitur quoad id solum quod est factu impossibile; *f* quoad reliquum vero manet. Et qui non potest omne quod debet, debet tamen omne quod potest.

tum liberis à juramento. Gen. 24. 8

e Videl 97. & l. 116. 3 *f* de vero Obligat.

XIII. Hypothesis Quinta. *Rei illicitæ nulla est Obligatio.* Est autem *Illicitum*, quicquid est contra aliquod Dei præceptum in decalogo, aut contra bonos mores; quicquid repugnat pietati erga Deum, aut charitati erga proximum; quicquid bono publico adversatur, aut paci Ecclesiasticæ, Politicæ, Domesticæ: ut semel dicam, quicquid in se continet aliquam rationem peccati. Huc illa pertinent vulgatissima, *g Juramenta*

g Vide Canonistas 22. qu. 4.

est vinculum iniquitatis. *In malis promissis* rescinde fidem, &c. Ratio est: quia omne illicitum est contra officium. Obligatio autem omnis est ad officium. Præterea, quicquid est illicitum, est aliquo modo a Deo prohibitum, (aut immediate, aut per consequentiam;) prohibitio autem Dei obligat ad non faciendum id quod prohibitum est, quam obligationem ex tertia hypothesi subsequens Juramentum tollere non potest. Imo qui juravit facere id quod sine peccato fieri nequit, tantum abest ut obligetur ad id faciendum, ut potius obligetur omnino ad non faciendum. At juratum non adimplere perjurium est, inquies. Imo vero si res sit illicita in quam juratum est, tunc pejerasti cum jurasti, non pejeras, cum contra facis. Et rem illicitam ideo adimplere quia juravisti, nihil aliud est, quam perjurio flagitium adjicere velut *Pelion Ossæ* & *sui ebrietatem*; quam juramenti vice perjurii potius mensuram implere; quam in perjurio obdurare & sine pœnitentia perseverare. Philo.

XIV. Est tamen advertendum circa hanc hypothesin; multum distare quæstionem hanc *An hoc vel illud Juramentum sit licitum?* ab ista, *An hoc vel illud juramentum obliget?* Etsi enim certum est, quod constat præstari non debere: re jurari quidem debere, potest tamen fieri, & sit sæpissime, ut quod jurari non debuit

debet tamen præstari. Exemplum clarissimum, fœdus ia Josue cum Gabaonitis pactum. Discriminis autem ratio hæc est. Ubi juramentum ideo est illicitum, quia id in quo juratur est res illicita; ibi utrobique peccatur, & jurando & adimplendo: ut si juraret occidere innocentem, & idipsum faceret, & perjurii reus esset, & homicidii. Et revera tale juramentum nullatenus obligat: quæ ultimæ istius hypothesis ipsissima mens est. Verum ubi juramentum de re non illicita sit aliunde illicitum ex aliquo externo defectu, & propter aliquam indebitam circumstantiam: obligare potest jurantem ad implendum quod promissum, nisi appareat aliud impedimentum. In quo casu locum habet quod vulgo dicitur: *Fieri non debet, factum valet.* Possumus ergo distinguere, Juramentum dici posse illicitum duobus modis; vel respectu *rei juratæ*, vel respectu *actus jurandi*. Juramentum illicitum respectu rei juratæ nullatenus obligat: juramentum illicitum respectu actus jurandi obligat, nisi aliunde impediatur. Sed hactenus. Istæ sunt illæ προλήψεις sive hypotheses quas præponendas duxi insecutæ tractationi: quibus velut pedamentis & tibicinibus suffulciantur quæ posthac de juramenti vinculo, & ejus vinculi solutione dicturus sum. Quæ quamvis sit materia valde

fusa:
bus co
& robo
se hoc
differt
Deus
varietà
gere, u
de *Vin*
& quin
superet
1, 2, 3
Jura
3. *Jura*
4. *Jura*
im
5. *Ju*
pr
6. *Jura*
7. *Jura*
8. *Jura*
9. *Jura*
10. *J*
ill
11. *Ju*
12. *Ju*
13. *Jur*
ju

fusa: ex his tamen duabus præmissis partibus confido tertiæ parti tantum & luminis & roboris accessurum, ut non desperem posse hoc Termino universam de re proposita dissertationem absolvi. Conabor certe (si Deus permiserit) omnem illam *Casuum* varietatem ita compingere & in arctum cogere, ut Quinq; Prælectionibus, (quatuor sc. de *Vinculo* juxta totidem Causarum genera, & quinta de ejus vinculi *Solutione*) totam quæ supereſt partem, si potero, complectar.

Prælectio Tertia.

Continens Casus Sedecim.

SUMMARIUM.

1, 2, *Methodi ratio, & Ordo dicendorum de Juramenti materia.*
3. *Juramentum de re simpliciter Impossibili.*
4. *Juramentum de re impossibili, & ab initio improbabili.*
5. *Juramentum de re impossibili sed ab initio probabili.*
6. *Juramentum de re Necessaria.*
7. *Juramentum de re Illicita.*
8. *Juramentum de re simpliciter illicita.*
9. *Juramentum de re illicita ex circumstantia.*
10. *Juramentum de re quæ juranti videtur illicita.*
11. *Juramentum repugnans priori obligationi.*
12. *Juramentum impeditivum alicujus boni.*
13. *Juramentum cedens in incommodum ipsius jurantis.*

14. *Juramentum alteri ſcandalum præbens.*
15. *Juramentum de re Adiaphora.*
16. *Juramentum de faciendo quod alius voluerit.*
17, 18. *Juramentum de conſervandis juribus, & de obſervandis ſtatutis.*
19. *Supradicta omnia cauſe eſſe intelligenda, ſubmonitio.*

SECT. I.

IMmenſum jam tandem pelagus ingredior: de *dubiis Conſcientiæ caſibus*, quod ad Juramenti vinculum attinet, idque quoad quatuor Cauſarum genera, prout poſſibilitus ſum dicturus. Sed antequam e portu ſolvam, illud vos adhuc præmoneo, non me fore de *Methodo* eorum quæ ſunt dicenda nimis ſollicitum. Eſt quidem *Ordo* in omni genere ſtudii & tractationis plurimus & neceſſarius uſus: quo ſine, potest fortaſſe quis vaſta & aſſidua lectione comparare ſibi variæ eruditionis molem; ſed eam confuſam & indigeſtam, nec multum utilem. Aſt illam ex altera parte δυσπραγμοσύνην & nimiam Methodi accurationem, (quam video nonnullos nimis anxie ſectari,) ut moleſtam quandam ſuperſtitionem, & non levem ſtudiorum remoram, vitandam ſemper judicavi. Mihi ſat erit, omnia dicenda ad certas claſſes ita revocare, ut alii

qui

qua saltem cognationis vel analogiæ ratio appareat cur id factum sit: parum sollicito, nequis excipiat Juramenti sensum & interpretationem ad *Formalem*, aut effectum aliquem ad *Finalem Causam* non satis concinne reduci. Cum autem, ubi omnes causæ concurrunt ad effectum producendum, *Materia* imprimis requiratur, ut primum Subjectum generationis; proxime *Efficiens* causa, quæ agendo formam producat; tertio *Forma*, quæ in materiam per actionem efficientis introducatur; *Finis* denique cujus gratia efficiens operatur: nos hunc quasi naturæ ordinem sequuti, a Materia ordiemur; hinc ad reliquas suo ordine progrediemur.

II. *Materiam Juramenti* intelligo rem illam circa quam versatur, & in cujus confirmationem adhibetur Juramentum: sive ea res spectetur ut *Juranda*, sive ut *Jurata*. Ad rem Jurandam pertinet illa quæstio, *Liceatne* hoc vel illo modo jurare? ad rem Juratam ista, Posito quod juratum sit, juramentum illud sive licitum sive illicitum, *An & quatenus obliget* in conscientia? cum ex facto etiam illicito possit oriri obligatio. Et est hæc quæstio sola instituti nostri propria: Exponam tamen plerunque obiter & ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, saltem ubi eadem fidelia utrumque parietem dealbari posse arbitrabor,

quid de illa etiam quæstione sentiam: maxime cum id & a quibusdam expectari, & plerisque vestrum gratum fore, ab amicis admonitus nuper intellexerim. Est ergo Juramenti Materia, ut tandem rem ipsam aggrediar, aut *Definita* aut *Indefinita*. Quæ certa & definita est, considerari potest, vel quoad suum *Esse Naturale* sive ratione *Existentiæ*; utrum scilicet res factu possibilis sit an Impossibilis: vel quoad *esse Morale* sive ratione *Qualitatis*; utrum scilicet res sit facta Necessaria, Illicita, an Libera?

Casus 1. III. *Primum* ergo *Dubium* est, qualis sit obligatio juramenti de re impossibili: Hoc est *Si* quis juraverit id se facturum quod adimplere non poterit, an & quatenus obligetur? Ubi tres potissimum occurrunt *Casus*. Primus, ubi res juranda fuit ab initio & in ipso tempore jurandi talam & simpliciter impossibilis. Sive *impossibilitate Naturæ*: cum res ipsa in se & nude considerata, citra respectum ad circumstantias, implicat apertam contradictionem, aut repugnat naturæ alicujus speciei entium; ut si quis promitteret se asinum docturum literas. Sive *impossibilitate facti*: cum res est in potentia (ut loquuntur) remota ad fieri, hoc est cum nulla est repugnantia ex parte naturæ rei ipsius quin ut possit fieri, tamen propter defectum in aliqua circumstantia,

stantia, ut (verbi gratia) ob nimiam loci distantiam, aut præ angustia temporis, aut a quavis alia causa, illa potentia ita impeditur ut non possit exire in actum: ut si Caius hodie Oxonii existens promitteret se cras cum Titio una cænaturum Parisiis. Sive denique *impossibilitate Juris*: cum quis aliquid se recipit facturum quod est ei a Jure prohibitum, & ad quod non habet legitimam potestatem; ut si Caius non hæres promitteret de Titii defuncti bonis daturum se Julio trientem. Pro responsione ad Dubium in hoc primo Casu, dico breviter; Juramentum de re simpliciter impossibili, nec licitum esse, nec obligare. *Non est licitum*, quia & judicio destituitur, & veritate. Quis enim homo, aut sani judicii sperare, aut bonæ fidei intendere posset id facere, quod ipse sciret fieri non posse? *Nec etiam obligat*; non modo ad faciendum, sed ne ad conandum quidem. Rei enim impossibilis, in quantum impossibilis, nullam esse obligationem, ante dictum est: Et stultum est conari, quod nequeas efficere.

IV. *Casus secundus* est, Cum res in se non impossibilis, sed tamen ipso tempore Juramenti præstiti ita improbabilis visa, ut eam multo verisimilius esset non posse quam posse postea præstari, ex aliquo objecto impedimento evadit tandem impossibilis. Ubi enim ad efficiendum *Casus 2.*

aliquod intentum ita necessario requiritur complurium rerum concursus, ut si ex multis unum defuerit, reliquas necesse sit frustra esse universas; veluti si subtraheretur horologæ machinæ rotula aut clavicula quantumvis exigua, inutilis esset reliqua compages: fieri vix potest quin ut inanis futura sit omnis in eam rem opera collocata. Ut si Caius Titium hominem novum & obscurum sua opera futuris Comitiis consulem creandum reciperet, adversus competitores natalibus, gloria, virtute authoritate totius urbis præstantissimos. Respondeo, tale juramentum *non esse licitum*, nisi distertim additur istiusmodi clausula, *Si potero*, *Quantum in me est*, aut alia similis. Si dicas, non opus esse addi clausulam, quæ de lege communi subintelligi debet. Respondeo, subintelligi licere ejusmodi clausulas ex interpetatione juris, ubi præsumitur jurans non potuisse prævidere aliquid quod impediret adimpletionem promissi: verum ubi id præsumi non potest, sed contrarium magis, nempe eum ignorare non potuisse multa contingere posse quæ impedirent, non concedi de lege communi tam benignam interpretationem. *Obligat* tamen hoc genus juramenti: non *ad effectum* quem supponimus esse impossibilem; sed *ad conatum*, quamdiu superat

spes

ſpes ulla, quantumvis debilis, rem fieri poſſe. Imo, quo plures & majores objiciuntur difficultates, eo obnixius conandum, & fortioribus animis obnitendum. At poſtquam palam deſperata eſt, & conſtat fieri non poſſe; ceſſat obligatio: ex jam dicto fundamento, quod nemo teneatur ad impoſſibile.

V. *Caſus tertius* eſt, Cum jurans ex animi ſententia, rem probabilem ratus, & bona fide intendens facere, nec dubitat (Deo volente) quin poſſit efficere, quod promiſit; poſtea tamen emergente aliquo inſperato caſu, qui nullis rationibus humanis aut prævideri potuit aut præcaveri, ſentit tandem rem factam eſſe impoſſibilem. Ut ſi Callias Thebis habitans, juratus ſolvere Socrati Athenis quinque talenta die condicto, pecunias diligenter comparatas, furto, rapina, aut aliquo dolo malo amiſerit, aut in via captivus alio abducatur, ita ut æs alienum debito tempore diſſolvere non poterit. Tale juramentum *eſt licitum*: etiamſi non addatur illa clauſula; *Si potero, &c.* quæ tamen ex communi juris interpretatione intelligi cenſenda eſt. Qua ex parte, diſcriminis inter hunc Caſum & eum qui præceſſit, hæc mihi videtur idonea ratio. Cum juramenti finis ſit, ut fiat ei cui juratur *promiſſi fides*: expedit, ut id omne inter ju- *Caſus 3.*

randum diserte exprimatur, quod videtur conducere ad hoc, ut firmior sit apud alterum fides nostra; illud vero e contra reticeatur, quod fidem nostram reddere posset suspectiorem. In re utique parum probabili juranti non facile crederetur, ut homini præcipiti, temerario, & nimium præfidenti, si nulla adjecta exceptione, aut difficultatis significatione, rem plenam aleæ simpliciter se facturum sponderet. E contra, addita exceptio, ubi nullus appareret periculi metus, suspectum redderet jurantem, quasi nihil aliud tam importuna diligentia quæreretur, quam fidei violandæ πρόφασις quædam & πρικάλυμμα. *Obligat* autem jurantem hoc juramenti genus ad faciendnm * *quantum potest*, siquidem non poterit totum: &, si grave damnum alteri ex non præstito juramento acciderit, ad sarciendum illud aliqua saltem ex parte aliquo alio beneficio pro oblata sibi opportunitate, præsertim si impedimentum illud aliqua sua negligentia, imprudentia, aliave lata culpa contigerit. Et hæc de Dubio primo.

σύμβολον πίστεως. Philo.

* *Videtur excusatus esse à faciendo quod juravit, licet teneatur facere quod in se est.* Aquin. 2.2.qu.89 7.

Casus 4.

VI. *Secundum* sequitur, de juramento rei Necessariæ. *Rem necessariam* intelligo, quæ nobis ex officio incumbit vi præcepti divini etiam citra juramentum; ita ut si eam debitis loco & tempore etiam injurati non faceremus, omnino peccaremus: ut alere pa-

parentes egenos, depositum reddere & similia. Quo pertinent illa Juramenta, quæ a subditis exigi solent de fidelitate Regi servanda, & de suprematu regio agnoscendo tuendoque, quæque conceptis verbis ab iis præstantur, qui ad Magistratum aut munus aliquod publicum admittuntur, ut quæ sui sunt muneris fideliter faciant. De obligatione hoc genus Juramentorum nulla potest esse controversia. Ad quæ enim præstanda vel injurati tenemur, jurari certe *b* multo tenemur magis: accedente sc. ei quæ præfuit ex præcepto, nova obligatione ex Jurejurando. Non ergo isti Dubio ulterius immorabimur.

b [illegible] Sopho. in Hippodam.

VII. *Dubitum Tertium*, de Juramento rei Illicitæ: *Rem illicitam* dico, quæ sine peccato fieri non potest, in quantum obviat (ut loquuntur) alicui præcepto diuino: quum sit peccatum omne [illegible] & legi Dei adversetur. Est autem hoc genus Juramenti adeo *illicitum*, ut non solum is peccet qui sic jurat, sed & is quoque qui alium ad sic jurandum authoritate, consilio, aut alio quocunque modo impellit inducitve. Sed de impellente fortassis alias. Peccat interim qui sic jurat, sive intendat facere quod juravit, sive non intendat. Si intendat; peccat volendo rem illicitam, & sic non jurat in Justitia: Si non intendat, peccat men-

mentiendo, & sic non jurat in verita
Sed sive intendat, sive non; certum
nullatenus obligari. Fit quidem sæpissi
(qui est apud homines divinæ majesta
contemptus) ut aut iræ impatientia, a
metu periculi, aut spe commodi, aut am
corum impulsu, aut verecundia qu
dam & obsequio, aut alia quavis cau
inducti plurimi (dum affectibus suis n
mium indulgent) ea se facturos Deo adh
bito teste confirment; quæ ipsi aut ju
tum certo sciunt esse illicita, aut falte
postea cum sunt a pravis affectibus libe
ores facile intelligunt, non posse a se
ne peccato præstari. Et tamen, quæ
humani judicii perversitas, peritissi
istiusmodi technarum artificis Sata
offuciis & præstigiis effascinati; plurim
videas quos nulla officii conscientia ad rec
agendum compuleris, juramenti tamen re
ligione ad prava agendum *c* ita constrict
teneri, ut quod malo consilio juratum
ad idipsum adimplendum pessimo erro
se *d* putent ex juramenti vinculo obligato

c Sæpè plerique; constringunt se juri si jurandi sacramento, ut cum ipsi cognoverint promittendum non fuisse, sacramenti tamen contemptione faciunt quod spoponderunt Amb. 1. de offic. 12.

d —Et juravit illicitè, & perseveravit injustè. Verum non voluntate, sed verecundiâ. Nam probro ducitur apud Francenas juramentum solvere, quamlibet male publicè juratum Bern. ep. 219.

Atqui
ira hyp
firmatu
cita e
rem m
mento.
VIII
accomm
non si
neris &
hac in
quid e
est, au
citer;
dicitur
dicam
illicitu
verso
Sic illi
cram
bulis
etati
in ope
satur.
Et
primus
ficatu
nem
missio
vinis

Ac

Atqui dictum est jam ante in quinta nostra hypothesi, & apertis rationibus confirmatum; nec rei illicitæ quatenus illicita est ullam esse obligationem, nec rem malam ullam vim accipere a Juramento.

VIII. Quod ut rectius intelligatur, & accommodatius ad Casus particulares, cum non sint omnes res illicitæ ejusdem generis & gradus: distinctius mihi paulo hac in re agendum esse sentio. Quicquid ergo illicitum est, aut *ex se* illicitum est, aut *ex accidente*: Ex se rursus dupliciter; *Primario* & *Secundario*. Illud dicitur *illicitum ex se primario*, & ut ita dicam in summo gradu, quod est ita illicitum ex natura ipsius rei, ut sit universo humano generi a Deo prohibitum. Sic illicitum est, quicquid est contra sacram Dei legem duabus Decalogi tabulis comprehensam: quicquid aut pietati in cultu dei, aut charitati fraternæ in operibus justitiæ & misericordiæ adversatur.

Et de re hoc primo modo illicita, sit *primus Casus*. Ut siquis juraret se sacrificaturum Idolis, aut B. Virginis imaginem adoraturum; quæ sunt *peccata Admissionis*: vel si juraret nunquam se divinis officiis interfuturum, aut sacras con-

conciones auditurum, aut Cœnæ dom
cæ participaturum, aut ſanctificatu
Diem dominicum; quæ ſunt *peccata O*
ſionis adverſus præcepta *Primæ Tab*
Aut ſiquis juraret occidere patrem, na
infantem exponere, adulteram dictis
& hora convenire, aut cum aliis con
ret in ſocietatem furti, latrocinii, fra
aut alterius cujuſvis criminis; quæ
peccata Admiſsionis: vel ſi juraret patr
ſenem & egenum non alere, pauperibu
leemoſynam non erogare, depoſitum
reddere, &c, quæ ſunt *peccata Omiſsionis*
verſus præcepta *Secundæ Tabulæ*. In his
iſtiuſmodi rebus ſimpliciter & univerſim
licitis, ex omnium conſenſu etiam ſimp
citer & univerſim obtinet Hypoth
antedicta, nullam eſſe poſſe ex Vo
Promiſſo, Juramento vel aliunde Ob
gationem. d *Pacta quæ turpem cau*
continent, non ſunt obſervanda: inqui
Jeſu Chriſti. Imo etſi graviter peccatu
fuerit vovendi, pacifcendo, jurando, alia
promittendo rem in genere illicitam
multo tamen gravius peccatur *e* adim
plendo promiſſum. Quod qui facit, de
plicis peccati ſe reum conſtituit: unius
cujus ſpeciei cujus eſt factum in ſe con
deratum, puta homicidii aut furti; a
terius, violatæ religionis ex irreveren
&

d Si unus. ff. de pactis.

e *Impia eſt promiſſio quæ ſcelere adimpletur* 22. qu. 4. c. in malis.

& abusu Nominis divini, quatenus res mala ejus authoritate quantum in ipso est confirmatur.

IX. *Secundus Casus* est de re *ex se illicita secundario*: id est, non ex natura ipsius rei omnibus illicita, sed quibusdam tantum pro conditione suarum personarum: prout sunt membra alicujus communitatis, aut in certo aliquo vitæ genere versantur. Illicitum enim est (idque ex se, non ex accidente tantum) his qui sunt membra alicujus communitatis, quicquid f *legibus illius communitatis* repugnat: quod tamen illicitum est ut a Deo prohibitum, non primario, immediate, & in specie; sed secundario, mediate, & in genere, vi illius generalis mandati divini quod præcipit obedientiam rectoribus in omnibus licitis & honestis. Illicitum item est eodem fere gradu, & ex eodem fundamento, his qui aliquo munere aut officio funguntur, aut in certo aliquo vitæ statu aut conditione constituti sunt, (quam nostrates vocabulo minus proprio fortasis, sed tamen usu recepto, *particularem Vocationem* appellant) quicquid naturæ aut rationi illius muneris sive *Vocationis* non est consentaneum. Potest enim id licere Magistratui politico, quod non licet verbi Ministro. aut e contra: itemque mercatori, quod non agricolæ; domino, quod non

Casus 2.

f *Jusjurandum contra vim legum & authoritatē juris nullius est momenti.* l. siquis ff. de legat & fidei c.

non ſervo: conjugi, quod non cæli
& ſic de cæteris. Quibus omnibus D
in genere legem hanc fixit, ut quil
quod ſuæ vocationis eſt fideliter fac
intraque fines ejus modeſte ſe contin
Siquis ergo *mercator Anglus* jur
lanas, aut alias merces extra regn
Angliæ lege deportari prohibitas Ha
burgum mittere; aut ſi *Magiſtratus*
quis juraret ſe non puniturum furt
aut adulterium; aut *Epiſcopus vel P*
sbyter ſe nunquam concionaturum,
Sacramenta adminiſtraturum; Aut ſ
vus ruſticus ſe domino jubenti bo
jungere vel fruges demetere non pa
turum: quorum primum illud *legib*
Regni, reliqua *conditionibus propriæ v*
cationis adverſantur. Eſſent iſta omn
Juramenti rei eo quo jam dixi gradu
licitæ; & ipſa etiam propterea Jur
menta *illicita* & ordinarie *non oblig*
rent. Dico *Ordinarie*: Quia fortaſ
poſſunt dari caſus: in quibus Juramen
tum quod videtur alicui legi *communi*
tatis aut *vocationis* adverſari, etſi n
debuerit ſuſcipi, ſuſceptum tamen pote
obligare. Ut exempli cauſa, in lege po
nali disjuncta. Sit lex civitatis; *Ne*
civis Prætoris munus, ad id electus, deti
ſtato: qui faxit, centum aureorum mul
eſt

esto. Caius civis, quod se imparem putet muneri, aut ut caveat sibi ab aliquo quod inde metuit incommodo, jurat se nunquam urbana Prætura functurum. Eligitur a civibus: jure jurando se tuetur: ab illis poscitur tamen ad gerendam prætoram, posthabito jurejurando. In hac specie facti quæritur, In foro conscientiæ quid juris? Respondeo, debuit non juravisse; nulla præsertim cogente necessitate: potuit enim vel injuratus recusasse. Juratus tamen videtur obligari, nec posse sine perjurio poscentibus civibus morem gerere: tenetur itaque multam solvere, Prætoram recusare. Intelligi velim præcise quantum spectat ad id de quo nunc agitur, materiam sc. juramenti, atque etiam præcise in quantum adversatur legi civitatis. Nam respectu finis, aut alterius causæ, imo respectu ipsius etiam materiæ quatenus est impeditiva majoris boni publici, aut aliunde, potest justa subesse ratio quæ obligationem tollat. *Ordinarie* tamen ut dixi, Juramentum præstitum contra leges *totius Communitatis* aut *propriæ vocationis* non obligat. Atq; hæc de rebus ex se illicitis dicta sunto.

X. Sequuntur quæ ex se non illicitæ, sunt tamen illicitæ ex accidente. Accidit autem rei licitæ, ut fiat illicita; aut ex errore personæ jurantis, aut ex effectu malo

rei

Casus 7. rei juratæ. *Tertius* ergo *Casus* est, cu
quis juramento pollicetur se facturum a
quid in se fortassis licitum, quod tamen
se putat esse illicitum, aut certe veretur
non sit licitum. Ut si quis ante hæc te
pora admittendus ad beneficium (ut v
cant) Ecclesiasticum, promisisset in pub
cis sacris observare omnes ritus legibus E
clesiasticis imperatos; vestem sc. linea
crucis signum ad sacrum fontem, ingenic
lationem in percipiendis symbolis in sac
cæna, & id genus alios; quos ipse tam
ex aliquo levi præjudicio putaret esse
perstitiosos & Papisticos. Quæritur in h
casu quæ sit Obligatio? Pro responsio
dico *tria*. Dico *primo*, non posse tale
ramentum, duranti tali errore, sine gra
peccato susci pi. Peccat enim graviter, q
contra conscientiam peccat, etsi erroneam
Judicium enim intellectus cum sit unicu
que proxima agendi regula: voluntas,
judicium illud non sequatur, deficiens
regula sua necesse est ut in obliquum fer
tur. Tritum est illud. *Qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam.* Sa
qui jurat in id quod putat esse illicitum
nihilo minus juraturus esset, si esset reve
ra illicitum: atque ita res illa, ut a
licita, est tamen ipsi illicita; sententia
ferente Apostolo, *Rom.* 14. 14. Ubi disti
gui

guit inter κοινὸν δὶ ἑαυτοῦ, & ἐκείνῳ κοινὸν, & aperte docet, posse id quod non est κοινὸν δὶ ἑαυτοῦ, impurum & illicitum in se, esse tamen ἐκείνῳ κοινὸν impurum & illicitum hohomini, τῷ λογιζομένῳ τὶ κοινὸν εἶναι, nempe illi mini qui æstimat aliquid esse impurum aut illicitum. Dico *secundo*, tale juramentum *non obligare*. Ratio manifesta, ex tertia hypothesi: quia juramentum non potest tollere obligationem priorem, nec inducere obligationem aliam ei contrariam. Ast illi juramento quod suscipitur contra dictamen Conscientiæ, præfuit alia prior ex illo dictamine orta. Conscientiæ enim dictamen sive rectæ sive erroneæ semper obligat, saltem ad non faciendum contra eam. Istam autem obligationem Juramentum subsequens removere non potest: quin ipsum potius invalidum fit, & vim obligandi amittit. Dico *tertio*, Si jurans postea melius edoctus errorem suum agnoscat & corrigat; Juramentum quod prius non obligabat, exinde incipere de nouo obligare. Juramento enim inest obligandi potentia quasi naturalis & inseparabilis; sicut lapidi naturaliter & inseparabiliter inest potentia movendi deorsum: quæ potentia semper nata est exerere vires suas, & prodire in actum,

nisi ab aliquo impediente prohibeatur. Quemadmodum ergo lapis, ut moveatur postquam aliquandiu quievit, non indiget nova aliqua potentia sibi aliunde indita, sed remoto prohibente statim sua pte vi deorsum fertur: sic Juramentum remota illa errantis conscientiæ obligatione quæ ipsius vim prius impediebat, sine omni mora aut alterius rei ope, ex sua obligat.

XI. Alii sunt Casus de *re illicita ex accidente*, ratione mali effectus ipsius rei quatenus sc. potest esse *impeditiva boni* aut *causativa* vel saltem (sic enim loquendum est) occasionativa *mali*: Impediri autem bonum supponitur aut Antecedens, aut Futurum. *Quartus* ergo
Casus 8. *Casus* est, ubi res jurata videtur illicita eo quod impediat effectum alicujus boni antecedentis; puta Voti, aut Promissi prius facti: ut si is qui voto se prius obstrinxerat ad aliquod opus pietatis aut charitatis, postea juramentum susciperet, quod impediret adimpletionem prioris voti. Veluti si Voto obstrictus dimidiam lucri partem hebdomadatim pauperibus dare; juraret postea totum lucrum in usus belli conferre: vel Caius pollicitus Titio fundum vendere certo pretio, Julio postea se venditurum jure

juret majori pretio. Hic casus nihil habet difficultatis. Clare enim respondetur, & fundatur responsio in tertia hypothesi; ejusmodi juramentum nec *licitum* esse, nec *obligatorium*. Quia obligatio illa prior, undecunque contracta, sive ex pacto, sive ex voto, sive ex nuda promissione, sive ex officio mero, valida manet, & ponit obicem omni actui contrario subsequenti.

XII. *Quintus Casus* est, cum id quod juratur videtur esse *impeditivum alicujus boni* futuri. Ut siquis juraret se nunquam futurum fidejussorem alieni debiti; aut verbi ministrum, cum sit tamen ad illud munus valde idoneus; aut artem utilem quem solus novit nemini communicaturum; & similia. Ratio dubii est, quia minus bonum respectu majoris boni habet quodammodo rationem mali: ergo juramentum etsi alias honestum, si sit impeditivum majoris boni, videtur esse malum. Solutio dubii in hoc casu non potest aliqua afferri generalis & certa, quæ factis singularibus universis conveniat: quia versatur in comparatione magis & minus boni, quæ plurimum pendent ex circumstantiarum collatione; quæ cum sint infinitæ varietatis, non possunt omnes certis & definitis *Casus 9.*

regulis ita comprehendi; quin ut viri prudentis arbitrio res plurima ex parte sit permittenda, ut id demum faciat; quod expensis qua licet fide & diligentia utrinque rationibus sibi videbitur tandem pro hic & nunc magis expedire. Interim tamen, quum non sit simpliciter verum (nisi caute intelligatur) unumquemque semper obligari ad id faciendum quod est melius: pro solutione dubii in hoc casu dici potest, Juramentum non esse illicitum, aut obligandi vim amittere, præcise ob hoc quod videatur esse impeditivum, majoris boni; nisi concurrant aliæ etiam circumstantiæ (ut quidem fere fit,) quæ illud evincant aut non licere, aut non obligare. Exemplo res erit illustrior. Caius pharmacum eximiæ virtutis, aut aliud artificium insigne a Titio inventore edoctus, sed ea conditione, ut cum nemine alio, ipso superstite & inconsulto, juret se communicaturum. Non-communicatio tanti arcani videtur esse contra bonum publicum: & tamen ratio dictat Caium obligari, & teneri bona fide observare quod promisit. Alias Titio fieret injuria, cujus interest arcanum non communicari: quod nec ipsi Caio ab initio, nisi tali interposito juramento communicatum fuisset.

XIII

XIII. Reſtat proxime ut de re agamus *per accidens illicita* ex eo quod videatur eſſe *cauſativa*, vel ſaltem *occaſionativa alicujus mali*, idque vell ipſi juranti, vel alteri. *Sextus* ergo *Caſus* eſt, ubi quod juratur incommodum eſt ipſi juranti: vel inferendo ei certum *damnum temporale*, vel exponendo eum periculo *tentationis*. Ut ſi Caius juraret ſe Titio decoctori mutuo daturum centum aureos, nunquam fortaſſis recepturus; quod ei cederet in damnum. Aut ſi Fabius petente id uxore jam morti vicina, ex qua liberos aliquot ſuſtuliſſet; ne induceretur eis noverca, juraret ad ſecundas nuptias ſe non tranſiturum; unde ſe fortaſſis periculo exponeret uſtionis. Pro reſponſione dico *primum*, iſtiuſmodi promiſſionem non eſſe temere aut ſine magna deliberatione faciendam, nec niſi gravis cauſa ſubſit: non tamen ſimpliciter eſſe illicitam. Etſi enim omnis *mali occaſio* ſit diligenter vitanda: tamen cum nihil quod non eſt ex ſe & alia ratione illicitum, ſit neceſſario & univerſaliter *mali occaſio*; nec ſit aliquid ſimpliciter & de ſua ſpecie illicitum ob hoc ſolum quod poſſit eſſe *occaſio mali*: non videtur ſimpliciter damnanda omnis iſtiuſmodi promiſſio; præſertim ſi juranti quo *Caſ.* 10.

tempore juravit, debita adhibita diligentia, non appareret alicujus magni incommodi periculum probabile. Dico *secundo*, si cedat juramentum in damnum temporale ipsius jurantis solum, citra injuriam tertiæ personæ, jurantem obligari etsi cum gravi suo damno, nisi is cui juratum est velit remittere. Verba diserta sunt, *Psalm.* 15. נשבע להרע ולא ימיר *Juravit in malum, & non mutabit.* Ubi in Hebræo ptius verbum præteriti temporis est (*juravit in malum*) posterius futuri (*& non mutabit*) quasi diceret, Viri pii officium est, postquam juravit proximo suo, quod sine magno suo malo præstari nequit, constare tamen sibi, & quod promisit ratum esse jubere, & (ut est in hoc textu) secundum omne quod egressum est ex ore suo facere. Dico *tertio*, Juramentum obligare; etiamsi videatur exponere periculo tentationis, nisi sit aliunde vitiosum. Quia si id sufficeret tollendæ obligationi, vix remaneret quidquam quod posset obligare: quum ex astu Satanæ & corruptione cordis humani nihil sit a mali periculo tam immune, quin ut inde necti possit in perniciem nostram (nisi nos Dei gratia præstaret incolumes) laqueus tentationis. Quin potius ex adjutorio divi-

divinæ gratiæ poterit ista obligatio, velut clypeus repellendæ tentationi idoneus, ex adversum objici: nempe tentationi non cedendum, sed animosius obnitendum; quia juramenti religione teneris, ne id facias ad quod tentaris.

XIV. Casus Septimus est, ubi id quod juratur videtur ex eo illicitum, quod alteri possit inde creari *periculum Scandali*; præbendo sc. ei ex facto nostro occasionem ruinæ. Plurima exstant eaque gravissima in Epistolis Paulinis de vitando scandalo monita: præsertim *Rom.* 14. & 1 *Cor.* 8. & 10. Et sane viro vere Christiano summoppere cavendum est, ut in omni conversatione sua non propriæ tantum conscientiæ consulat, sed & ædificationi alienæ; nec quærat quod sibi utile est, sed quod multis; videatque tam quid illis expediat, quam quid sibi liceat: ne libertate sua abutatur in perniciem fratris. Sed quatenus a rebus licitis abstinendum sit ob scandalum vitandum; nec paucis expediri potest, neque est præsentis instituti despicere. Dicendum videtur, quod ad præsens negotium attinet, unius *scandali periculum*, si nulla adsit alia ratio cur res illicita censeatur, non sufficere ad impediendam juramenti præstiti obligationem: sicut *Cas.* 11.

in præcedente casu de periculo tentationis jam dictum est: quum utriusque periculi videatur esse eadem per omnia ratio.

XV. Emensus jam tandem de Materia *Impossibili*, *Necessaria*, & *Illicita* præcipuos Casus: ad reliqua Dubia pergo. *Dubium Quartum* est, de Juramento *rei Liberæ*; hoc est rei neque Necessariæ neque Illicitæ, sed Mediæ & Indifferentis. Quæ διαφορία cum ex duplici causa oriatur; sc. *ex voluntate Legislatoris* nec præcipientis nec prohibentis, & *ex levitate Rei*: occurrunt proinde in hac materia duo Casus. *Casus prior* est, cum res nullo aut præcepto aut interdicto divino vel humano legitimo ita determinata est, quin ut possit quisque pro hic & nunc secundum exigentiam circumstantiarum pro suo arbitrio facere vel non facere, prout ipsi visum fuerit expedire. ὁ θέλει ποιείτω —*quod vult faciat, non peccat*, 1 Cor. 7. 36. Ut si Caius juret se Titio fundum venditurum, aut daturum mutuo centum. Respondendum breviter, Juramentum in hoc casu, & licitum esse, & obligare. *Casus posterior* est, cum res aut ob sui levitatem indigna est viri prudentis deliberatione, nec cassa nuce interest feceriſne an non feceris; ut levare festu-

Caſ. 12.

Caſ. 13.

festucam de terra; fricare barbam &c. aut ob parvitatem materiæ non est multum æstimabilis; ut date pomum puero, aciculam commodare, &c. Juramentum de re isto sensu adiaphora omnino est *illicitum*. Arguit enim sancti nominis Dei aut nimiam irreverentiam, si (ut fere sit) ex quodam habitu jurandi longo usu contracto, imprudenti forte excidérit; aut apertum contemptum, siquis id sciens prudensque admiserit. Scilicet non est Deus advocandus testis, nisi ubi dignus vindice nodus inciderit; ubi causa exigit, non justa modo sed & gravis. Et in hoc omnes consentiunt. Cæterum *de Obligatione* quid statuendum? Video quidem plerosque Casuistas Pontificios in ea esse sententia, juramentum de re exigua & parvi momenti esse sua natura nullum, & non obligare, quia sc. res levis non est idonea materia Juramenti, & lex non curat de minimis. Sed miror potuisse eos, qui alias videri volunt esse tam Lyncei, in re tam aperta cæcutire: nisi quod putidæ illi distinctioni *Peccati mortalis & Venialis*, quo velut fermento totam Theologiæ Moralis massam fœde corruperunt, locum relictum cupiant. Sed obligare Juramentum in re vel leviſſimi mo-

momenti constat; *Primo*, quia in gravi & levi eadem est veritatis & fa tatis ratio. *Secundo*, quia in Assertorio ramento qui aliter dicit quam res e etsi in re levissima pejerat: ergo a mili & in Promissorio, qui aliter fa quam juravit. *Tertio*, quia alit quantum in se esset, Deum falsæ rei stem ipsaceret. *Quarto*, quia omnis rans tenetur facere totum quod pro sit, quatenus potest & licet: sed d puero pomum & possibile est & licit ergo tenetur præstare. Non debui go sic jurari: sed ubi juratum est, de impleri.

Cas. 14. XVI. Reliquum est *Dubium Quint* ubi juratur in Materiam *Indefinitam incertam*: & continet tres potissim Casus. *Primus Casus* est, cum quis tradit quodammodo in alienam po statem, promittendo se facturum qu quid ille alter voluerit, Ut si princ juraret se daturum aulico amico præstitum sibi fidele officium quic is petierit: aut si servus cujusquam amicus juraret se omnia heri jussa amici mandata facturum. In isto c dico *primum*, Juramentum istiusm di si simpliciter intelligatur ut ver sonant, esse *illicitum*, Injuriam fa

De

Deo, cujus unius servus est omnis homo; quisquis se facit g *servum hominis*, & alienæ temeritatis mancipium. Dico *secundo*, ; ut licitum esse possit, aliquid necessario subintelligi. Ut exempli gratia, Juro me facturum quod voles: subintellige, si rem voles honestam, possibilem, æquam. Atque eatenus, & in eo sensu obligat. Videntur hac quasi solenni formula juravisse soliti olim Reges Persarum & Judæorum, idque indefinite ad ampliorem magnificentiæ suæ & gratiæ ostentationem; *Pete quod vis, & dabitur tibi usque ad dimidium regni.* Hac forma Rex Persarum h *Assuerus* Reginæ conjugi juravit: & cum hæc rem æquam & necessariam peteret, ille pro fide data rem fieri jussit. Eadem pene forma cum *Salomon* Reginæ matri promisisset, daturum se ei quicquid peteret; & ipsa Adoniæ nomine rem peteret quæ Solomoni, cui comperta erat jamdiu hominis ambitio, visa est iniquior, *Salomon* non obstante Juramento postulatum matris non fecit. Quo facto satis indicavit, non se alia mente promisisse, quam si res justa postularetur: suoque exemplo nos docuit, ubi indefinite in alienam voluntatem

g 1 Cor. 7. 13.

h Est. 5. 3. 6. & 7. 2. i 3 Reg. 2. 20. &c.

Ju-

Juratur, subintelligi semper opor
hanc conditionem, Si is id volu
quod ex æqui boni jure ab illo mod
expectari, a nobis honeste concedi
est. Suppetit & tertium exemp
ejus formæ juramenti, quod nar
Math. 14. *Herodis sc. Tetrarchæ,*
saltatriculæ ex fratre nepti gratiam
cturus, juravit se ei daturum, quic
peteret. Petiit illa rem iniquissim
hominis innocentis & indemnati am
tatum in patina caput. Rex fieri
sit διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους. Reli
sum *scilicet* & verecundum ho
nem puduit præsentibus tot conv
non adimplere id nefario licet facin
ad quod se juramenti sacramento
strinxerat. Esto hoc nobis exempl
in cautelam; ast illud Salomonis
imitationem. Et meminerimus Ju
mentum sic indefinite prolatum k
sua justa exceptione tantum esse semp
intelligendum; & extendendum ad
solum quæ non sunt verisimiliter co
tata cum juraretur; non ad ea, quæ
tunc cogitata fuissent, non fuisset ju
tum.

ἀκούσατε ὅσοι ἐπ' ἀδήλοις ὅρκους προτείνετε. *Chrysost. in Matth. Hom.* 48.

k *Conditio intelligitur. Si æquum sit.* l. jus publicum. ff. de pact.

XVII. *Casus Secundus* est, cum a subdi
exigitur Juramentum conservandi & t
endi jura, privilegia, prærogativas

Cas. 15.

præ

præeminentias superioris alicujus potestatis; ut *Regis*, Civitatis, aut domini alicujus feudi: qualia sunt apud nos Juramenta homagii, Juramentum Suprematus *Regii*, & similia. *Licita* esse hoc genus Juramenta nemo non agnoscit, atque etiam *obligare*: sed ob illorum jurium plerumque incertitudinem, merito dubitari potest, *quatenus obligent*. Dicendum est, obligari subditum indubie ad conservandum quantum in ipso est omnia jura quæ νόμῳ aut θέσμῳ, legibus aut moribus constat esse legitima; id est quæ aut jure scripto definita sunt aut longo temporis usu & diuturna (ut vocant) præscriptione invaluerunt: quatenus sc. sibi nota sunt, vel etiam posthac moraliter innotescere poterint. Non tamen pariter obligari ad omnia ea observanda quæ sunt dubii aut controversi juris: præsertim cum soleant fere qui potestate præditi sunt funiculos agrorum extendere, & ultra lapides clientium salire, nec jurium suorum finibus contenti esse. Debet tamen subditus animo esse semper parato, & illa quæ sunt dubia, ubi justa esse constiterit, agnoscere & tueri.

XVIII. *Ultimus Casus* est, ubi exigitur Juramentum a membro alicujus communi- *Cas.* 16.

nitatis, pura Civitatis. Academiæ, C
legii, aut ſocietatis Mercatorum vel
tificum, ad *obſervanda ſtatuta*, p
legia, conſuetudines, & liberate
lius communitatis. Quæritur, Q
eſt obligatio? Reſpondeo, *Imprim*
ratus obligatur ad omnia *ſtatuta fu*
mentalia, quantum in ipſo eſt, ſin
citer obſervanda. *Fundamentalia*
tem dico, quæ neceſſario & prou
tendunt ad conſervandum publicum
tum, ordinem, & honorem totius
poris ſive communitatis. Sed id *ſe*
do non ſemper et neceſſario ad rigo
literæ; ſed prout in more poſita
& uſu communi recepta, & prout
probata conſuetudine ab aliis obſer
tur. *Tertio*, ad minorum gentium
ta quod attinet, quæ pertinent ad e
nam tantum formam & decus: vel
aut ex conditione materiæ, aut ex
ma ſanctionis, aut alio probabili
cio vir prudens judicaret non fuiſſe
dita cum intentione *l rigidæ obliga*
nis; obligatur ea ordinarie obſerv
ſic tamen ut liceat ei quandoque
de cauſa ſine ſcrupulo conſcientiæ
prætermittere quod ſtatuto aliquo
endum præſcribitur; modo id fiat
ſca ndalum aut contemptum. Qu

l *Juramentum non debet plus obligare quã voluerit aut rationabiliter velle debuerit obligare ordinator talis juramenti.* Gerſon. de ult. ſpi. cit. lect. 4.

O

Obligatio extenditur & ad ſtatuta de futuro ſancienda, modo ſint poſſibilia, juſta & honeſta. *Quinto*, ſi aliquod ſtatutum poſt juramentum præſtitum abrogatur, vel in deſuetudinem abeat; obligatio Juramenti quoad illud ſtatutum ceſſat, ita ut non teneatur illud amplius obſervare: niſi juratum fuerit verbis ſpecialibus in ipſam rem ſtatuto decretam; in eò enim caſu ſublato ſtatuto manet tamen obligatio. *Sexto*, cum ſtatuta Communitatum fere plurima ſint, & multa multis ignota; & difficillimum ſit, imo vix poſſibile omnia & ſingula exacte & examuſſim obſervare: qui bona fide ita ſe comparaverit, ut nihil quod eſt officii ſui lubens præterierit, debitamque adhibuerit moralem diligentiam: ut ea omnia ſciret quæ ad ipſius officium pertinent; ſtatueritque ſtatui, honori, paci ſuæ Communitatis, quantum humana patitur infirmitas, fideliter & ſine ſcandalo inſervire; hunc ego non dubitarim fidem de ſtatutis obſervandis a ſe datam bona conſcientia hactenus liberaſſe, & debitum ad quod ſe obligavit æqui boni lege exſolviſſe. Quod item & de publicis *Regni legibus* intelligendum eſt.

XIX.

XIX. Atque hæc de prima casuum classe dicta sufficiant. Ne quis autem me existimet nimiam propterea juran-di licentiam voluisse permittere, quo-toties dixerim hoc vel illud Juramen-ti genus *non esse illicitum*: illud ne-cessarium duxi me vos mature submo-nere, non id ea mente aut hodie dic-tum, aut posthac dicendum, qua cuivis licereputarem pro suo arbitrio cui voluerit sic jurare; quum sciam jura-mentum rem esse sacram, nec nisi magna cogente necessitate, idque ra-rissime, & summa cum reverentia ad-hibendam. Sed id ita ubique intelli-gendum, non esse juramentum ex illa vel illa causa simpliciter & de toto genere illicitum. Exempli gratia, cum dixi Juramentum *impeditivum majoris boni* non esse illicitum, vel *Juramen-tum de re adiaphora* non esse illicitum sensus fuit, non debere concludi Ju-ramentum aliquod esse simpliciter & de toto genere illicitum, (modo ha-beat alias omnes debitas conditiones) ex eo solum quod sit *impeditivum ma-joris boni*, aut ex eo solum quod sit *de re adiaphora*: sive quod eodem re-cidit, non esse ex hac parte aliquod impedimentum quin ut possit esse lici-

tum, si sit alias necessarium & omni alia ex parte debite conditionatum.

Prælectio Quarta.

Continens Casus Quindecim.

SUMMARIUM.

1. *Juramenti Causa Efficiens, & Propositio dicendorum.*
2. *Juramentum puerorum.*
3. *Juramentum amentium, & Morionum.*
4. *Juramentum hominis Ebrii, aut Irati.*
5. 6. *Juramentum ejus qui est sub alterius potestate.*
7. *Auctoritas deferentis Juramentum.*
8. *Fides hosti, hæretico, perjuro, servanda.*
9. *Juramentum an & quatenus obliget jurantis hæredes.*

10. *Fides data, hæredi & ſucceſſori præſtanda.*
11. *Juramentum ſpontaneum.*
12, 13. *Juramentum dolo elicitum.*
14. *Juramentum ex metu levi ſuſceptum.*
15. *Juramentum vi & metu extortum. Latroni pacta pecunia ſolvenda.*
16. *Solvuntur objecta.*
17. *Pactus cum Latrone ſilentium an teneatur.*

SECT. I.

ABſolutis ſuperiore Lectione præcipuis difficultatibus, quæ ad Juramenti *Materiam* propius pertinebant: pergendum nunc porro ad ea dubia ſolvenda quæ ad *Cauſam* ejus *efficientem* quoquo modo reduci poſſe videbuntur. Eſt autem Juramenti *Cauſa Efficiens*, quod ad noſtrum inſtitutum attinet, duplex. Altera quam *Agentem* dicimus, cujus proprie eſt effectio: altera, quæ agentem ad operandum impellit, quam [illegible] ſeu *Impulſivam* cauſam ſolemus appellare. Agens rurſus aut eſt proxima & principalis

cipalis, aut minus principalis & ab effectu remotior. Cum enim ad Juramenti obligationem duas minimum personas concurrere necesse sit, velut terminos istius relationis; personam scilicet *Jurantis*, qui fidem suam alteri jure jurando confirmat, & personam ejus cui juratur, qui fidem alterius sibi juramento interposito firmari postulat, quem plerique Ciceronem secuti *Deferentem* vocant: utriusque personæ suæ sunt quasi partes in hoc negotio; sed Jurantis primæ & potiores, secundæ Deferentis. Possunt autem spectari in utroque Agente, imprimis *conditio* (sive ut ita dicam idoneitas) *personæ*, deinde & *extensio Obligationis*. Sunt ergo in hoc genere Causæ Efficientis illa dubia primo loco consideranda, quæ oriuntur ex defectu alicujus conditionis requisitæ ex parte *Agentis principalis* ad hoc, ut sit idoneus ad suscipiendum juramentum. Duo autem potissimum requiruntur, ut quis ad jurandum idoneus sit: *judicium* scilicet rationis, & legitima *potestas*. Oportet enim ad jurandum accedere animo, & deliberato, & ad implendum promissum

parato. At neque deliberare potest, qui non est præditus judicio rationis: nec fidenter aliquid polliceri & cum effectu, qui sub aliena potestate est, & non sui juris.

II. *Dubium* itaque *Primum* est, Quatenus obligat juramentum ejus, cui deest judicandi facultas? Qui defectus cum possit a variis causis oriri, varii propterea in hoc capite occurrunt casus. *Primus* est de *Pueris*, quoad pervenerint ad usum rationis: quod qua demum ætate fiat, nec a quoquam definitum est, nec definiri posse puto: quum alii celerius maturescant, alii tardius. Jura quidem cum civilia Romanorum, tum plerarumque gentium municipalia certos annos constituerunt, ad quos antequam perventum sit, pueri nec ad juramentum assertorium præstandum sunt admittendi, nec cogendi ad promissorium. Qualis est apud nos annus ætatis decimus sextus, quo minor qui sic nec admittitur testis in judiciis, nec exigitur ab eo Juramentum aliquod fidelitatis: imo omne Juramentum ab eo præstitum est in jure nullum. Obtinent hæc in foro externo cœ-

Cas. 17

cæterum in foro conſcientiæ interno non eadem eſt ratio. Inſtituendi quidem ſunt a prima pueritia liberi & pupilli a parentibus & tutoribus, ut *juramenti* vim & religionem, *perjurii*que gravitatem & debitas ei pœnas mature intelligant, & ſerio expendant: quo diligentius ſibi caveant ne ſe temere tam fædo crimine polluant, ſed a prava jurandi conſuetudine diſcant ab initio abſtinere linguam ſuam. Vix enim cogitari poteſt, quis poſſit eſſe *puerilis juramenti* neceſſarius & legitimus uſus, tum ob judicandi imperitiam, tum ob illud quoque quod ſub poteſtate aliena ſunt: niſi forte a parentibus in quorum poteſtate ſunt pro jure ſuo ad aliquod mandatum ſuum fideliter exequendum exigatur. Quemadmodum *Annibalem* fama eſt novem ferme annorum puerum a patre Amilcare inter ſacrificandum aris admotum, & jure jurando adactum, ut Romani nominis perpetuus hoſtis eſſet. Sed heu, proh pudor! ex collapſa dudum ubique apud homines Chriſtianos diſciplina domeſtica, audias paſſim in vicis & in triviis pariter pueros atque puellas, ubi vix dum articulate loqui didicerint, ſacrum & verendum Dei nomen v. liv. l. 21.

ore prophano & intrepide & impune temerantes: cujus vitii teterrimum fœtorem, quo pueruli velut recentes testæ penitus imbuti sunt, vix tandem senes facti deponunt. Sed nolo me aliorsum rapiat doloris & indignationis æstus: redeo protenus ad rem. Dico ergo *juramentum puerorum*, antequam perveneriut ad annos (ut nostri loquuntur) discretionis, vel sint doli capaces, ob defectum judicii, *nec licitum esse, nec obligare.* At quamprimum sunt doli capaces, ut possint quæ sit juramenti natura & vis, ex tenuiter, aliquatenus tamen intelligere, quod ordinarie & ut plurimum contingit completo jam fere primo ætatis septennio, in multis etiam maturius, aut qui sunt præcocioris ingenii, aut in quibus malitia supplet ætatem: *juramentum puerile*, etsi sit (nisi fortasse excipi debeat unicus casus, si a parente exigatur) alias penitus illicitum; præstitum tamen obligat, nisi aliunde impediatur. Ratio est, quia actus ex sua natura obligatorius, qualis est ille jurandi actus, processit, animo judicandi facultate aliquatenus prædito.

III. Secun-

III. *Secundus Casus* est de amentibus & furiosis: & *Tertius* itidem de stultis & morionibus. Quorum utrique generi hominum familiare vitium est, ex ore impuro etiam incogitantes juramenta importune eructare. Quod etsi est illis a nobis condonandum; & fortassis a Deo qui summe misericors est, nec messem expectat ubi sementem non fecit, non imputabitur eis in peccatum, quia ex invincibili mentis errore promanat: certum tamen est, quod de omni juramento pronunciavit Servator, ἐκ τοῦ πονηροῦ εἶναι, ex instigatione Diaboli & communi pravitate cordis humani provenire, qua sumus omnes Adæ filii inflexiles ad bonum, ad omne mali genus cerei. De ejusmodi juramentis, vana quæstio est, & nulli usui, Sint ne licita an illlicita? quia expensio rei licitæ & illicitæ ad eos tantum pertinet, qui possunt aliquatenus judicare de rebus actis aut agendis, utrum sint suæ Regulæ (id est legi Dei & rectæ rationi) conformes vel non. Qua facultate cum destituantur qui sunt impotes mentis, frustra illis legem dixeris. Næ is cum ratione sua vel magis insanit, qui ab insano rationem factorum exposcit. Interim constat ejusmodi juramenta, in quantum sunt

Caſ. 18. & 19.

Mat. 5. 37.

actus amentium, nullatenus obligare. Quod si quis alias furiosus & amens, lucidis tamen animi intervallis per certa tempora ita fruatur, ut sit per illa intervalla mentis suæ compos: juramenta ab illo tunc præstita non minus obligant ad sui impletionem, quandiu contigerit eum recto rationis usu frui, quam si ab homine sanæ & sedatæ mentis præstita fuissent.

Cas. 20. & 21. IV. *Casus Quartus & quintus* sunt de obligatione Juramenti, quo quis aut *ebrius pollicetur* aut *iratus minatur* se aliquid facturum, quod sobrius & pacatus fieri nollet. Ratio dubitandi est, quod cum ad hoc ut juramentum aliquod obliget, requiratur aliquod saltem animi deliberati judicium: *ebrietas* & *iracundia*, quarum utraque est amentia quædam brevis, sic judicium perturbant, & rationis usum tollunt pro tempore, ut quoad alter crapulam edormierit, alteri nonnihil defervuerit æstuantis animi dolor, neuter sane a furioso multum distare videatur. Cæterum de istiusmodi Juramentis illud imprimis certum est, neutrum genus excusari posse a peccato: sed utrum ebrietas aut iræ impetus peccatum quod est in illo

jurandi

jurandi actu aggravet an extenuet potius non satis inter omnes convenit; neque profecto videtur isti problemati una affirmatione simpliciter & sufficienter responderi posse, cum judicium hac in parte pendeat plurimum ex circumstantiis. Sed utcunque, est ea quæstio non hujus instituti. Evincit ratio dubitationis expedire, ne quis aut ebrius aut iratus quidquam omnino juret: quia in illa mentis intemperie non potest jurare *in judicio*; sed necesse est ut id temere effutiat quicquid demum id sit, quod suaserint (quæ *nil moderabile suadent*) vinum & dolor, quodque sanus & siccus indictum injuratumque magno redemptum cuperet. Sed tamen de Obligatione distinguendum est. Nam primo, aut res illicita est in quam juravit, aut licita & honesta. Si *illicita* fuerit (ut plerunque fit in his præsertim juramentis quæ iratis nimia vindictæ cupiditate obcæcatis ex animo quodam impetu excidunt) manifestum est non obligare: rei enim illicitæ nullam esse obligationem ante demonstratum est satis. Idcirco & prudenter ab Abigaile admonitus est, & monenti pie obsecutus est *David*, postquam 1Sam.25.
indigna hominis ingrati contumelia paulo

lo commotior, in internecionem Nabalis & universæ domus ejus juraſſet: cum poſthabito jure jurando manum abſtinuit a ſanguine. Quod ſi res jurata ſit *licita*, ut ſæpe ſunt ea quæ ebrii magnifice pollicentur; tum diſpiciendum eſt *ſecundo* qualis quantuſque fuerit ebrietatis exceſſus: num in eo gradu ut impediret tantum aut perturbaret uſum rationis, an in eo ut ipſam mentem penitus auferret, hominemque ſummota ratione quaſi in beſtiam aut feram converteret. Rationis uſu penitus ſublato, qui juravit tenetur ubi ad ſanam mentem redierit, & ebrietatis & temerarii etiam juramenti ſeriam agere pœnitentiam: non tamen obligatur ad faciendum quod ſe facturum juravit; quia quo tempore juravit, non habuit eum uſum rationis qui neceſſarius eſſet ad judicandum de rebus agendis cum aliqua animi deliberatione. At rationis uſu præpedito tantum, non autem ita ſublato, quin ut poſſet quantumvis ebrius de rebus agendis aliquo modo judicare & ſtatuere, videtur etiam aliquo modo obligari ad juramentum aliqua ſaltem ex parte adimplendum, ſi fieri poſſit ſine ſuo admodum gravi incommodo; tum ratione antecedentis deliberationis

berationis ad obligandum sufficientis, tum in aliquam temeritatis suæ pœnam, ut discat in posterum sapere, & sobriam vitam agere, ne id in se temere admittat ebrius, quod cum sobrium cingat. Sed si adimpletio promissi cedat juranti in grave damnum aut incommodum; ut si quis ebrius juraret fundum unde familiam alit venditurum vili pretio: videtur non obligari. Ob eam sc. rationem, quod vix ullum potest esse certius indicium e-motæ sede sua mentis, quam cum quis vino saucius id se facturum magnifice pollicetur, quod est cum suo magno malo conjunctum. Quum ergo animus inter jurandum non fuit plene liber; propterea nec erit obligatio plena. Is itaque fortassis in hoc casu erit rei non bonæ exitus non pessimus, si utraque pars, jurans sc. & is cui juratur, viri boni & prudentis arbitrio rem totam permittat: qui statuat scilicit ex circumstantiis, quotam partem par sit jurantem ejus quod promisit, in ebrietatis & ex ebrietate temeritatis pœnam persolvere.

V. *Dubium Secundum* est, de Juramento ejus qui *non est sui iuris*, sed sub potestate alterius: ut si filius-familias aut pupillus *Cas.* 22.

pillus qui ſunt ſub poteſtate parentum & tutorum, vel ſervus qui eſt in domini poteſtate, vel uxor ſub mariti poteſtate, vel ſubditus alicujus principis, vel miles ſub imperio ducis, vel alius quivis qui alterius poteſtati ita ſubjicitur ut non ſit plenarie ſui juris, juramentum aliquod præſtet ſine permiſſu ſuperiorum: quæritur an & quatenus valeat ejuſmodi juramentum? Reſpondeo. Non licet ei qui alterius poteſtati ſubeſt, de his rebus in quibus ſubeſt, aliquod jurando ſtatuere ſine conſenſu ſui ſuperioris: vel expreſſo ſi commode haberi poteſt; vel ſaltem tacito; id eſt, ubi jurans poteſt verſimiliter præſumere ſuperiorem, ſi conſuleretur, non contradicturum. *Si* ſecus fecerit, peccat jurando: nec obligatur ad faciendum quod juravit; imo obligatur ad non faciendum, niſi accedat ſuperioris, ubi rem reſcierit, licentia. Id quod fuſe explicatum eſt a Moſe toto hoc capite, in caſu *voti* vel *juramenti* (nam quantum ad vim obligandi ex hoc ipſo verſu videtur eſſe eadem utriuſque ratio) a *virgine* præſtiti dum eſt in domo patris ſui, vel a *muliere* in domo mariti ſui. Suma eſt, Votum virginis, ſi pater reſciverit nec contradixerit, ratum eſſe;

qui

quia tacendo consensisse videtur: sin contradixerit, irritum. Quod idem per analogiam de aliis omnibus statuendum est, qui alienæ potestati subsunt, quatenus subsunt; Ut ex antedictis manifestum est, his duabus rationibus, *Primo*, quia injuriam alteri facit, qui quasi juxta suo statuit de iis quæ sunt juris alieni: nemo autem tenetur alteri injuriam facere, ex quinta nostra hypothesi, cum nulla sit rei illicitæ obligatio. *Secundo*, tenetur quisque ex officio superiori in his quibus superior est subjici, atque ipsius voluntati parere: quam obligationem ex tertia nostra hypothesi subsequens juramentum tollere non potest. Proinde omnino dicendum est, Juramentum ejus qui sub alterius potestate est, absque ipsius consensu nec *licitum* esse, nec *obligatorium*.

VI. Quod tamen non est ita absolute intelligendum, quin ut *duplicem* admittat *exceptionem*: quarum altera *personam* respicit *jurantis*, altera *consensum superioris*. Quod ad jurantem attinet, sciendum est vix quenquam qui gaudet usu rationis, ita plene sub alterius esse potestate, quin ut sit quantum

ad

ad aliqua saltem sui juris. Et de his ita licet unicuique statuere pro suo arbitrio, etiam inconsulto superiore, ut possit aliquo actu suo sine ejus licentia inducere sibi obligationem. Non debet Caii servus Titio operam suam locare aut herilium bonorum partem aliquam ei donare vel commodare, sine consensu ipsius Caii: quia in his quæ ad obsequium præstandum, ad disponendum de bonis, vel ad quamcunque familiæ administrationem spectant, habet pater-familias merum imperium. Potest tamen Caii servus de a *peculio* sua, vel Caii filius de *peculio* (quod vocant) *castrensi* vel *quasi castrensi*, aliquid Titio donare vel promittere, Caio inconsulto; & si promissionem juramento firmaverint, tenentur vel eo invito promissis stare: quia habet uterque peculii sui liberam potestatem & dispositionem, estque quoad hoc sui juris. *Secundo*, quod ad *consensum superioris* attinet, sciendum ad ratihabitionem juramenti a subdito præstiti, non necessario requiri consensum præcedaneum expressum, sed sufficere *consensum tacitum*, sive antecedentem sive subsequentem. *Consensum tacitum antecedentem*

a *Servus quod juravit servetur, si peculii administratione habuit.* l. 20. ff. de Jurejur.

tedentem intelligo, cum ex rei æquitate vel levitate, vel alia probabili causa verisimiliter præsumi potest, superiorem facto consensurum, vel saltem non contradicturum si consuleretur. Ut si Caio absente, vel inconsulto, uxor ejus pauperem nudum trita veste donaret, aut stipem mendico erogaret: aut filius ejus vel servus Titio vicino petenti bovem, aut plaustrum, aut aliud quid rusticæ domesticæve supellectilis utendum commodaret; aut ad ædes extruendas, fruges comportandas, aut aliud opus necessarium perficiendum operam ei suam collocaret. *Consensum tacitum subsequentem* intelligo, cum superior cujus in potestate est quamlibet promissionem a subdito temere factam, si sibi commodum visum fuerit, rescindere; postquam promissum rescivit, non statim & palam contradicit, nec ullo certo indicio prodit quod hactenus factum est ita sibi improbari, ut impleri porro nolit. Juxta id quod a Mose perscriptum est hujus capitis versibus sexto, octavo, aliisque: ubi ad irritandum a patre vel marito filiæ conjugisve votum, requiritur dissensus

sui

fui & *aperta* & *matura* significatio. Nec enim satis est patri ad irritandum (sic in scholis loquuntur) filiæ votum dixisse id sibi displicere: sed oportet ut aperte contradicat, ἐὰν δὲ μόνον ἀνανεύσῃ *v.* 6. & 9. ἐὰν ἀφαιρῶν ἀφέλῃ, *v.* 13. & 16. *si renuendo renuat, & tollendo tollat.* Quasi diceret, oportet ut facto constanter abnuat, & interposita omni authoritate sua prohibeat quod promissum est fieri. Requiritur etiam ut id statim fiat, ἕως ἂν ἀκούσῃ ἀνήρ, *v.* 6, 8, 9, 13, 15. *quo primum die aliquid ea de re inaudiverit.* Quasi diceret, si dissensum suum vel uno die dissimulet, votum in perpetuum stabilivit: qui enim sero se nolle significat, putandus est aliquandiu voluisse.

VII. Post considerationem personæ *Jurantis*, ut Agentis principalis; considerandæ proxime venit persona *Deferentis juramentum*, sive ejus cui juratur, cujus post ipsum jurantem sunt hac in re partes secundæ. De qua est *dubium Tertium*: ubi duo occurrunt Casus: prout ejus spectari potest vel *Authoritas*, vel *Fides*. *Casus* ergo *primus* est; ubi de ejus authoritate ambigitur

bigitur qui exigit a nobis Juramentum. Si enim ſit *legitimus ſuperior*, atque ita a nobis agnoſcatur, neque aliud a nobis Juramentum exigit quam quod eſt lege ſancitum, aut diuturna & approbata conſuetudine ſtabilitum: nemini poteſt eſſe dubium ejuſmodi juramentum & licite præſtari poſſe, & debere fideliter adimpleri. Aſt ubi videtur is qui juramentum exigit, id nullo ſuo jure facere, ſed jus & poteſtatem ſibi indebitam uſurpare: dubitari poteſt non immerito, liceatne jus jurandum ab eo ſic delatum ſuſcipere; & ſi ſuſceperimus, an & quatenus obligemur. Dicendum *primo*, debere hominem pium & fortem juramenta omnia ab eo qui non habet legitimam poteſtatem impoſita, quantum in ipſo eſt omnino declinare. Non modo quia ſolenne eſt τοὺς ἐξουσιάζοντ ad iniqua promittenda eos in quos tyrannidem exercent compellere: ſed etiam quia tenetur quiſque jus ſuum libertatemque pro virili tueri; nec ſe facile alienæ tyrannidi in ſervitutem tradere. At *ſecundo*, ſi præter imperium vis inſuper adhibeatur, cui Caſ. 23.

resistere non poterit, ita ut nullus jam sit sine summo discrimine recusandi locus: dicendum posse virum pium tale juramentum ob vitandum grave incommodum in se admittere, sed ægre tamen & gravate & cum aliqua reluctantis animi significatione; dummodo tamen ipsa juramenti verba (quod in hoc genere rarissimum est) nihil contineant aut ex se illicitum, aut legibus publicis contrarium, aut juri alicujus tertiæ personæ derogatorium: Alias recusare debere, etiam cum vitæ discrimine, & ultima quaque pati potius quam inhonesto vinculo obligare caput. Dicendum *tertio* qui juramentum susceperit a persona justam authoritatem non habente delatam, sed nulla alia ex parte vitiosam, omnino teneri ad implendum quod juravit.

Cas. 24. VIII. *Casus secundus* est, si sit is cui jurandum est Infidelis, vel Hæreticus, vel qui nobiscum antea egit non bona fide; Dico *primo*, licitum esse homini infideli aut hæretico aut perjuro fidem dare. Factum id ab *Isaaco* & *Jacobo* Patriarchis itemque [a] a *Josue* & primo-

[a] Gen. 26. 28. & 31. 44. &c. Jos. 9. 15, 19.

bus populi Iſraelitici : qui fœdera cum Allophylis & Infidelibus pepigerunt fidemq; mutuam datis ultro citroque ſolennibus juramentis confirmarunt. Dico *ſecundo*, fidem his datam eſſe omnino ſervandam. Solent noſtri Pontificiis objectare, quod doceant *fidem cum hereticis non eſſe ſervandam* : in quo fieri ſibi clamant ſummam injuriam noſtri ſeculi [b] *Jeſuitæ*. Pudet ſc. eos in tam clara luce dogma tam alienum ab omni ſana ratione, tam humanæ ſocietati pernicioſum, palam profiteri. Sed enim evicerunt noſtri, idque [c] *prolatis tabulis*, defendi illam concluſionem a nonnullis ejus Eccleſiæ doctoribus, ſine ulla librorum aut prohibitione, aut expurgatione. Sed ut omnes verbo tenus negarent, illud Saltem conſtat, ſi de eorum hac in re ſententia aut ex doctrinæ, ſuæ principiis, aut ex factis factorumque ratione, prout a ſuarum partium nec ſuſpectæ fidei hiſtoricis narrantur, judicare licet non eſſe cur ſibi calumniam a noſtris fieri tam fidenter clamitent. Interim ſententiam illam dum noluunt videri ſuam, aut falſam aut

[b] Becan. 5 Manual. 15.

[c] *Nullo, nullomodo fides ſervanda hæreticis, etiam juramento firmata.* Simanca.

impiam tacito agnoſcunt. Increpant aliquoties Prophetæ Reges Judæ, & præ ceteris *Ezekiel* toto fere capite decimo ſeptimo, quod fidem Babyloniæ regibus juratam non ſervaſſent. Locus eſt inſignis, & quem memini alicubi *Chryſoſtomum* & fuſe & pulchre admodum explicare. Quin & Gentilium hiſtoriis nobilitata eſt *Reguli*, aliorumque hac in parte fides: qui & *hoſtibus* & *Pœnis* (perfidiſſime genti) quod jurejurando iutercedente promiſerant, vel cum certo capitis periculo cenſuerint oportere præſtari. *Regulum* hoc elogio ornat *Silius*, compellans eum quaſi per apoſtrophen.

Qui longum ſemper fama gliſcente per ævum,
Infidis ſervaſſe fidem memorabere Pœnis.

Objicies fortaſſe vulgaria illa, *Fallere fallentem* pro fraude non habendum, & cum *Cretenſibus Cretizandum.* Quibus addi poſſunt quæ adducuntur a *Grotio* duo illa; alterum Bruti dictum ex Apiano

2. de jure bell. 13.

οὐδὲν πιστόν ἐστι Ῥωμαίοις πρὸς τυράννους οὐδ' ἔνορκον, *cum tyranno nulla Romanis fides est aut juramenti religio:* alterum e veteri Tragico, *Fregisti fidem*, inquit ille quidam; respondet alter, *Quam neque dedi neque do infideli cuiquam.* Respondeo, sta e communi vita sumpta ostendere magis quid facere soleat vulgus hominum, quam quid fieri debeat. Vel si sint pro veris admittenda, ibi solum probari, ubi juratum est sub conditione: vel expressa, ut si dicam, *Juro me daturum tibi centum, si tu mihi fundum pignori datum intra mensem redemeris*; vel saltem tacita, ut cum duo homines mutuis juramentis se obligant ad mutua promissa præstanda *per respectum mutuum.* Exempli gratia, Si Chremes herus juraret Sosiæ servo se daturum ei annuatim decem aureos, Sosia vicissim Chremeti juraret se ei serviturum octo annis: qui horum utervis promissam fidem prior violaret, alterum fidei religione protenus liberaret. At si duo homines mutuo se obligent promissis diversi generis, aut non eodem tempore,

a Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem à se præstitam servare recusat. Rex juris in sexto.

aut aliàs *citra mutuum respectum*: violata ab uno fides non liberat alterum obligatione; sed uterque tenetur id servare quod ipse juravit, etiamsi alter quod suarum erat partium non effecerit. Exempli gratia: Rex aliquis simpliciter & citra respectum ad fidelitatem subditorum jurat se regnum administraturum juste & secundum leges: Subditi alio tempore simpliciter et citra respectum ad Principis officium jurant se ei debitam fidelitatem & obedientiam prestituros. Utrique obligantur quod sui est officii fideliter facere, etsi defecerit altera pars a suo officio: ita ut neque Rex solutus sit suo juramento, si subditi debitum obsequium non præstiterint; nec Subditi suo, si Rex a justitiæ tramite deflexerit.

IX. Hactenus *de conditione* utriusque *personæ Agentis*: Jurantis sc. ut principalis, & Juramentum deferentis, ut minus principalis. *Dubium quartum* sequitur, *de Extensione obligationis* respectu utriusque personæ; ubi duo occurrunt

Casus.

Casus. *Prior casus* respicit personam Jurantis: *An & quatenus Juramentum obliget Jurantis hæredes & successores?* Exempli gratia, Caius empto Titii fundo jurat simpliciter se soluturum ei intra sex menses centum libras: Interea temporis moritur Caius: queritur an vi juramenti a Caio prestiti teneatur Caii hæres solvere promissas pecunias? Respondetur, teneri quidem Caii hæredem ad solvendum, *ratione rei* quæ causam dedit juramento, in quantum fruitur commodo illius fundi pro quo promissæ sunt pecuniæ: heres enim de jure tenetur solvere justa debita defuncti in cujus bona succedit, & equissimum est ut hæreditas transeat cum onere suo. Non tamen tenetur hæres *vi juramenti* a defuncto prestiti: ita ut si non solverit, injustus tantum sit, non item perjurus. Cujus ratio est: quia juramentum est *vinculum personale*, & inducit obligationem spiritualem tantum in conscientiæ foro interiori, non autem civilem sive temporalem in foro externo. At in personalibus nemo ligatur sine Caſ. 25.

proprio consensu. Si dicatur Caium per actum suum personalem obligare posse *se & hæredes suos* ad aliquid faciendum, ut quotidie fieri videmus in syngraphis obligatoriis: ergo videri a pari posse eum & sacramento obligare hæredes; præsertim si expressis verbis dicat se jurare pro se & hæredibus suis. Respondeo non esse parem utrobique rationem. Quia *obligationem spiritualem* quæ est in conscientia necesse est esse personalem; sicut est sua cuique conscientia propria, & quæ non possit transire in aliam personam: ast *obligatio temporalis* sequitur rem temporalem; quæ, cum possit transire ad aliam personam, potest consequenter alteri personæ obligationem inducere. Tenetur ergo hæres ex equitate rei, non vi juramenti.

Cas. 26. X. *Casus posterior* respicit personam ejus cui juratur: An qui juravit aliquid alicui facturum, eo defuncto obligetur id facere *hæredi ejus vel successori?* Respondeo, ordinarie obligari. Certum est jurantem

rantem obligari, ſi expreſſerit id ſe facturum ipſi aut hæredi. Obligari etiam cenſendus eſt, etſi non ſit expreſſum, ubi juramentum ſuſcipitur ratione alicujus *dignitatis*: quia dignitas non variatur ex varietate perſonarum. Unde ſiquis ſubditus aut Miles juret fidelitatem Regi, vel Imperatori exercitus; cenſebitur juramentum factum etiam quoad ſucceſſores in eadem dignitate. Idem dicendum eſt in materia *debiti*, & pleriſque aliis rebus, in quibus ratio aliqua *officii* aut *contractus* cauſam præbuit juramento. Si quæras unde fiat ut Juramenti vinculum, cum ſit perſonale ex parte jurantis, non ſit etiam perſonale ex parte ejus cui juratur, ſed tranſeat ad hæredes & ſucceſſores: ſive quod idem eſt, quare poteſt quis ſe obligare *alicui & ſucceſſoribus ejus*, etſi ſucceſſores in juramento non exprimantur; non poteſt autem obligare *ſe & ſucceſſores ſuos*, etſi diſerte exprimantur: Reſpondeo, diſcriminis rationem in hoc poſitam eſſe, quod in altero caſu agatur de obligatione *propria*, in altero de obligatione *aliena*.

aliena. Obligare potest quivis seipsum spiritualiter prout ipse voluerit & intenderit; & proinde potest per actum proprium obligare se tam successoribus alterius, quam personæ ipsius: at non potest quis alteri inducere obligationem, nisi ipse quoque voluerit; & proinde non potest actu suo obligare spiritualiter nisi seipsum tantum. Quod autem dixi in responsione ad dubium in hoc casu jurantem *ordinarie* obligari: id propterea dixi, quia fieri potest ut interdum non obligetur. Nam cum de jurantis intentione, ex natura rei & materiæ subjectæ præcipue judicari debeat: ubi ex natura rei promissæ & aliis circumstantiis veri similiter præsumi potest jurantem intendisse promissionem tantum personalem ei cui juravit, et non successoribus ejus; obligatio juramenti non transit ad successores.

Cas. 27. XI. Sed de *Causis Agentibus* hæc dicta sufficiant: ad *Impulsivas* transeo. Quæ partim internæ sunt, partim externæ. *Internas* dico, cum quis ex mero motu propriæ voluntatis

tatis ſine alterius impulſu, ſponte ſe ad jurandum offert: vel ex impetu quodam iræ, amoris, alterius ve perturbari animi paſſionis; vel etiam ex ſola peccandi libidine & impia quadam jurandi conſuetudine inter loquendum temere & ſine judicio juramenta ſubinde ſpargit. Quod vitium, ob peccati cum gravitatem tum frequentiam, optarim ut in ſacris concionibus & ſæpius et vehementius reprehenderetur; quod video ſuis temporibus a ſanctiſſimo viro Johanne Chryſoſtomo diligenter & acerrime factum: ne juſtiſſimo Dei judicio *propter juramenta terra lugeat*, & Dominus juret in ira ſua, non ſe habiturum innoxios, qui verendum ipſius nomen ita contemptui habent, ut non vereantur ſine neceſſitate ſacroſanctam Dei majeſtatem teſtem & arbitrum ad ducere. Sed de toto iſto juramentorum genere non eſt quod multa dicam. Omnino prohibitum eſt omne juramentum ſpontaneum, niſi cauſa ſubſit gravis & neceſſaria. Audire eſt operæ pretium, quid de ſe Auguſtinus, *Juro*, inquit, *ſed quantum mihi videtur*

[c] Joſ. 9. 15 &c.

magna

magna neceſſitate compulſus, cum videro non mihi credi niſi faciam, & ei qui mihi non credit non expedire quod non credit. Quaſi diceret, tunc ſolum jurandum eſt, cum expedit ut nobis credatur, & injuratis non crederetur. Et in hoc caſu (in quo ſolo licitum eſt) juramentum ultro præſtitum vel maxime obligat: cum nullum vinculum arctius obliget, quam quod ſponte ſuſceptum eſt.

XII. His itaque miſſis pergo ad *cauſas impulſivas externas*: quæ duæ ſunt potiſſimum, *Dolus* & *Vis*.

Caſ. 28. *Dubium* ergo *Quintum* eſt, de obligatione Juramenti, quod dolo & aſtu elicitum eſt: id eſt, cum quis alieno verbo vel facto in errorem inductus, jurat ſe aliquid facturum, quod niſi ab alio deceptus non fuiſſet juraturus. Cujus rei illuſtre habemus exemplum de *d Joſue & Principibus* populi Iſraelitici: qui a Gibeonitis ſimulantibus ſe peregrinos eſſe, qui e longinqua regione veniſſent ut fœderis conjunctionem cum populo Dei quererent, decepti admiſerunt eos in fœdus, pacemq; illis interpoſito jurejurando dederunt.

d Joſ. 9. 15. &c.

runt. Qui tamen poſtquam ſe deceptos ſenſerunt, non auſi ſunt reſcindere juramentum, cujus religione ſe obſtrictos ſciebant, ſed vitam ipſis & pacem prout pacti eſſent conceſſerunt : rationem tantum inierunt (impoſita eis conditione, ut ad viliſſima quæque miniſteria adhiberentur,) qua Gibeonitæ & præſentis doli pœnas aliquas darent, & in officio continerentur, nequa Iſraelitis in poſterum nocere poſſent. De quo facto ſic [e] Ambroſius, *Joſue pactum quam dederat revocandam non cenſuit, quia firmata erat ſacramenti religione, ne dum alienam perfidiam arguit, ſuam fidem ſolveret.* Quo uno exemplo ſatis conſtat juramentum dolo elicitum habere vim obligandi. Et ne quis exiſtimet Joſue cum ſuis fuiſſe hac in re plus æquo ſuperſtitioſos : non ipſi ſolum populo qui Gibeonitas putabat jurejurando non obſtante occidendos eſſe, reſtiterunt, hac reddita conſilii ſui ratione, [f] *Juravimus iis in nomine Dei Iſrael & ideo non poſſumus eos contingere :* ſed & Deus ipſe duplici poſtea ſigno rem comprobavit. Altero, dum depugnanti Joſue pro Gibeo-

[e] lib. 1. de offic. 12.

[f] Joſ. 9. 19

Gibeonitis adversus conjurátos in eorum perniciem Reges *victoriam* insignem, edito etiam illustri miraculo, concessit. Altero, cum post centum superque annos *Saul regis* injusta pacti cum Gibeonitis fœdera violatio triennii fame publica vindicata, septemque e liberis ejus publico suspendio ex Dei ipsius mandato tandem expiata est.

[a] Jos. 10. 8. 13.

[b] 2 Sam. 21. 1.

XIII. Est tamen in hoc casu aliqua distinctio admittenda. Nam error ille, in quem inductus est alterius dolo cui juravit, si sit circa aliquam *circumstantiam* tantum, aut circa *causam* rei aliquo modo *extrinsecam* & quasi accidentariam; non tollit obligationem: ut ex errore Israelitarum circa Gibeonitas jam patuit. Quod idem dicendum est, Si Caius Titii viduam juraret se ducturum uxorem, putans eam esse divitem cum esset pauper; teneretur eam ducere, nec iste error tolleret obligationem: & sic de aliis juramentis ejusdem rationis. At si error sit circa *substantiam* ipsius rei, aut *propriam* ejus *causam*; ut si Caius juraret matrimonium contrahere cum hac fœmina particulari

sub

ſub nomine Titiæ; putans eam eſſe Titiam quæ non eſt, & poſtea errorem ſuum deprehenderet: non teneretur juramento. Error enim circa ſubſtantiam rei, quæ fuit propria jurandi cauſa, irritam facit promiſſionem, & obligationem tollit.

XIV. *Dubium Sextum* & ultimum eſt, *de Vi:* ſive de Juramento per metum extorto contra voluntatem jurantis, ita ut metus ille ſi abeſſet, nollet jurare. Et eſt queſtio ſane difficilis & intricata: conabor tamen ſummam rei expedire, qua potero & brevitate & perſpicuitate. *Caſus* ergo *primus* eſt, ubi *metus* eſt *levis*, & qui non facile cadit in conſtantem virum: ut ſiquis metu iniquæ cenſuræ, vel irriſionis, vel iræ & offenſionis alicujus viri potentis, juramento ſe promitteret facturum aliquid quod ſibi eſſet inconveniens, quodque ni metus ille eſſet, nec facere vellet nec promittere. Pro reſponſione illud imprimis repetendum eſt, quod in tota hac materia juramentaria eſt ſanctiſſime obſervandum, ſiquid proponatur jurandum, quod eſt contra legem Dei, contra officium hominis Chriſtiani, *Caſus 2.*

ſtiani, contra bonos mores, contra leges Reip. contra antecedentem obligationem, aut alio quocunque reſpectu illicitum; non debere ullo aut commodi intuitu, aut periculi metu, ejuſmodi juramentum aut præſtari, aut præſtitum adimpleri. Hoc ſuppoſito dico, viro forti(id eſt pio; pius enim eſſe nequit qui non eſt fortis) ſimpliciter contemnendum eſſe inanem & levem metum, & omne ejuſmodi juramentum conſtanter & intrepide recuſandum. Nimirum eſt [i] *Vir juſtus fortis ut leo*; qua fortitudine qui deuitutus eſt, vix fieri poteſt ut faciat inſigne aliquid viro bono dignum. [k] *Qui* enim *obſervat ventum non ſeminabit, & qui ſpeculatur nubes non metet*, inquit Solomon. Imo vix fieri poteſt quin ut multa ſane faciat viro bono indigna: [l] *Timor* enim *hominis*, eodem Salomone teſte, *adducit laqueum*. At ſiquis forte præ animi anguſtia incautior laqueo ſe implicari paſſus fuerit, *ligavit ligamen ſuper animam ſuam*, & tenetur id qnod promiſit adimplere.

i Pro. 28. 1.

k Eccl. 11. 4.

l Prov. 29. 25.

Caſus

SECT. XV.

Caſus ſecundus eſt, ubi gravis & juſtus eſt metus, & qui cadere poteſt in conſtantem virum: qualis eſt metus captivitatis, amiſſionis omnium bonorum, infamiæ, cruciatus, & quod eſt πᾶσι φοβερῶν φοβερώτατον ipſis mortis. Dico *primùm* ut ſupra, ſi juramentum contineat in ſe quid illiciti, ne vel mortis vitandæ cauſâ à viro honeſto ſuſcipi debere; nec ſuſceptum poſſe ſine peccato ſervari. Audito Chriſtiani auream hominis Ethnici hac de re ſententiam: *m Juſtum & tenacem propoſiti virum Non civium ardor prava jubentium, Non vultus inſtantis tyranni Mente quatit ſolidâ.* Dico *ſecundò*, ſi res exigatur intentatâ vi aliqua aut gravi metu, quæ nec illicita eſt, nec cuiquam injuria, ſed ipſi tantum juranti plus minúſve incommoda; ut ſiquis iter faciens incideret in latrones, qui mortem ei ſtrictis gladiis minarentur, niſi promiſſâ ſub juramento certa pecuniæ ſummâ vitam redimat: *licitum eſſe* in hoc caſu pecuniam promittere, & promiſſionem perjurando firmare. Ratio eſt, quia è duobus propoſitis malis licet, & prudentem decet, minus eligere: & minus malum eſt pecuniæ jactura quàm vitæ. Dico *tertiò*, Juramentum iſtiuſmodi *obligare*, & pactum

Caſus 30.

m Horat. 3. od. 2.

cum prædonibus precium omninò esse persolvendum. Quod etsi videatur ex antedictis esse satis manifestum; tamen cùm habeat hæc assertio magni nominis adversarios, inque his *Ciceronem* (singularis judicii virum, & de jurisjurandi religione, quoad licuit homini Gentili, hoc uno dempto cætera ferè rectissimè sentientem:) non abs re erit assertionem hanc aliquot rationibus confirmare. *Primò* ergo, qui jurat rem licitam & possibilem, tenetur id præstare: atqui pactam prædoni pecuniam solvere nec illicitum est, nec impossibile: ergo tenetur. *Secundò*, elegit id quod tunc visum est ipsi melius, quódque si è duobus alterum ipsi esset jam nunc necessario eligendum, denuo eligeret: & videtur non posse honestè recusari, quod fuit prudenter electum. *Tertiò*, quod ob certum finem promissum est, à promittente debet præstari, postquam consecutus est suum finem; quia omne sub conditione pactum, conditione illâ præstitâ debet & ipsum præstari: quo maximè fundamento nititur Voti conditionalis obligatio. Sed pactus cum latrone precium, eo fine id fecit, ut vitam suam redimeret: ergo postquam vitam redemit, assecutus finem quem intendebat, debet exolvere quod promisit. *Quartò*, suspecta debet esse semper prudentia carnis, ut inimica cordis puritati, & tranquillitati conscien-

tiæ

insidiosa: Prudentia autem carnis, quæ mum est, si hæc non sit, ubi videtur honestas cum utilitate certare, honesto postpoid quod utile est amplecti? Vix poterit pecunia pacta solvenda multum delibere, cui potiores sunt divitiis religio & fides, qui posthabendum statuit tranquilitati nis commodum temporale. *Quintò*, demum laudantur Ethnicis *Regulus*, aliique (ut dum est superius) qui fidem hostibus servâ-, etsi iniquissimis conditionibus pactam: ndatur & ipsi Ciceroni *Pomponius tribunus*, servavit quod terrore coactus juravet, idque hoc adjecto epiphonemate, um temporibus illis jusjurandum va-

SECT. XVI.

At excipiunt qui contra sentiunt; *Im*, Non esse hostis, & latronis vel pieandem rationem: cum hoste, perinde um litis adversario, jure agendum (Gen- hic, ut illic civili:) & proinde fidem ei ndam; at cum prædone, velut humani eris communi hoste, nullam esse juris, er- nec & fidei societatem. Respondeo: *pri*peritos juris interpretes affirmare, esse uam vel cum latrone juris societa-; ut cui ex jure gentium depositum

sit reddendum; ergo à pari & promissum solvendum. *Secundò*, etsi latroni nihil deberetur, ut personæ indignæ; qua ratione nudæ promissionis exsolutio posset fortassis excusatiùs evitari: at Deo saltem præstandam esse fidem. Objiciunt *secundò*, isto pacto honestum civem à sceleratis hominibus spoliari, quod cedit in malum publicum. Respondeo, imò verò honesti civis vitam servari, quod cedit in bonum publicum. Ast latrocinia, inquiunt *tertiò*, & rapinæ hac ratione stabilientur, si latronibus non modò impunè erit, sed & lautè. Respondeo, id si fiat, per accidens fieri: ipsorum vitio, non illius; qui nec juvit ullo modo latrones, nec vel probavit promittendo vel probat promissum servando ipsorum factum; quin potius dum consuluit sibi, ipsorum quoque scelera ita impedivit, ut latrones essent solùm, non item homicidæ. Objicunt *quartò*, Obligationem juramenti oriri ex actu judicii & voluntatis deliberato: ergo ubi voluntas non est libera, ita ut non tam actio dicenda sit quàm coactio, nullam videri sequi (*n*) obligationem. Respondeo, Voluntatem cogi non posse, & hoc ab omnibus agnosci. Potest quidem esse coactio ex parte principii actionis externi & remoti; sed ex parte principii proximi, quæ est in omnibus actibus humanis voluntas, nulla potest

(*n*) *Nemo jurejurando tenetur, quod per necessitatem adactus est.* Sen. 1. controv. 6.

esse

coactio. Juramentum ergo qui facit la-
ni, ut vitam servet volens facit, ἔκων ἀέ-
τοι γε θυμῷ. Non est ergo ejusmodi juramen-
ἁπλῶς ἀκούσιον simpliciter involuntarium,
mixtim; quod Aristoteli μὴ ἑκούσιον di-
ur: actio sc. partim invita, quia fit non
enter; partim voluntaria, quia fit cum e-
tione, etsi non liberrimâ, liberâ tamen sa-
ad hoc ut dici mereatur potiùs volunta-
quàm involuntaria; quia agens datâ
duorum optione potestatem habet eli-
di utrum ex his malit. *Et vult, qui ma-*
. Non ergo rectè dicitur eum coactum
sse, qui cum poterat non jurasse maluit
re. Morte enim interminatâ ni juraret,
missum est ipsius arbitrio, mallétne da-
um interminatum pati, an juramenti obli-
ione ab illo damno liberari. Delibera-
, elegit obligari: ergo obligari voluit: &
se voluisse obligari fatetur, absurdè di-
it(a) *se coactum esse*, & propterea non obli-
i. Objiciunt *quintò*, Latroni nihil debe-
& proinde viatorem non obligari; cùm
ibus obligatio dicat relationem ad de-
um, ut ante dictum est: Latroni autem nil
beri probatur, quia nullum jus fundatur
injuria, & iniquissimum videtur ut quis ex
to suo injurioso jus aliquod sibi adquirat:
go latroni, qui metum viatori incussit,
contra bonos mores extorsit ab eo jura-

a οὐ μὴν οὐδὲ τὸ βεβιᾶσθαι φάσκειν ἱκανὸν εἰς παραίτησιν. Nazian. epist. 219.

mentum iniquum, jus nullum accreſcit, pro inde nec qui juravit obligatur. Reſpondeo exurgere poſſe à Juramento *duplicem obligationem*: unam *homini* cui juratur, ut pari *Deo* per quem juratur alteram, ut teſti vindici. Multa poſſunt impedire priorem illam obligationem, ita ut jus nullum conſequatur is cui juratur, nec ei quidquam in foro conſcientiæ ex æquo bono à jurante debeatur: & de iſtoc obligationis & debiti genere procedit objectio. Verùm ceſſante obligatione reſpectu hominis injuriam aut vim inferentis, manet tamen Deo facta obligatio cui & *irreverentia* fit, ſiquis juramentum admittat non intendens implere; & *injuria*, ſi admiſſum inſuper habeatur.

SECT. XVII.

Caſus 31. Reſtat unus adhuc *Caſus*, huic loco peculiaris: ſiquis incidens in latrones cogatur, ne ab eis occidatur, juramento ſilentium promittere; ſc. nunquam ſe ipſorum latrocinia cuiquam revelaturum, aut nomina magiſtratui proditurum. *Difficile eſt hoc in genere aliquid ſtatuere*, inquit Fredericus Baldwinus profeſſor non ita pridem Wittenbergenſis ſed addit *tutius ſibi videri ſi ſilentium præſtet*, ſed magiſtratui indicet, etſi juraverit ſe non indicaturum. Cenſet ita

ne iſtuſmodi juramentum non obligare; affert ſuæ ſententiæ tres rationes: quam nulla mihi ſatisfacit, ut ſunt ab eo propoſitæ, breviter & nudè ſine ulteriore confirmatione. *Primò* ait, Juramentum hoc eſſe de re illicitâ. Si id conſtaret, confecta res eſſet, nec opus eſſet aliis argumentis. Sed hoc ab eo ſumitur, non probatur. Si eo putet eſſe illicitum, quia officium eſt boni civis homines facinoroſos ad magiſtratum deferre, ut ſupplicio quod commeriti ſunt afficiantur: conceditur id quidem, ſed non proinde ea ſequitur ſemper peccatum eſſe non deferre; cùm præcepta officiorum affirmativa obligent ad ea præſtanda non ſimpliciter, ſed cùm poſſumus & expedit pro exigentiâ circumſtantiarum. Dicit *ſecundò*, tale juramentum *videri habere ſpeciem quandam* colluſionis cum latronibus. Quod eſt ab eo ita timidè pronunciatum, ut non debeat putari multum fiduciæ poſuiſſe in hoc argumento, [*Speciem* colluſionis, ſpeciem *quandam*, & *videtur* habere.] Quod ſive id verum, ſive non: quis interim probaverit non licere homini viatori, ſi inciderit in latrones, in aperto vitæ periculo, aliquid facere quod *videtur* habere cum eis *ſpeciem quandam* colluſionis? Quod tertio loco affert, hoc ſilentio juſtitiam impediri, improbos in impietate ſua confirmari, alios hac occa-

sione induci posse in discrimen vitæ: valeret quidem, si ex eorum manibus salvus & injuratus evasisset. Atqui supponimus, ni jurasset, occidendum. Quæro ergo, licuíne ei in tàm certo vitæ discrimine jurare silentium, vel non licuit: Si non licuit, (& sanè duo priora argumenta aut id efficiunt, aut nihili sunt) certò pereundum ei fuit, & quis tum supereſſet qui magistratui latrones indicaret? Quæ ex ipsius silentio incommoda sequi objiciuntur, ex ipsius morte (cùm mortuis indictum sit perpetuum silentium) non essent eadem insecutura? At si licuit jurare, licebit & juramentum observare: nisi fortè (quod fieri potest) casus aliquis insperatò emergens rem quo tempore jurabatur licitam reddiderit postea ex accidente illicitam. Stet ergo, donec contrarium firmioribus rationibus probetur, & in hoc casu & in cæteris ubi vigent dolus, metus, tyrannis & similia; virum bonum aut non debuisse jurare (quod durum videtur summo in vitæ discrimine, si res ipsa non sit illicita) aut debere quod juravit religiosè observare. Atque hactenus de Juramenti causâ Efficiente. In quâ pertractandâ volueram esse brevior, sed res non tulit. Excrevit stylus dum ista meditor longiùs quàm expectabam; & tamen non pauca quæ possent utiliter dici, dum brevitati consulo, prudens prætermisi.

Præ-

Prælectio Quinta.

De Juramenti Forma Externa. Continens Casus Decem.

Summarium.

1. *Juramentum per sola signa sine verbis.*
2. *Juramentum per Creaturam.*
3. *Juramentum per Idola.*
4. *Utrum juratum sit necne, ut dignoscatur.*
5. —— κεκτήριον *Primum; forma verborum.*
6. —— *Secundum; vis verborum.*
7. *Obiter de Josephi illa formula*, Per vitam Pharaonis.
8. —— *Tertium* κεκτήριον, *Mos gentis.*
9. —— *Quartum, Intentio jurantis.*
10. *Dictorum Criteriorum usus.*
11. *Solennis juramenti Ritus.*
12. *Solennitas an augeat obligationem.*
13. *Juramenti solennitas omissa.*

SECT.

SECT. I.

DE Juramenti Cauſis *Materiali* & *Efficiente*, in ſuperioribus actum eſt: de *Cauſâ Formali* nunc agendum. Cum autem duplex ſit rei alicujus *Forma*; *Externa*, & *Interna*: quæ hujus ſunt claſſis, ut duo capita ita revocanda ſunt, ut quæ ad Juramenti verba aut ſigna pertinent, eò quod ſenſibus exterioribus percipiantur, *Externæ Formæ* nomine veniant; quæ verò ad ejuſdem ſenſum & interpretationem, quod interioris mentis eſt opus, *Formæ Internæ*. Reſpectu Externæ Formæ, Juramentum aut ſignis ſolùm conſtat, aut verbis ſolùm, aut utriſque.

Caſus 32 Dubium itaque primum eſt de eo juramento, quod ſigno ſolùm ſit ſine verbis. Fuerunt qui exiſtimarent, niſi expreſſè adhibito aut verbo *Juro*, aut Dei nomine, dicendo *Juro* me facturum, vel *per Deum* faciam, *Deum teſtor*, *Ita me Deus adjuvet*, vel quid ſimile; nudam eſſe promiſſionem, non item Juramentum: & proinde obligare quidem ſub pœna mendacii, ſed non ſub pœna perjurii; ita ut qui non fecerit quod pollicitus eſt, reus ſit violatæ fidei, quæ & in promiſſionibus eſt ſervanda, non autem ejus religionis quæ in juramento eſt. Dicitur & *Bartolus* à Caſuiſtis in ea fuiſſe ſententia, ut putaret verba

verbâ ſaltem aliqua ad juramenti rationem ſic eſſe neceſſaria, ut niſi verbis prolatis fiat teſtificatio, non ſit formaliter juramentum, nec eo nomine obligot. Sed meritò ab omnibus rejicitur utraque ſententia. Cum enim verborum præcipuus uſus ſit, εἰς τὸ ἑρμήνευειν, ut ſc. interpretes ſint τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοημάτων, eorum conceptum quæ in mente ſunt, & quorum ſunt ſigna: ſi fieri poſſet ut illi mentis conceptus (etſi minùs fortaſſis commodè, ſufficienter tamen) aliqua alia ratione, ut ſcripto, nutibus, aliiſve indiciis ita ſignificentur, ut ab aliis intelligantur: nulla cogit neceſſitas ut verbis prolatis opus ſiet. Sic muti, & quibus exſecta eſt lingua, & qui ex gravi morbo, vel jam morituri ſermonis uſum amiſerunt, ſi debeant aut matrimonium contrahere, aut teſtamentum condere, aut aliud quodvis præſtare, quod ſine clarâ & indubitatâ aſſenſus ſui ſignificatione fieri non poteſt; cum vivâ voce non poſſunt, ſolent nutu, manu ſublevatâ, aut alio id genus indicio mentem ſuam interrogantibus ſignificare. Quæ ſignificatio non minùs valida eſt ad omnem juris effectum, quàm ea quæ vivâ voce fit. Eadem prorſus & juramenti ratio eſt: in quo modò Deus quoquo modo teſtis invocetur, ſive id ab aliquo expreſſè fiat verbis prolatis, ſive tacitè ſignis quibuſcunque ſufficientibus ad hoc, ut

ut hi quorum interest manifestè intelligant velle eum interposito Deo teste fidem suam obligare; ejusmodi actus & formaliter juramentum est, & omninò sufficit ad inducendam obligationem in conscientia. Quò facit quem adducit è vetere Comico senarium Johannes Stobæus, (*a*) Ὅρκος βέβαιος ἐστι, κἂν νεύσω μόνον, *Firmum est juramentum, si vel annuero solùm.* Frustra ergo est, & egregius sui (*b*) impostor, siquis se juramenti vinculo aut penitus solutum, aut saltem laxiùs obligatum eo putent, quòd verbum nullum juratorium emiserit. Si alteri quasi Deo teste & arbitro (*c*) *interoganti*, ita se gesserit omninò assensisse videretur; vel si ubi utile ei esset (respectu alicujus temporalis commodi) videri *in aliena verba* jurasse, amici alicujus operâ sciens lubens usus fuerit, qui falsò licet testaretur, tamen ipsum ita jurasse: ligavit eo facto ligamen super animam suam, & secundùm omne quod egressum est ex interrogantis vel exigentis ore facere tenetur non minùs, quàm si egressum esset ex ore suo, si res sit licita & præstari debeat: sin illicitam sciverit, non poterit isthoc artificio perjurii crimen devitare.

a Ser. 27.
b παίζουσιν οἱ πολλοὶ ἑαυτοὺς, τοὺς ἐγγράφους δίχα τῶν ῥημάτων (sic corrigente Mõtacutio qd. antè δερμάτον legebatur) ἀφοσίωσιν, ἀλλ' οὐκ ὅρκον ὑπολαμβάνοντες. Nazian. epist. 219.
c ὅρκος ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ἐπερωτήσαντος καὶ πεισθέντος πληροφορία. Ibid.

SECT.

SECT. II.

Porrò ut ſigno ſolo poteſt ſine verbis, ita ſolis verbis poteſt & ſæpiſſimè ſolet ſine ſignis jurari: cùm in aliis, tùm vel maximè in iis juramentis, quæ incautis in ſermone communi excidunt. Verba autem juramenti duobus adhuc modis conſiderari poſſunt: vel quantum ad res per quas juratur, vel quoad exprimendi modum & formulas loquendi quibus juratur. *Dubium* ergo *Secundum* eſt de Obligatione Juramenti, ratione ejus ſive rei ſive perſonæ per quam juratur: ubi duo occurrunt Caſus. *Caſus prior* eſt, an & quatenus obligetur qui jurat per aliquam creaturam? Certum enim eſt & ab omnibus conceditur, & licitum eſſe & obligatorium juramentum per Deum creatorem factum: ſed de Juramento per Creaturam nonnulla eſt dubitatio. Pro reſponſione tamen dico *primò*, Jurare per creaturam abſolutè, ultimatè, & terminativè, ita ut conſtituatur in aliquâ creaturâ finis & vis juramenti ſine relatione ad Deum, *ſimpliciter illicitum* eſſe. Ratio manifeſta: quia exhibetur eo facto Creaturæ reverentia ſoli Deo debita. Juramentum enim (ut antè dictum eſt) eſt actus Latriæ, qui non debet exhiberi ulli creaturæ: quatenus jurans invocando Deum teſtem *Caſus* 33.

ut hi quorum interest manifestè intelligant velle eum interposito Deo teste fidem suam obligare; ejusmodi actus & formaliter juramentum est, & omninò sufficit ad inducendam obligationem in conscientia. Quò facit quem adducit è vetere Comico senarium Johannes Stobæus, (*a*) Ὅρκος βέβαιος ἐστι, κἂν νεύσω μόνον, *Firmum est juramentum, si vel annuero solùm.* Frustra ergo est, & egregius sui (*b*) impostor, siquis se juramenti vinculo aut penitus solutum, aut saltem laxiùs obligatum eo putent, quòd verbum nullum juratorium emiserit. Si alteri quasi Deo teste & arbitro (*c*) *interoganti*, ita se gesserit omninò assensisse videretur; vel si ubi utile ei esset (respectu alicujus temporalis commodi) videri *in aliena verba* jurasse, amici alicujus operâ sciens lubens usus fuerit, qui falsò licet testaretur, tamen ipsum ita jurasse: ligavit eo facto ligamen super animam suam, & secundùm omne quod egressum est ex interrogantis vel exigentis ore facere tenetur non minùs, quàm si egressum esset ex ore suo, si res sit licita & præstari debeat: sin illicitam sciverit, non poterit isthoc artificio perjurii crimen devitare.

a Ser. 27.
b παίζουσιν οἱ πολλοὶ ἑαυτοὺς, τοὺς ἐγγράφους δίχα τῶν ῥημάτων (sic corrigente Mõtacutio qd. antè δερμάτων legebatur) ἀφοσίωσιν, ἀλλ' οὐκ ὅρκον ὑπολαμβάνοντες. Nazian. epist. 219.
c ὅρκος ἐστὶν ἡ τοῦ ἐπερωτήσαντος καὶ πεισθέντος πληροφορία. Ibid.

SECT.

SECT. II.

Porrò ut ſigno ſolo poteſt ſine verbis, ita
lis verbis poteſt & ſæpiſſimè ſolet ſine
gnis jurari: cùm in aliis, tùm vel maxi-
e in iis juramentis, quæ incautis in ſer-
one communi excidunt. Verba autem ju-
menti duobus adhuc modis conſiderari poſ-
nt: vel quantum ad res per quas juratur, vel
oad exprimendi modum & formulas lo-
endi quibus juratur. *Dubium* ergo *Secundum*
de Obligatione Juramenti, ratione ejus
e rei ſive perſonæ per quam juratur: ubi
o occurrunt Caſus. *Caſus prior* eſt, an & *Caſus* 33.
atenus obligetur qui jurat per aliquam
eaturam? Certum enim eſt & ab omnibus
oceditur, & licitum eſſe & obligatorium
ramentum per Deum creatorem factum:
d de Juramento per Creaturam nonnul-
eſt dubitatio. Pro reſponſione tamen di-
primò, Jurare per creaturam abſolutè,
imatè, & terminativè, ita ut conſtitua-
r in aliquâ creaturâ finis & vis juramenti
ne relatione ad Deum, *ſimpliciter illicitum*
ſſe. Ratio manifeſta: quia exhibetur eo
acto Creaturæ reverentia ſoli Deo debita.
uramentum enim (ut antè dictum eſt) eſt
ctus Latriæ, qui non debet exhiberi ulli
eaturæ: quatenus jurans invocando Deum
teſtem

teſtem & vindicem, ipſo facto agnoſcit eum & cordis inſpectorem, ut qui ſciat an mens conſentiat verbis; & juſtiſſimum ac potentiſſimum peccatorum cordis punitorem: quorum neutrum rei cuicunque creatæ poteſt competere. Imò iſtiuſmodi Juramentum eſſet vel ex ipſoum Pontificiorum confeſſione, planè Idololatricum. Dico *ſecundò*, Jurare per Creaturas relativè & quaſi tranſitivè, ut ſolent Pontificii: per B. Virginem, & alios Sanctos Sanctorumve reliquias; hoc eſt (ut ipſi exponunt) non ultimatè & terminativè, ita ut cultus in ipſis terminetur, ſed relativè & tranſitive, ita ut ipſos pertranſeat & per ipſos deferatur finaliter ad Deum: dico inquam, hoc eſſe ſaltem ſuperſtitioſum. Quia nullo aut rationis lumine, aut Scripturæ teſtimonio conſtat, ullam Creaturam, quantumvis ſanctam habere concreditam ſive delegatam ſibi à Deo poteſtatem, vel cognoſcendi corda hominum, vel puniendi eorum perjuria. Dico *tertiò*, inter jurandum tacito Dei nomine alicujus Creaturæ mentionem facere, ut ſiquis juraret *per caput*, *per animam*, *per ſalutem ſuam*, aut *per hunc ignem vel panem* &c. (eſſi propter periculum ſcandali, & quòd malæ ſpeciem aliquam habere videatur, conſultius eſſet ab ejuſmodi formulis omnino abſtinere) non tamen videri ſimpliciter illicitum præ-

ecisè ob hoc quod per ſolum Deum ſit randum. Ratio eſt: quia per iſtas formu- aut non juratur omninò, aut per Deum lum juratur. Quod ut clariùs intelliga- , ne videar aut aliquid novi & ſuſpe- dogmatis invexiſſe in Eccleſiam, aut ex- andæ illi jurandi per creaturas conſue- dini, quæ paſſim (proh dolor!) nimium ntum invaluit, veniam indulſiſſe: Scien- m eſt in iſtiuſmodi formulis, in quibus fit eaturæ alicujus mentio, quaſi per modum ndi, per Deum tamen revera ſæpè jurari erpretativè. Ut in omnibus iis quæ ex com- ni more concipiendi habent in ſe vim ndam execratoriam: ut *per animam*, *ſalutem meam* hoc vel illud faciam: quæ perinde intelligenda acſi diceretur, *Ne Deus animæ meæ propitius*, *Ne mihi Deus ſa- m donet æternam*, ni fecero. Itémque in in quibus res eæ nominantur, quæ ſunt ex ſui natura ſpeciatim, nos excitare ad uam recordationem Dei: quomodo cum ei olim jurabant *Per Cælum*, *Per hanc ſa- uſtimam*, &c. id ita aut intelligebant, aut lligere debebant, ac ſi dixiſſent, *Per De- cujus eſt in cælo thronus*, *Per Deum cui ſacra fiunt*, &c. Aſt ubi ejuſmodi re- nomina adhibentur, quæ non habent naturâ ſui aliquam ſpecialem vel pro- quam aptitudinem excitandi in nobis

cogi-

cogitationem aliquam de Deo, nec videntu implicare aliquid execratorium; ut ſiqu ad menſam vel ante focum juraret *Per hu panem*, *Per hunc ignem*, &c. etſi propter mo dum exprimendi videantur iſtiuſmodi for mulæ juramenti ſpeciem habere; rever tamen & interpretativè non ſunt Juramen ta, ſed meræ potiùs obteſtationes, ut i dubio tertio mox pleniùs explicabitur. Dic *quartò*, omne Juramentum quod per creatura fieri videtur, ſive licitè ſive illicitè; hoc eſt ſive terminetur in creatura (ſicut eſt cultu Imaginum apud vulgus Pontificiorum) quo eſt Idololatricum; ſive juretur per creaturam tranſitivè, ut inde mediatè & ultimatè de feratur ad Deum (quâ argutiolâ doctiore Pontificii ſuam εἰκονολοξίαν tueri conantur quod tamen eſt ſuperſtitioſum; ſive impli citè & interpretativè per Deum fiat adhi bito tamen creaturæ nomine: ſi modò ſi revera & *formaliter Juramentum*, & non tan tùm *Obteſtatio*; non minùs obligare juranten ad faciendum id quod promiſit, quam ſi per Deum ipſum diſertis verbis juratum fu iſſet. Cujus ratio eſt, quia in omni Jura mento, quod revera & formaliter eſt tale Deus aliquo modo teſtis advocatur. Di co *quintò*, ut poſſit fortaſſis ex his quæ jam dicta ſunt, aliquo modo defendi Juramen ta iſtiuſmodi non eſſe ſimpliciter & de toto

gene

nere illicita, si saltem eo etiam quo di-
m est modo intelligantur: tamen cum
tum sit ea nihilo esse minùs obligatoria,
ìm alia, nec ulla cogat necessitas ut iis u-
mur, (quia possumus ubi juramento est o-
s, aliis uti formulis, & ubi non est opus, o-
rtet omninò non jurare: videri esse offi-
m hominis Christiani, quisquis conscien-
suæ tranquillitati seriò consultum cupit,
ejusmodi formulis prorsus abstinere. Id
d iis omnibus non ægrè persuasum fore
stimo, qui earum aut originem aut exitum
itùs fuerint contemplati. Originem de-
t, partim Chaldæorum, Ægyptiorum, a-
sumque superstitiosarum gentium Idolo-
niæ, qui per *Solem*, *Ignem*, & alias crea-
as, quas pro Diis habuerunt, velut per nu-
a jurarunt: partim reverentiæ nominis
majestatis divinæ apud populum Dei;
initio fortassis pia & justa, decursu tem-
is paulatim abiit in eam superstitionem,
tâ præsertim ex prava consuetudine ju-
di libidine, ut ordinariè mallent per ob-
quævis jurare, quam ἐπὶ τὸν ποιητὴν καὶ πα-
τὴν ὅλων ἀνατρέχειν, ut loquitur Philo, *ad*
m universarum conditorem & patrem
currere. Quod & veteres *Græcos* (quo-
m plerosque ritus & mores & Hebræ-
um æmulatione fluxisse quivis potest
cilè observare) fecisse adnotarunt

Græcorum Poetarum Scholiastæ: qui eos non solitos scribunt περιπετῶς κατὰ τῶν θεῶν ὀμνύειν facile per Deos jurare, ἀλλὰ κατὰ τῶν προσυγχανόντων per ea quæ præstò erant ad manum aut ante oculos, ut panem, ignem, aquam, avem, sceptrum, aut quid simile. At quod ex divini numinis reverentiâ quadam ortum videtur, abiit tandem in summam ejus irreverentiam & contemptum: ut ferè videre est astu Diaboli, & justo Dei peccatis peccata punientis judicio: pietatem postquam degenerare cœperit in superstitionem exibe tandem in apertam impietatem. Etenim postquam ex superstitione jurari cœptum est per creaturas, eo tandem increvit licentiæ jurandi cacoethes, ut dum à Dei nomine temperarent, non sibi homines aut jurandi metum ullam figerent, aut ullo pejerandi metu ducerentur. *Qui sceptrum non putat esse Deos*, ut ille loquitur, putat & licere sibi per *sceptrum* juranti secus facere, quàm si per Deos juratum fuisset. De Manichæis ita Augustinus, *Jurabant sæpissime nullóque mentis scrupulo per Creaturas.* Et proculdubio apud Judæos, ex quo invaluit mos iste jurandi per creaturas, plurimum immunitam fuisse jurisjurandi reventiam, è Christi verbis, *Math.* c. 5. & 23. apertissimè constat. Quorum verborum ex utriusque loci collatione is videtur esse scopus, ut dupli-

ὤμνυέ τ' οὐδείς τοτ' ἀνθρώπων θεὸν, ἀλλ' ὄρνιθας ἅπαντες. *Aristoph. in Avib. ubi Scholiastes docet ex 12. Creticorum Socratis, id fuisse à Rhadamantho institutum.*

ὅρκιον σκῆπτρον. καθ' οὗ ὤμνυον οἱ βασιλεῖς. Suid. 19. contra Faust. 22.

ὤμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὴν χὴν ὅταν ἐξαπατᾷ τις τί. *Aristoph in Avibus.*

cem

(fortè an & triplicem) ipſorum erro-
corrigeret. *Primùm*, quòd ſibi, modò
Dei nomine abſtineretur, in rebus quam-
leviculis, jurandi libertatem & παῤῥησίαν
dam concederent. *Alterum*, quòd pu-
nt jurando non peccari, ſi vel per De-
juraretur, modò verum eſſet quod jura-
ur. *Tertium*, quòd exiſtimarent non eſſe
rium, etſi res falſa juraretur, dum
creaturas id fieret, non autem per Deum.
enim illi perperam interpretabantur quod
um erat, *Non pejerabis, ſed reddes Do-
jusjurandum tuum.* Docet itaque Chri-
Juramenta illa, in quibus rei alicujus
tæ, non item Dei nomen aſſumitur, non
propterea aut minùs verè Juramenta, aut
is obligatoria, quàm illa in quibus per
m Deum diſertim juratur. Et hæc de
re Caſu dicta ſunto.

SECT. III.

Caſus poſterior eſt, cum per Idola aut falſos *Caſus 34.*
juratur. Pro ſolutione dubii in hoc caſu,
primò, ejuſmodi juramenta eſſe ſimplici-
llicita & planè idololatrica, & à Deo ex-
ſe prohibita. Deferunt enim cultum ſo-
vero Deo debitum diis non veris; contra
ceptum Dei, *Deut. 6. 13. Deum tuum
bis & ipſi ſoli ſervies, & jurabis per*

nomen ejus. Et graviter Deus ipse, *Jer. 5. 9.* improperat populo suo hoc peccatum: *Quo modo*, inquit, *propitius sim tibi? Filii tui dereliquerunt me, & juraverunt per eos qui non sunt dii.* Dico *secundò*, Juramentum ejusmodi sub pœna perjurii obligare, & *a* servari debere ita ut perjurus sit qui fidem sic datam fefellerit in re licitâ. Quo facit illud Augustini, *b Quia juravit per quos non debuit, & contra pollicitam fidem feceret quod non debuit, bis utique peccavit:* Et iterum, *Et qui per lapidem jurat, si falsum jurat, perjurus est.* Si objicies, non esse hoc Juramentum, quia Deus testis non advocatur, si quidem deus falsus non est Deus; & proinde non obligare. Respondeo, etsi deus falsus sit revera non Deus, (quia ut Verum convertitur cum Ente, sic falsum convertitur cum Non-ente) est tamen Deus opinione ipsius qui jurat: quod sufficit ad inducendam obligationem: Et proinde tale Juramentum est ex hypothesi verum juramentum; suppositâ scil. erroneâ juramentis conscientiâ: quatenus tenetur in conscientiâ suâ id præstare quod libet; quod secundùm conscientiæ suæ judicium juramento firmavit. Deus enim verus, si fides vel per falsum deum facta violetur, in suam injuriam id factum interpretatur quia sc. jurans, *d quanquam sub falsis numinibus, generali tamen complexione numen deum*

a *Jurejurando, quod propriâ superstitione juratum est, standum.* l. 5. §. 1. ff. de jurejur.

b Ep. 154.

c Ibid.

d Grot. 2. de jur. bel. c. 13.

intuetur. Unde Augustinus, *e Non audit lapis loquentem; sed punit Deus falsum.* Respicit ut opinor, solennem illum ritum Romanorum, quo jurans lapidem silicem manu tenens hæc verba prolocutus, *Si sciens fallo, ita me Jupiter bonis omnibus ejiciat, ut ego hunc lapidem*, protenus eidem à se projecit: quod qui fecit, *Jovem lapidem jurare* dicebatur. Qui erat per Deum falsum pejerat, vindicem perjurii sentiet Deum verum, *g* ὡς κατα-φρόνησας ὁσιότητος, ut ait author libri Sapientiæ, *tanquam numinis & religionis contemptor.* Imò ita fidenter pronunciat hac in re Augustinus, ut non vereatur affirmare, *sine ulla dubitatione minùs malum esse jurare per deum falsum veraciter, quam fallaciter per deum verum* Quod ejus dictum non est ἀπλῶς & omni ex parte intelligendum; sed secundum quid, & præcise quoad rationem mendacii & perjurii, quod solum ibi consideravit. Dico *tertiò*, ex hac vi obligatoria talis juramenti pendere solutionem illius quæstionis quæ à Publicola quodam proposita fuit B. Augustino, & ab illo fusè tractatur totâ Epistolâ 154. *Liceátque ab eo exigere jusjurandum, quem scimus juraturum per idola?* Quod ille licere confirmat, cùm exemplo Abrahæ, qui fœdus cum Abimelecho pactum dato acceptóque vicissim juramento confirmavit,

e Epist. 154

f *Meminit Plutarch. in Sylla; & Polybius, cujus interpres bis* per lapidem *vertit pro* Jovem lapidem: *deceptus ut videtur à Græco exemplari, in quo* γρ. Δία λίθον *reperit* διὰ λίθον. v. Paul. Leopard. 6. emendat. 15.

g Sap. 14. 30.

h ubi supra

Gen. 21. 31. 2. Gen. 31. &c. mavit, *Gen.* 21. quod & à *Facobo* itidem postea factum cum Labane, *Gen.* 31. quia etiam ratione; quia aliàs nulla esset ratio accommoda paciscendi fœdera, aut conservandæ fidei & pacis publicæ cum homine idololatra: nec sit ullâ Dei lege prohibitum uti illius fide in bonum, qui per falsos Deos malè jurat. Si dicatur, hoc esse communicare malo alieno: respondet Augustinus — Non per hoc peccato ejus se sociare, quo per damonia juravit; sed tantùm bono pacto ejus qui finem dedit, & servavit. Et de secundo dubio hactenus.

SECT. IV.

Sequitur *Dubium Tertium*; quod respicit Juramentum, quantum ad modum exprimendi, & jurandi Formulas. Ratio dubitandi est, quòd cum certum sit omne id quod est verè & formaliter Juramentum obligare sub culpa & pœna perjurii, non item illas formulas quæ non sunt juramenta: opus est, ut ex illis formulis quæ juramenti speciem habere videntur, certo aliquo charactere vel notâ internoscere valeamus; quænam sint & quæ non sint propriè & formaliter Juramenta. Quâ in re fateor Casuistarum, quotquot licuit in hac temporis angustiâ consulere, mihi neminem satisfacere:

cere: qui hanc quæstionem partim leviter ...igerunt, partim non satis distinctè tracta... Ut ergo distinctius aliquid hac de ... quantum ad alia festinanti licebit pro... nam; Sciendum nudæ assertioni vel pro...ssioni superaddi plerunque ad fidem fa...endam aliquam, quasi confirmationem: id... aut *Asseveratione*, aut *Obtestatione*, aut ...mum *Juramento*. Quæ tria, etsi videri ...ssint non multum inter se distare, & *gra...* potius quam *specie* differre: revera ta...en intrinsecè, formaliter, & specificè ad ...vicem distinguuntur. Verum est illa di...linctio, ob affinitatem, & finis in quem ...ndunt, & vocum quibus exprimuntur, a...deò sæpè obscura, ut difficile sit tria ista ...t non penitus confundere, aut dextrè & ...eritè distinguere. Itaque quò melius ist...æc internoscantur: quatuor mihi videntur ...sse consideranda, ex quibus velut criteriis ...e qualibet loquendi formulâ sitne Juramentum, an Obtestatio, an Asseveratio tantum, poterimus aliquatenus dijudicare. Forma sc. verborum, eorundem propria & genuina vis, Mos gentis, & Intentio ipsius jurantis.

SECT. V.

Casus 35. *Primò*, ex ipsa *verborum formâ* quandóq; satis constare potest, utrum juratum sit, vel non. *Juro mihi te daturum centum. Juro*: vel *per Deum* dabo; vel *Deo teste* aut *coram Deo* spondeo me daturum: vel Dabo, *ita me Deus adjuvet*; aut aliquid simile si respondeatur, quin juratum sit nemini potesse esse dubium. Obligatur proinde, qui istiusmodi aliqua loquendi formulâ usus fuerit, ipso facto; & si rem promissam non fecerit, perjurii reus est. Ast illud, *Dabin' mihi centum? Dabo*: nudam esse *Promissionem* vel ipsa verba ostendunt, nullâ adjectâ ulteriore datæ fidei confirmatione. *Dixti mihi te daturum centum? Dabisne? Certè dabo; crede mihi non fallam.* Accessit quidem promissioni aliqua confirmatio: sed ex ipsa verborum forma satis constat hanc esse meram *Asseverationem*, non autem Juramentum, imò ne Obtestatio quidem: quum nec Deus testis adducatur, nec aliquod aliud fidei velut pignus. *Quos mihi politicus es centum, qui sciam te daturum? Cape hanc dextram; Fide boni viri* dabo; *quàm certum est solem hunc lucere*, faciam; *nulla mihi sit apud te in posterum fides* ni fecero, &c. Plus quam meram Asseverationem ista continere verba ipsa indi-

judicant, nondum tamen juratum esse. Sunt ergo potiùs *Obtestationes* dicendæ: in quibus sc. ad rei promissæ vel etiam asseveratæ, ulteriorem confirmationem, rem aliquam nobis charam, aut omnibus certam & manifestam, quasi fidei nostræ pignus interponimus. Ubi ergo ex ipsa verborum forma liquidò satis constare potest, sitne id quod ad confirmandam promissionem assumitur, propriè *Juramentum*, vel *Asseveratio* mera, vel etiam *Obtestatio*; non opus erit ulteriori disquisitione.

SECT. VI.

Sed quia sæpissimè contingit, ob formularum similitudinem, vel ambiguam alicujus vocabuli significationem, vel significandi latitudinem; vel aliâ aliquâ de causâ, ut non possit ex verbis prolatis sit nécne juratum certò dijudicari; attendi debet *secundo* loco *verborum propria vis* & genuinus sensus, atque inde sumi judicium. Videri enim potest ex formâ verborum, illas omnes locutiones, in quibus aut Dei nomen adhibetur, aut ναὶ Græcorum cum accusativo casu, aut Latinum *Per*, aut Anglicum **By**, esse formaliter Juramenta. Quâ solâ ratione adductus Soto putavit tantum esse discriminis inter has formulas, *Per fidem*, & *In fide*; *per veritatem* & Casus 36.

& *In veritate*, ut illas diceret esse formaliter Juramenta, non item istas. At si verborum vis & genuinus sensus penitiùs introspiciatur, nullum erit discrimen inter præpositiones *Per* & *In*, si ad eandem rem applicentur: sed prout res cui applicantur sacra erit vel civilis, perinde de utrâque judicari debet. Illa ergo formula *Per Deum* est ex vi verborum propriè Juramentum: quia res sacra est Dei nomen, & qui sic loquitur, Deum inducit testem, At illa *Per Fidem* (etsi ex more alicujus gentis, aut intentione dicentis poterit esse Juramentum) non est tamen Juramentum ex vi verborum, sed *Asseveratio* tantùm, vel ad plurimum *Obtestatio*. Quia fides humana non est res sacra, sed civilis: & qui sic loquitur non adducit Deum testem, sed tantùm pronunciat secundùm fidem suam, sive declarat rem à se cum animi deliberatione seriò & sincerè dici. Istorum enim verborum *Per fidem meam*, sive in assertoriâ sive in promissoriâ materiâ, hæc est genuina expositio: *Ex animo loquor, verè id dico quod sentio; pignero tibi fidem meam rem ita se habere; si sciens fallo, nulla mihi in posterum fides habeatur*, &c. Non est ergo *fidei* interpositio ex vi verborum Juramentum; nisi forte ubi nos revocat ad Juramentum aliquod prius à nobis præstitum: ut in hac Academiâ, cum postulatur quis ad interrogata respondere virtute ju-

juramenti sub hac formâ, *Tu dices fide tuâ datâ huic Universitati*----& cum indicuntur solenniter Convocationes, quibus interesse jubentur à Bedellis *Doctores, Magistri Regentes & non Regentes, Per fidem, per fidem, per fidem.* Quod idem mihi (etsi sciam multos aliter sentire) dicendum videtur de illo Paulino, *νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν per gloriationem nostram quam habeo in Christo, quotidiè morior*: scilicet non esse propriè Juramentum, etsi illud adjunctum habeat, sed seriam tantùm asseverationem; se, ut morti semper obnoxium, ita quotidiè paratum esse, cum Deus voluerit, mori. 1 Cor. 15. 31

SECT. VII.

De illis autem Iosephi verbis ad fratres suos (a) *Per vitam Pharaonis exploratores estis*; de quibus variè disputant interpretes; quid sit sentiendum, poterit fortassis ex his quæ jam dicta sunt haud incommodè judicari. Sunt qui *Iosephum* diu jam inter aulicos Pharaonis versatum (quasi ipsi ex quotidiano convictu affriquissent ei aliquid de scabie sua) sic paulatim putant ipsorum moribus hac saltem ex parte assuevisse, ut didicerit tandem ad ipsorum exemplar *per vitam Regis* jurare; quomodo solitum sunt posterioribus seculis Romani ex adulatione quadam jurare *per genium Imperatoris.* a Gen. 42. 15. Opin. 1.

toris. Sed non facile me patior de dictis factisque insignium pietate virorum sequiùs judicare quam res ipsa cogit. Video veterum plerosque ita Sanctorum famæ detulisse, ut ingenio suo nimium indulserint, dum eorum apertos lapsus honesto aliquo velamine excusare conantur. Errore saltem aliquantò honestiore, quàm est error eorum, qui postremo hoc seculo amant è diverso in piorum virorum lapsus curiosiùs inquirere, & ne desit quod calumnientur, vel recte facta pervertendo sincerum vas incrustare gestiunt. Mitiùs aliquantò alii *Iosephi* dictum illud interpretantur: eum sc. quò tectiùs rem gereret & ne fratribus alicunde fortè suboleret quis esset, ni Ægyptiaci principis quam induerat personam peritè sustineret, formulam hanc jurandi Aulicis regiis familiarem, illâ tantum vice in compendium simulationis adhibuisse. At mihi non est volupe vel hanc culpam, etsi paulò leviorem, sanctissimo viro impingere sine necessitate. Tertia est eorum sententia, qui *Iosephum* liberant quidem ab omni culpa: sed eâ ratione, quòd putent ante interdicta à Christo id genus juramenta, licuisse cuivis sine peccato per creaturam jurare. Quam sententiam fateor mihi eatenus probari, quòd *Iosephum* immunem culpæ statuat: Sed rationem illius sententiæ non probari. Nam *primò* non con-

Opin. 2.

Opin. 3.

constat Christum interdixisse speciatim Juramenta per Creaturas, magis quàm ea quæ per Deum fiunt : Prohibuit enim utriusque generis omnia non necessaria. Nec opus fuit ista novo interdicto prohibere, quæ ex se erant semper illicita. Et quod speciatim dixit de Juramento per creaturas, eò tendit ut ostendat ejusmodi juramenta, contra quàm senserant Judæi, si præstita forent, non minus obligare quam quæ expresso Dei nomine fiunt. Secundò nec verum est licuisse piis ante Christum, ex quadam dispensatione sive indulgentiâ divinâ per creaturas jurare, cum is cultus soli Deo debeatur, ut eo *Deut. 6.* & *Ierem. 5.* ante probatum est. Qui posterior locus, etsi forsan eos qui per idola seu falsos Deos jurabant, peculiariter respiciat : vis tamen argumenti quo utitur Propheta, à genere ducti, eos etiam attinet, qui *per creaturas* jurant, quum & de Creaturis rectò dicatur quòd *non sunt dii.* *Tertiò*, ipsius Juramenti natura, ut ex ejus definitione constat, cum requirat ut Deus testis advocetur, satis ostendit nunquam licuisse per creaturas jurare : Vel ipsis Ethnicis fatentibus, qui θεῶν παρέλκειν ad Juramenti essentiam pertinere docuerunt. Quæ cum ita sint, nec videatur hac ratione satis commodè excusari posse ab omni crimine *Iosephum* : restat quarta demum sententia, quæ Jerem. 5 Arist. lib. Rhetor. Opin. 4.

quæ explicando genuinum ſenſum verborum Joſephi, cenſet eum non omnino juraſſe, & proinde nec male jurando peccaſſe. Si enim tunc juraretur *per vitam Pharaonis*: aut vita Pharaonis ut teſtis adduceretur, quod eſt valdè ineptum; aut aliquid execratorium vel imprecatorium in ſe contineret, quod quid ſit, ſine dura & coactâ admodum verborum interpretatione, non eſt facile harioſari. At verborum ejus facilis erit & ſimpliciſſimus ſenſus, ſi *indicativa oratione* ita exponantur, *Per vitam Pharaonis exploratores eſtis*; id eſt, quam verum & certum eſt Pharaonem vivere, tam verum & certum eſt vos eſſe exploratores: quemadmodum illud *per hunc ſolem qui lucet* verum tibi dico, idem valet, ac ſi diceretur, Tàm verum eſt hoc quod ego tibi dico, quàm verum eſt Solem hunc lucere. Quorum neutrum, ut mihi videtur, eſt formaliter Juramentum; ſed Aſſeveratio potius vehementiore obteſtatione confirmata. Non ſum neſcius ex adverſo adduci poſſe nonnulla quæ etſi non ſint tanti, ut propterea mutandam eſſe putem ſententiam meam; ſunt tamen tanti, ut propterea æquum eſſe cenſeam, cuique ut liberum ſit ſequi ſententiam ſuam, modò non damnet alienam, & hoc mihi interim concedat, *ex vi ſaltem verborum*, niſi aliunde conſtiterit, non poſſe clarè evinci Joſephum

jure jurando usum esse: cum ipsa verba nullam contineant, aut invocationem testis, aut vindictæ postulationem.

SECT. VIII.

Tertium dignoscendi juramenti χαρακτῆρα Casus 37.
ἴδιος alicujus *gentis*, loci, vel communitatis. Potest enim fieri, ut locutiones aliquæ, nec ex *forma*, nec *vi* & germano sensu verborum liquet esse juramenta, ex usu tamen recepto alicujus populi, & communi omnium existimatione pro *Juramentis* habeantur: & ut illæ viciſſim, quas ex verbis dicares esse juramenta, habeantur pro non-*juramentis*. Ratio est: quia verba pervim valent ac nummi. Quæ utraque non valent & *natura*, sed θέσει, seu *Instituto* legis, aut χρήσει sive *usu* vel maxime: hoc tanti sunt utraque quanti æstimantur. Hujus rei exemplum non est quod aliunde petamus, quam ex formulis quibusdam fidei. Quum enim *fidei* & *veritatis* (in hoc præsertim negotio) eadem sit omnino vis, ut qui veritate caret, careat & fide; qui fide, & veritate: ea tamen opinio apud nostræ gentis homines ex longo usu invaluit, ut qui *In faith* dixerit juraſſe putetur; qui *In truth* non juraſſe; &, quod non minus est à ratione alienum, ut *In truth* asseveratio

asseveratio mera habeatur; By my troth etiam juramentum. Cujus rei rationem ineptus esset qui quæreret, extra eam quæ ab usu est, *a Quem penès arbitrium est, & jus, & norma loquendi.* Unde sequitur eum, qui dum ad verborum solùm *formam* aut *vim* attendit, indulget sibi libertatem ejusmodi locutionibus in communi sermone utendi sine aliquo delectu vel scrupulo, quæ longo usu consecutæ sunt apud nos vim & æstimationem juris-jurandi, & præceptum Christi de non jurando violare, & fratri offendiculum præbere, & semet perjurii periculo exponere.

a Horat. de art. poet.

SECT. IX.

Casus 38. Quartum & ultimum dignoscendi Juramenti κριτήριον est mens & *Intentio jurantis.* Esto enim non constet vel ex verbis ipsis, vel ex communi æstimatione hominum, aliquam sermonis formulam esse Juramentum: Siquis tamen ejusmodi formulâ usus, aut mentis suæ errore aliquo putet se jurasse, aut ex aliquâ dolosâ intentione velit putari jurasse; ea formula etsi non sit revera & ex se juramentum, habebit tamen quoad ipsum hominem, ad omnem obligandi effectum in conscientiâ Juramenti instar, ita ut non modò mendacii, sed & perjurii reus sit in foro interno, si fidem sic datam violaverit. Ut enim judice

Apo-

Apoſtolo, *a* qui æſtimat aliquid eſſe κοινὸν, *communne* vel *impurum*, quod ex ſe non eſt κοινὸν, eſt illi tamen κοινὸν, ita ut ab eo teneatur abſtinere, ſicut à re verè communi & impurâ: Sic a lege contrariorum, qui aliquid æſtimat eſſe ὅσιον, id eſt *ſacrum*, quod ex ſe ὅσιον non eſt, eſt illi tamen ὅσιον, ita ut ab eo abſtinere teneatur ſicut à re verè ſacrâ. Et ſi error mentis ſufficit ad inducendum obligationem; multò magis mala voluntas fallendi proximum obligationem inducet. Quia juſtum eſt, ut vir impius & doloſus incidat in foveam quam fodit proximo ſuo, & ut illi laqueo quem tetendit alteri implicitus ſit pes ſuus.

a Rom. 14. 14.

SECT. X.

Quatuor eorum quæ nunc expoſui criteriorum is uſus eſt, ſiquando quæſtio vel ſcrupulus oriatur in conſcientiâ, de aliquâ loquendi formulâ quæ videtur habere *ſpeciem Juramenti*, habeátne verè & formaliter *rationem*, & conſequenter *vim Obligatoriam juramenti*, vel non? protinus ut ad hæc criteria recurratur, fiátque examen illius formulæ ad has velut notas διαγνωστικὰς, idque eo quo propoſui ordine, incipiendo à primâ atque ita percurrendo ſingulas, ſi opus fuerit: id eſt, niſi antè ex jam peracto examine

satis constiterit quòd sit juramentum. Potest enim constare *affirmatio*, sc. quòd sit juramentum, ex unius alicujus notæ examine: at non potest constare negatio, nisi peracto ad singulas notas toto examine. Cujus examinis duplex est finis: alter antequam juretur, ut cogitet quisque an expediat ejusmodi formulâ uti, vel non: alter postquam in ea verba juratum est, ut intelligat quantum obligetur.

SECT. XI.

Casus 39. Is, qui si ram te- ens jura- et, nemo rederet. Cic. pro Flacc. *Et ut mos Græcorum st, juran- i causa ad ras acce- eret.* Id. ro Balb. *Jovem la- dem in- it quod nctissimũ sjurandũ habitum, ratus sum rare.* A. Gell. 1. Noct. Att. 1.

Egimus hactenus de Juramento eo, quod fit signo sine verbis, & de eo quod fit verbis sine signo: sequitur Juramentum ex utrisque conjunctis. Adhibentur autem *cum verbis signa*, ob majorem vel solennitatem actus, vel dignitatem personæ. *Quartum* ergo *Dubium* est de Juramento solenni: ubi *Casus primus* seu Quæstio prima est de ritibus & ceremoniis in solenni juramento adhibitis. De ritibus Gentilium multi multa scripsere; quæ nec est aliàs operæ pretium, nec est præsentis instituti percensere. Aunotavit præcipuos quosdam Alexander Neapolitanus, *lib.* 5. *Genial. dier. c.* 10. Sanctissima habebantur illa, quæ *a aras Deorum tangentes* conceptis verbis jurabant: Illis proxima, quibus *b Jovem lapidem*. *Conceptis* autem *verbis* jurare di-

dicuntur, qui verba Juramenti præſcripta recitant vel ſinguli, vel unus aliquis tantùm reliquis *c in ejus* præeuntis *verba* conſenſum ſuum *d* uno aut altero verbo ſignove ſignificantibus. Apud Veteres Hebræos duo præcipuè ritus in ſacris literis memorantur. Quorum alter peculiaris fuit iis juramentis ἐπαχτοῖς quæ ſuperiores pro authoritate ſuâ exigebant à ſuis inferioribus, ut mandata ſua fideliter exequerentur. Cujus primum exemplum habetur *Gen.* 24. ubi *Abraham* ab Oeconomo ſuo Iuramentum exigens fidelitatis, de uxore filio ſuo deligenda, jubet eum *e manum femori ſuo ſupponere.* Quod idem facere juſſit *f Iacobus* jam moriturus Joſephum filium *Gen.* 47. cum ei curam demandavit ſepulturæ ſuæ in terra Canaanitide. Quem ritum ſive obſervarint *in ſignum fidei*, quia credebant in ſemen benedictum egreſſurum de femore Abrahæ: ſive *in commemorationem fœderis* quod antè pactum erat cum Abraha cum circumcideretur: ſive alia quacunque de cauſa; non tamen legimus id ullo expreſſo Dei mandato niti, ſed fuiſſe, quantum nobis quidem conſtare poteſt liberæ omninò inſtitutionis. Quò magis miremini illorum hominum perverſam non ſine ſuperſtitione ſeveritatem, qui ritus omnes in cultu Dei, decoris & ordinis gratia ab hominibus ſine expreſſo Dei mandato inſtitutos damnant,

c *In verba jurabas mea.* Horat. Epod. 15. --*jurare in verba Magiſtri. Id.* 1. Epiſt. 1. --*Pavidus tribunus adjurat in quæ adactus eſt verba.* Liv. l. 7.

d *Præ jurationes facere dicuntur qui ante alios conceptis verbis jurant, poſt quos in eadem verba jurantes tantummodò dicant. Idem in Me.* Feſtus.

e Gen. 24. 2.

f Gen. 47. 29.

nant, ut execranda & in Ecclesiis Christianorum non ferenda idola. Alter populi Dei inter jurandum erat *elevatio manus dextræ cœlum versùs* adhibita & in Juramentis ἑκουσίοις quæ quis sponte suscepit & non ex alterius imperio. Quem *g* ritum, sive ex Hebræorum imitatione, ut plurima alia, sive ductu quodam naturæ quasi Deum intuentes quem ὑπέτερα δώματα ναίειν crediderunt, plerarumque gentium populi observarunt. Hujus utique ut & superioris *h* primum exemplum habemus in Historia ipsius *Abrahæ*, Gen. 14. sed & hoc nullo quod scimus speciali Dei mandato subnixum. Qui ritus nihilominus ita postea invaluit apud ejus posteros, ut per metonymiam adjuncti illa phrasis *levandi manum* pro ipso actu jurandi frequenter posita reperiatur, imo & vox ipsa ימין quæ propriè dextram significat, Hæbreis & Arabibus pro juramento non rarò accipiaur. Unde aliqui ipsorum interpretes illa verba Ps. 144. 8. & 11. de juramento intelligunt, *Quorum os loquitur vanitatem, & dextra eorum est dextra iniquitatis*, vel potius *mendacii* sive *falsitatis*; id enim propriè significant Hebræa ימין שקר Quin & ipse Deus ubi ad modum humanum ἀνθρωποπαθῶς jurans inducitur, eo loquendi genere utitur. *Ego levo ad cœlum manum meam, & juro in dextra mea*, Deut. 32. 40. ad quem ritum & alibi

g Suspiciens tenditq; ad sidera dextram, Hæc eadē Ænea, terram, mare, sidera juro. Virgil. Æneid. 12.

h Gen. 14. 22.

alibi in libris Propheticis utriuſque Teſtamenti non rarò alluſum. Quem proinde ritum iterum jure miremini, in Chriſtianis Eccleſiis non tolerari modò, ſed & approbari ab ipſiſſimis illis viris, qui tamen alios veteris Teſtamenti ritus (cum ſint ejuſdem rationis omnes, ut liciti pariter, aut pariter illiciti,) à Chriſtianis uſurpari adeo non probant, ut ne tolerent quidem, ſed è cœtibus ſacris penitus exterminandos clamitent. Quod attinet ad ritus Chriſtianorum, ut reliquas priſcæ Eccleſiæ ceremonias varias, variéque pro locorum & temporum varietate obſervatas miſſas faciam: Una ferè eſt quæ a priſco ſeculo ad nos uſque derivata, etiamnum in uſu eſt, ſc. *ut tactis ſacroſanctis Dei Evangeliis* in verba concepta juretur. Et hoc omne genus Juramenti, in quo præter verba prolata, adhibetur etiam aliquis externus viſibilis motus corporalis; ut tactus altarium, ſemoris, aut libri, projectio lapidis, levatio manus, & ſimilia, dici ſolet *Juramentum corporale*, Balſamoni σωματικὸς ὅρκος.

SECT. XII.

De his ritibus qui in ſolennibus Juramentis ſolent adhiberi, *Caſus ſecundus*, ſive Quæſtio ſecunda eſt, An & quatenus addant vim aliquam obligationi Jurisjurandi; Quod *Caſus 40*

eſt

eſt quærere, An Iuramentum *ſolenne & corporale fortiùs obliget* ſimplici: ita ut gravius ſit perjurium violati ſolennis Iuramenti quam ſimplicis? Pro reſponſione dico primò, à Caſuiſtis non modo Pontificiæ partis ſed & Eccleſiarum Reformatarum concedi, Solennitatem actus aggravare peccatum in Iuramento, perinde ac in Voto: quum ſit Iuramenti & Voti in pleriſque, maximè in virtute obligandi conſimilis ratio. *a Jurare corporaliter plus eſt quàm inſtrumento aut nuda voce*, inquit ex illis quidam: & alius, *b Quantò plùs creſcunt ſolennitates, tantò majus eſt perjurium.* Dico *ſecundò*, Etſi perjurium concedatur eſſe gravius, non tamen magis obligare ſolenne Iuramentum ex ſe & natura ſua quàm ſimplex: quia obligatio Iuramenti *quatenus juramentum eſt*, (nam & obligat quatenus promiſſionem includit; ſed inquam quatenus eſt Iuramentum) exurgit præciſè ex eo quòd Deus teſtis & vindex invocatur. Invocatur autem Deus teſtis & vindex, non minùs in Simplici Iuramento, quam in Solenni & Corporali: nam illa invocatio fit præciſè per prolationem verborum, quæ eadem eſt in ſimplici & ſolenni; & non per aliquem motum corporalem aut ſignum concomitans, in quibus conſiſtit Iuramenti ſolennitas. Dico ergo *tertio*, quòd ſolennitas juramenti aggravet peccatum perjurii, id ex accidenti

a Gothifr. ad l. 3. Cod ſi minor e major.

pro-

provenire; ſed tamen neceſſariò & inſeparabiliter, non autem contingenter: idque duplici ratione. *Primò, ob majorem deliberationem.* Ad hoc enim adhibetur externorum rituum ſolennitas, ut majorem incutiat interiori menti actus reverentiam, & religionis quaſi ſenſum quendam; ut ita agens majori cum animi attentione & deliberatione verſetur circa illum actum: & omne peccatum cæteris paribus eò gravius eſt, quò fit contra actum voluntatis antecedaneum magis deliberatum. *Secundò*, ſolennis juramenti gravius eſt perjurium, *propter majus ſcandalum*: quia quò ſolenniùs aliquid fit, eò attentiùs & à pluribus obſervatur; & proinde ſi in eo peccetur, exemplum magis erit & notorium & pernicioſum. Dico *quartò*, cum in Juramento quæ pars eſt cultus Dei expedire concedatur ut ob majorem actus reverentiam adhibeatur quædam *rituum* & ceremoniarum *ſolennitas*, atque etiam *præſcripta verborum formula*: non videri dari poſſe juſtam aliquam rationem, cur ex aliis partibus publici cultus utraque exulare cogatur, & *rituum* (inquam) mediocris *ſolennitas* & *certa formula verborum*. Fateor mihi, etſi & apud memetipſum cogitando, & abs aliis ſciſcitando, ſæpiùs & ſeriò id quæſiverim, nunquam tamen hactenus occurriſſe idoneam diſcriminis rationem, cur non iſta aut à juramento

ut ſuperſtitioſa additamenta amoveri debeant, aut in reliquo Dei cultu, ut utilia pietatis ſubſidia, retineri poſſint. Qui poteſt capere, capiat; ego quidem non intelligo.

SECT. XIII.

Caſus 41. Reſtat *Quintum Dubium*, nullius ferè difficultatis, & pauciſſimis abſolvendum, de Juramento, ubi ſolennitatis aliqua pars ob dignitatem perſonæ omittitur. Ut quando *Principi*, *Satrapæ*, aut *Magnati* juramentum defertur munus aliquod honorarium ſuſcipienti, omiſſis ritibus ordinariis (ut *libri tactu*, *& oſculo* &c.) prælectis verbis in quæ jurandum eſt, admonetur tantùm ut promittat in verbo Principis, aut in verbo honoris ſui &c. ſe fideliter prædicta obſervaturum. Cui monitioni ſi admotâ pectori manu reſpondeat tantùm ſe id pollicери, Juramentum jam pro præſtito & peracto habetur. In hoc caſu dico breviter, juratum non minùs obligari in conſcientiâ, ad fideliter præſtandum ea quæ ſic pollicitus eſt, quàm ſi ſingula verba & ſyllabas ipſe ſuo ore pronunciaſſet, & reliqua ſolennia exactiſſimè peregiſſet. Atq; hæc de Juramenti *Formâ externâ* dicta ſunto. Expectabatis forſitan, quod & mihi conſtitutum erat, ut hac prælectione complectерer & ea quæ ad *Internam formam* per-

ertinent. Sed continet ea pars dubia quæ-
am ſingularis & momenti & uſus, & indig-
a quæ in nimis arctum compingantur: illud
præſertim, quonam ſenſu Iuramentum debeat
ntelligi. Itaque ne aut vobis aliquam inju-
iam faciam nimia prolixitate, aut rei ip-
i nimia brevitate: dabo operam ut
roxima prælectione, cum *Finali cauſâ* (quæ
ec multa continet dubia, nec multùm dif-
icilia) unà etiam expediam ea quæ de *Inter-
i Formâ* ſuperſunt dicenda.

Prælectio

Prælectio Sexta.

De Juramenti Forma Interna, & Causa Finali.

Continens Casus Quindecem.

SUMMARIUM.

1. *Juramenti Forma interna, sive Interpretatio.*
2. *Ubi de sensu juramenti inter partes constat.*
3. 4. *An locum habeat Æquivocatio verbalis?*
5. 6. —— *aut mentalis Reservatio?*
7. *Juramentum non eludendum excogitato effugio.*
8. *Quo sensu Juramenta spontanea sint intelligenda.*
9. 10. —— *& quo sensu Delata.*
11. *Quatenus juramenti sensus pendeat ex scopo.*
12. *Juramentum sub conditione.*
13. *De juramenti intentione remotâ & proximâ.*
14. *Cum juratur res licita ob malum finem.*
15. *An obligetur jurans non intendens jurare?*
16. *Juramentum urbanitatis gratia.*
17. *Cum quis dubius est juraverit, nec ne.*
18. *Jurans non intendens se obligare.*

SECT.

SECT. I.

Formam Juramenti tractandam propoſuimus duplicem; Externam, & Internam. *Externa* ſignorum & verborum, quæ exteriore ſenſu percipiuntur, rationem continet: quam superiore lectione abſolvimus. *Internam*, quæ verborum ſenſu & interpretatione, quod eſt interioris mentis opus, conſiſtit, nunc aggrediamur. Verborum autem ſenſum hic intelligi, non *reſpecta formularum*, quibus aliquid juris ſignificatur; (de hac enim inter dignoſcendi Juramenti κριτήρια, dum in externa forma conſideretur, antè dictum eſt:) ſed *reſpectu ipſius promiſſionis*, quæ jurejurando confirmatur, & in verbis continetur. Res ſanè magni momenti, & multiplicis uſus: utroque nomine ſumma omni veſtra attentione. Etenim & magni intereſt pernôſſe quo ſenſu juraveris; quia peccavit, qui quod promiſſum eſt non eo ſenſu perfecerit, quo promiſit, aut promittere potuit: nec in ſolis Juramentis, ſed & in Votis, Promiſſis, Fœderibus, Contractibus, aliiſq; conventionibus omnibus, in quibus bona fide agi oportet, omninò videndum ut promiſſio ſecundum prorſus ſenſu quo facta eſt adimpleatur. Ad rem ergo. Juramenti verba, aut clara ſint oportet eſt, aut ambigua.

SECT.

SECT. II.

Dubium primum est de Obligatione Juramenti, cujus *verba clara* sunt, & habent sensum manifestum & indubitatum. Ubi quatuor occurrunt casus. *Primus* est, cum verba Juramenti aut Promissionis ita sunt clara, sive *primò* ex propria sua & communi significatione; sive *secundò* ex recepto loquendi more alicujus gentis vel civitatis; sive *tertiò* ex mutuo consensu partium: ut de eorum sensu inter partes omnino constet. Exemplum *Primi*: Caius Titio, spondeo me fundum meum Tusculanum tibi daturum, si mihi infra mensem centum aureos dependeris. Exempla *Secundi*: Si Johannes cum Petro linguâ nostrâ vernacula sic contraheret, pro centum marcis, quas tibi debeo, dabo tibi cras de grege meo *centum* oves masculas, Anglicè **For an hundred marks an hundred weathers**: vel, Pro usu-fructu fundi tui solvam tibi quotannis tres *modios* frumenti, Anglicè **Three bushels of wheat.** Quorum in priori exemplo, etsi vocabulum illud **An hundred** sit ita ambiguum, ut nunc idem significet quod Latinis propriè est *Centum*; hoc est *quinquies viginti*, nunc majorem summam sc. *sexies viginti*; tamen ex passim recepto per universum regnum Angliæ illius vo-

casus 4.

cis

is uſu, mens ita contrahentium ſic eſſet ma-
feſta, ut de ſenſu verborum nulla poſſet
iri lis: quandoquidem An hundred, cum
pecuniis ſermo eſt, *Centum* ſive *quinquies*
ginti; cum de pecore, *ſexies viginti* deno-
e, nemo eſt apud nos qui non intelligat.
posteriore item exemplo, illa vox A Bu-
ll cum apud Meridionales Anglos ex uſu
mmuni *modium* Latinorum *unicum* ſignifi-
, apud Septentrionales *binos modios*: u-
locorum ambiguitatem ejus vocis ita de-
iret, ut utrovis loco contractus fieret, de
ſu tamen verborum inter bonæ fidei viros
lla poſſet eſſe diſſenſio. Exemplum *ter-*
: Caii agrum quendam è multis unum
ndo ſuo vicinum Titius emere cupiens, de
retio cum eo aliquoties antè collocutus, ubi
m die quodam convenit, Dabin' mihi,
quit, *agrum tuum* eo quo dixi pretio? Da-
. Jura mihi te daturum. Juro. Etſi de eo
gri qui Titii fundo vicinus eſt peculiaris
lla facta ſit mentio: certum eſt tamen ex
tegreſſis ſermonibus eundem illum agrum
culiarem intelligi. Et iſtiuſmodi quidem
ramentum obligat jurantem ad præſtandũ
na fide id quod promiſit eo ſenſu, in quem
anifeſtum eſt, ſi abeſſet utrinque omnis do-
malus, utrumque contrahentium conſen-
ſiſſe. Fidem violaret Caius, ſi Titio ali-
aliquem agrum daret, & non cum de quo

antè

antè collocuti fuerant: & pactus an hundred weathers, si non nisi quinquies viginti tradiderit, promissi fidem non implevit.

SECT. III.

Casus 43. *Casus Secundus* est de Juramento, ubi verba secundùm communem morem intelligendi satis ex se clara videntur; sed jurans tamen non habens intentionem se obligandi in eo sensu quem verbâ apertè præ se ferunt, sensum alium quendam sibi imaginatur, cujus verba ipsa propter alicujus dictionis aut phrasis ambiguitatem possunt esse aliquo modo capacia: quem celare cupit audientes, ita ut ipse verba accipiat in alio sensu, quàm ab audientibus accipi putet aut cupiat. Hæc est illa, quam cum nonnullis Casuistis & Scholasticis Jesuitæ potissimùm tuentur & exercent, *verbalis Æquivocatio*. Cujus exempla in juramentis Assertoriis ferè adducuntur: quia istiusmodi æquivocationis ex ipsorum doctrinâ præcipuus usus est, cum quis interrogatus à Judice non competente, vel non secundùm ordinem juris, vel habens aliàs causam veritatem dissimulandi rationabilem, commutat apertum sensum verborum in alium minùs apertum, & ab eâ quâ de re agitur longiùs remotum, prout suis rationibus expedire videbitur. Ut si Ludovicus interrogatus an esset

se *Gallus*, juraret se non esse *gallum*, sc. gallaceum: aut si servus cujuspiam interrogatus *essetne* herus intus, juraret *non esse*, id est non comedere: cum mens interrogantis utroque sit satis aperta. Idem & in Juramento promissorio contingere potest: ut siquis belli jux pactus cum hoste *decem dierum* inducias, castra ejus de nocte diriperet; quòd inter pacscendum dierum tantum mentio facta fuset, non item noctium. Historiam narrant *Li*vius & alii de decem Romanis apud Hannibam captivis, qui certis conditionibus postam redituros se in ipsius castra juraverant eo dimissi sunt: *a quorum unus minimè Romani ingenii homo* (inquit ille, *b alii à duobus* id ctum narrant) jurisjurandi solvendi causâ mmenticio consilio regressus eodem die in stium castra velut aliquid oblitus, ante dem comites assequitur. Quæ ipsius fraulenta calliditas tàm turpis existimata est, non modò contemptus vulgò *c dispretúsq;* , & à Censoribus omnium notarum damnis ignominiis affectus; sed & à Senatu comhendendus, & custodibus publicis datis Hannibalem deducendus judicaretur. Dedunt tamen acriter hanc æquivocationem suitæ: ita ut Joh. Molanus professor anienſis eædem *Johannis Huss*, contra fiem publicam de salvo conductu datam, nomine defendat, quòd *salvum veniendi*,

a Liv. 3. dec. 2.
b A. Gell. 7. noct. Attic. 18.
c *ut contempti vulgo dispretique sint.* A. Gell. ubi supra emendante Lipsio, cui antè *discerpti* perperam legeretur. v. Lips. 1. Elect. 7.

non

non item *redeundi* veniam habuerit. Eam nunc Jesuitæ & fidenter conquerantur magnam sibi injuriam fieri, quòd docere dicantur non esse fidem cum hæreticis servandam. Nam si istoc pacto servari possit fides: non est quòd de eâ, cum quibuscunque demum transigi contigerit, aut servandâ aut violandâ multum sint solliciti. Sed Iesuitismum hunc integris in eam rem editis libris refutarunt, & fusè & solidè Reverendus in Christo Pater *Joh. Mortonus* Episcopus nunc Dunelmensis, *Henr. Masonus*, nostrorumq; alii, ab iis qui pleniorem hujus rei tractationem desiderant consulendi. Statuendum est interim isto modo jurantem, & æquivocè jurando peccare; & tacitâ illâ æquivocatione non obstante obligari in conscientia ad promissum faciendum in eo sensu quem verba ex se reddunt, & sunt apta ingenerare in mente audientium: ni sic fecerit, perjurio non vacare.

SECT. IV.

Rationes istius assertionis aliquot dudum attuli, confirmandæ primæ nostræ hypothesi addo nunc alias, sed breviter. *Primò*, quia juramentum debet simplicissimè & cum effectu intelligi; quæ summa est illus hypotheseos cum qua simplicitate pugnat istud quæsita ambi-

ambiguitatis artificium. *Secundò*, quia magna est prophanatio nominis divini, eum ut cordis inspectorem & testem invocare, in testimonium veritatis eorum verborum, quæ cum eo quod jurans in corde reconditum servat non concordant. Quod quid est aliud quàm Deum qui nec illudere scit nec illudi, quantum in ipso est impostorem facere & indignæ simulationis patronum? *Tertiò*, quia ejusmodi æquivocatio ipsi institutioni & naturæ Juramenti adversatur: cujus præcipuus usus est, ut sit *a* ἀντιλογίας πέρας, ut finem statuat litibus & controversiis, & ut de rebus alioqui incertis habeatur aliqua certitudo quantum expedit rebus humanis; cum in jurisjurandi religio *b* *expediendarum litium maximum remedium.* Ast æquivocatione tollitur omnis illa certitudo, quæ juranti quæritur: quæ enim potest esse certitudo illius responsionis, cujus sententia incerta est? Nec expediuntur hac ratione lites, sed augentur magis. *Quartò*, quia sic jurans proximum suum decipit, & sciens fallit: contra quàm exigitur à jurante ne *c* juret *in dolo*; & contra veterum formulam illam, *ni sciens fallo.* *Quintò*, quia ut affirmatio & negatio in Assertorio, sic est sponsio in Promissorio Juramento, cum contineat in se responsionem ad quæstionem seu interrogationem à deferente propositam, nisi

a Heb. 6. 16

b l. 1. ff. de jure jur.

c Psal. 24. 3

sit congrua & apta propositæ interrogationi, mendacium est non veritas. Nam ex interrogatione & responsione fit una quasi propositio: quæ omnino falsa censenda est, si alio sensu quàm quo proposita est interrogatio, responsio fiat. Neque verò multum adjuvat hac in re istius simulationis patronos *restrictio* illa quâ uti solent, sc. non licere nobis passim hac æquivocatione uti; sed solùm apud non judicem, eúmque qui jus non habet exigendi juramentum; vel qui sine justâ causâ nos adigit ad jurandum, aut rem indebitam petit, aut ex aliquâ simili causâ rationabili. Sed præterquam quod *primò* ista ab eis gratis dicuntur, sine ulla aut Scripturæ aut veteris Ecclesiæ authoritate, vel etiam solidâ & evidenti ratione: nec tollitur *secundò*, sed nec minuitur istâ restrictione vis eorum argumentorum, quæ jam adduximus in contrarium: sciendum *tertiò*, etsi injusta vis concederetur impedire posse obligationem illam quæ homini fit, quia non est æquum ut ex actu injusto jus sibi quis acquirat, nullam tamen injuriam ab hominibus illatam justam nobis causam præbere posse injuriam faciendi Deo, tollendo sc. illam obligationem, quæ Deo fit ut cordium inspectori; cui, ex omni juramento nostro propter nominis sui invocationem, jus accrescit. *Quartò*, denique, Jesuitica

hæc

hæc doctrina improbis hominibus pro ſua libidine, mentiendi & pejerandi licentiam facit: etiam illâ reſtrictione non obſtante: quùm eâ manente, adhuc tamen an expediat vel non expediat uti equivocatione, penes ipſum jurantem ſolum ſit tota judicandi poteſtas. Ideo ſiquis ad jurandum præter jus & fas adigatur: aut debet juramentum ſimpliciter recuſare; aut ipſum in eo ſenſu quo proponitur ſine ulla ſimulatione velæquivocatione admittere.

SECT. V.

Caſus tertius huic affinis eſt de mentali (ut vocant) *Reſervatione* quam eâdem prorſus ratione tuentur Jeſuitæ, & eâdem reſtrictione definiunt, qua & verbalem æquivocationem. Ut enim in illâ, ex detortis in alienum ſenſum verbis prolatis; ſic in iſtâ, ex aſſumento aliquo non exterius prolato, ſed intus apud ſe in mente reſervato, jurans interrogantem ludificatur. Sic *Sacerdotem* aiunt ſi à Magiſtratu hæretico rogetur an ſit ſacerdos, reſpondere poſſe ſe non eſſe ſacerdotem; nempe Bacchi, aut Apollinis; & *uxorem adulteram*, ſi à marito Zelotypo de adulterio poſtuletur, jurare poſſe ſe adulterium non commiſiſſe, nempe ut ipſe dicat. Pariter & in promiſſorio Juramento, poſſe viatorem ob vitam redimendam *Caſus 44.*

dimendam jurare, latroni ſe certam pecuniæ ſummum daturum, cum tamen in animo habeat nullam ei dare: dummodo ſic intelligat, *Dabo ſi debeam*, vel *Dabo ſi apud Magiſtratum petieris.* Sed ut iiſdem fere fundamentis nititur, ſic iiſdem argumentis evertitur, mentalis hæc *reſervatio*, quibus & illa *verbalis equivocatio.* Tollit enim omnem inter homines fidem & certitudinem. Deum impoſtorem facit, eos quicum agitur decipit jurisjurandi finem & uſum pervertit, omne genus mendaciis & perjuriis latam feneſtram aperit. Quia & *æquivocatione* illa tamò pernicioſior eſt iſta *Reſervatio*, quantò huic quàm illi difficiliùs occurritur. Prævisa vel ſuſpecta poteſt præcaveri *Æquivocatio*, ita explicando verba in quæ jurandum eſt, ut nulla ſubeſſe poſſit ambiguitas, nulla reliqua ſit evadendi rimula. Aſt ne *Reſervationibus* hiſce quis utatur, nulla prorſus arte vel providentiâ effeceris. Vertumnum hunc quo nodo ſic obſtrictum teneas, ut non mutatâ ſubinde formâ elabatur?

Horat. 2 ſatyr. 3

——— * *mille adde catenas,*
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Juramentum apud nos *Fidelitatis*, eâ verborum accuratione & ſtudio perſcriptum, ut nullus cavillationi aut effugio locus eſſe poſſe videatur, Jeſuitæ tamen & ſa-

ſacrificuli, dum ſibi quidlibet animo reſervandi libertatem reſervant, magnâ vultus conſtantiâ præſtare non verentur. Ipſiſſimam enim illam clauſulam, qua verbis conceptis ſpondent ſe omnia antedicta fideliter obſervaturos juxta tenorem verborum à ſe prolatorum, *& juxta eorum verborum apertum & naturalem ſenſum & ſententiam, ſine ulla equivocatione, aut mentali reſervatione*; intelligunt interim cum alia reſervatione, ſc. quam ſibi dicam.

SECT. VI.

Habent tamen paratam ſibi hanc defenſionem, quò ſe à perjurio liberent: nempe ex oratione *verbali* & *mentali* unam confici integram *orationem compoſitam*, in quâ totâ conjunctim acceptâ nulla ſit falſitas. Ut exempli gratia, ſi ſacrificulus verbis prolatis juret *ſe non eſſe ſacrificulum*: adjectione illâ in animo reſervata, ſed non enunciatâ, *Ut tibi dicam*: oratio hæc tota, inquiunt, ex verbali & mentali compoſita, ſi integrè ſumatur, erit vera; ſc. *Non ſum ſacrificulus ut tibi dicam.* Nec videtur ratio aliqua obſtare, quin liberum cuique ſit orationem ſuam ſi libuerit ex terminis vocalibus & mentalibus componere. Cur enim in Precatione, ſi quis illa tantùm verba *Panum noſtrum quotidianum*

ore protulerit, reliquo illa *Da nobis hodie* mente solùm cogitaverit; poterit illa integra oratio & licita esse, & Deo grata: non itidem licebit in juramento idipsum facere? Ut huic Jesuitarum argutiolæ plenè respondeatur, *primò* mirandum non animadvertere acutissimos disputandi artifices hac defensione omnem judiciorum, promissionum, contractumque humanorum fidem penitus labefactari. Quo enim utuntur argumento siquid haberet ponderis, evinceret sanè non minùs licere istiusmodi reservationibus uti apud legitimum judicem, & in re debitâ (quod tamen illi dicunt fieri non oportere) quam apud judicem non competentem, aut in re indebitâ: quum *Oratio ex verbali & mentali composita*, sit omnino ejusdem utrobique aut veritatis aut falsitatis. Et hæc responsio sufficit *ad hominem*: sed *ad rem* ipsam dicendum *secundò*, Orationem ex verbali & mentali eo quo dictum est modo compositam admitti posse, ubi quis secum aliquid solus commentatur, ut in privatâ *meditatione*; aut quando cum solo Deo res est, ut in *precatione* vel *gratiarum actione*: ast ubi cum hominibus negotium est, ut in *Juramentis*, ubi sic ferendum est testimonium ut ab aliis audiatur & intelligatur, mixtam ex verbali & mentali orationem nullatenus esse admittendam. Hujus discriminis ratio manifesta est;

quia

quia tàm notum unicuique eſt, quod ipſe intus in pectore ſuo occultum geſtat, quam quod verbis palàm enunciat. Deo etiam cui nihil occultum eſt, vel abditiſſima cordium ſecreta *a* τετραχηλισμένα ſunt & perſpectiſſima. Ita ut ſecum meditantibus, vel Deum precantibus, quod ad veri & falſi rationem attinet perinde eſt, ſive totum id quod in mente eſt enuncient, ſive partem tantùm, ſive nihil. Cæterùm apud homines, quibus cogitata cordium ignorari neceſſe eſt, niſi quatenus ſermone, aliòve externo indicio ſignificantur, orationis veritas & falſitas ex iis ſolis æſtimanda eſt, quæ audientibus aliquid teſtari poſſunt. Quod cum reſervationes illæ quæ in mente ſunt efficere nequeant, in dijudicandâ orationis veritate *verborum prolatorum* tantùm, non autem *reſervationum mentalium* ratio habenda eſt. *a* Heb. 4 13

SECT. VII.

Caſus Quartus reſpicit poſt factum. Nam ut antequam juretur, & in ipſo jurandi actu, oportet eſſe propoſitum adimplendi promiſſum *eo ſenſu quo propoſitum eſt*, ſine aliquâ æquivocatione aut mentali reſervatione: ita poſtquam juratum eſt adſit oportet ſtudium & conatus, ut idoneo tempore fideliter idipſum & *eodem ſenſu quo juratum eſt* adim- *Caſus 45.*

pleatur ſine aliqua evaſione aut effugio. Atque ut unum perjurii genus eſt, inter jurandum detorquere verba in alium ſenſum, quàm concipiunt audientes: ſic alterium perjurii genus eſt, ubi rectè juraveris, non ſincerè agere, ſed novo aliquo excogitato commento juramenti vim (ſalvis tamen verbis) declinare & eludere. *a Verbis jurisjurandi artes mutantibus, quibus flagitii conſcientia inerat*, inquit de quibuſdam Tacitus. Lepidum recitat ex Herodoto *b* Stobæus de Archetimo quodam, qui apud Cydiam amicum nummos aliquot aureos depoſuerat. Poſt aliquod tempus Archetimo depoſitum repetenti, Cydias præ auri cupidine acceptum negat. Res ad Judices delata: inſtat actor, negat reus: par utrique confidentia, teſtes nulli. Placuit judicibus, quòd deeſſent aliæ probationes, jurejurando litem terminari. Dies examini dictus. Cydias interea baculo ferulino ſcitè excavato nummos incluſerat, ſimulans etiam adverſam valetudinem. Die condicto adeſt, baculum, velut qui è recenti morbo vixdum ſatis convaluerat, manu geſtans. Aris admovendus, Archetimo baculum tantiſper tenendam porrigit, dum ipſe jurisjurandi ſolennia perageret. Tradito baculo, tum demum ſummâ cum animi vultúſque conſtantiâ præſtito juramento, fatetur ſe ab Archetimo aurum

a Tacit. 4 hiſtor.

b Stobæ. ſerm. 27.

acce-

accepiſſe, ſed reſtituiſſe fidenter aſſerit. Archetimus & offenſus damno, & hominis conjunctam cum ſummâ impudentiâ ſummam perfidiam indignatus, baculum à ſe projectum tàm vehementi ictu pavimento impegit, ut ferula confracta, effuſi nummi & Cydiæ fraudem, & totius rei veritatem patefecerint. Id Cydiæ factum ἐκ τέχνης πεπλασμένον ψεῦδος appellat hiſtoriæ ſcriptor, *ex arte concinnatum mendacium:* qui & idem obſervat Cydiæ κακλῶ βίῳ καταφορλῶ, velut juſtam perfidiæ mercedem, *miſerum vitæ exitum.* Extant id genus exempla in hiſtoriis & in vita quotidiana compluria unde pauca quædam quæ nobis ex uſu fient colligo. *Primum,* Homines vel improbos aliquâ ſaltem Juramenti religione & conſcientia duci: adeo ut quibus juſti & honeſti vel nulla vel perexiguâ ratio eſt, ex quodam tamen naturæ ſenſu juramento ſe putent ad datam fidem atámque fidem exolvendam obligari. *Secundum,* pravis affectibus ni fortiter reſiſtatur, periculum eſſe ne ſcintilla illa quæ in nobis reliqua eſt luminis naturalis, ita ab illis aut penitus extinguatur, aut ſaltem miſerè obruatur, ut de perjurio arte aliqua palliando magis, quàm ſincerè evitando ſolliciti ſimus. *Tertium,* qui perjurii immunis eſſe cupit juramenti à ſe ſuſcipiendi verba ſingula, eorúmque ſenſum & vim diligenter expen-

pendere debere: ut si non debeat servari, ne quidem suscipiatur; si fas sit suscipi, sine fraude & simulatione servetur. Impium est enim *rem sacram* præproperè *vovare*: & intempestivam, voto jam emisso, *ordiri inquisitionem*. Et hæc de primo dubio. Cujus summa est; Juramenti verba ubi sunt ita ex se clara, ut eorum sensu inter bonæ fidei viros nullum possit esse dubium, obligari Jurantem in eo sensu quem manifestè reddunt: nec fas esse ipsi, aut inter jurandum, aut postquam juraverit, ea verba, quæsitâ in compendium suum interpretatione alio detorquere.

SECT. VIII.

Casus 46. *Dubium secundum*, est, ubi de verborum sensu ambigitur. *Casus* autem sunt tres. *Primus* est, de *Juramentis Spontaneis*: ut in illis promissionibus, quæ fiunt ex mero motu propriæ voluntatis, ex animi quadam liberalitate, & non ex debito aliquo justitiæ aut obsequii. Respondetur communiter & verè; istiusmodi Juramenta esse ex ipsius jurantis mente accipienda: quia unusquisque sui optimus interpres est. Exempli gratia; Siquis apud nos voto, juramento, aut promissione se obstringeret dare alicui procliotrophio aut pauperi-

bus

bus alicujus villæ quolibet mense decem solidos: siquidem nobis *Mensis* nomen ambiguum est, si pauperes illi primam pensionem sibi ex promisso deberi contenderent ad vicesimum octavum diem Januarii, & exinde deinceps reliquas vicesimo octavo quoquo die, accipiendo *Mensem* pro quatuor septimanarum spacio, quæ est una ejus nominis significatio; ille contrà non deberi diceret ante ultimum diem Juanuarii, & sic deinceps, accipiendo *Mensem* pro duo decima fere anni parte ut in Callendario in duodecim menses totus annus distribuitur, quæ est ejusdem vocis altera significatio: æquissimum est, ut vox ambigua ex ipsius potius quàm illorum mente accipiatur. Quia illa pensio non est eis debita ex justitia, & ante factam promissionem; sed ex charitate, & vi promissionis liberæ, non alicujus pactionis aut contractus. Et de hoc genere juramenti debent illa verba intelligi, quæ citantur in glossa Juris Canonici, *a Patet quod Deus non accipit sic juramentum, sicut ille cui juratur, sed potiùs sicut qui jurat intelligit.* Sed ut hæc responsio rectiùs intelligatur, duo sunt observanda. Alterum, quòd hoc in spontaneis juramentis & promissionibus potissimùm obtinet, cum τῶν ἐπακτῶν diversa sit ratio, ut mox dicetur. Alterum, jurantem in præsenti casu obligari ad promissum servandum

a Gloss. ad c. 22. qu. 5. c. 11.

dum eo sensu, quem ipse verbis suis, quo tempore juravit, aut bona fide intendebat, aut voluit ab audientibus intelligi: non autem in eo sensu quemcunq; ipsi postea libuerit illis verbis affingere. Deus enim qui aspicit cor, non luditur verbis: *b Nec debet intentio verbis inservire, sed verba intentioni.*

b Gregor. 26 Moral. 7 & habetur 22 q. 5

SECT. IX.

Casus Secundus est de Juramentis & promissionibus *c* ἐπακτοῖς, id est eis quæ juranti ab alio deferuntur; sive quæ alius quispiam aliquo aut jure suo aut juris prætextu à jurante exigit. Qualia sunt ea imprimis, quæ à Rectoribus pro authoritate sua subditis imperantur, aut legibus sunt constituta: ut apud nos juramenta *Suprematus Regii* & *Fidelitatis*; & ea quæ ex statutis Academiæ ab eis exiguntur qui ad gradus promoventur, aliáque similia. Item ea quæ ex justa conventione pertium ab alterutro contrahentium postulantur: ut ea quæ in pactis, fæderibus, aliísque civilibus contractibus ad mutuam fidem confirmandam interveniunt. Pro responsione in hac casu dico, Istiusmodi juramenta regulariter intelligi debere in eo sensu, quem probabiliter judicari potest fuisse ab eo cui juratur, intentum: ita ut jurans teneatur sub pœna perjurii implere quod pro-

Casus 46 c ἐπακτὸς ὅρκος, ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει. οὐκ αὐθαίρετος. Hesyc. ἀλλαχόθεν ἐπιφερόμενος. Suid.

romiſit (ſi ſit res licita & honeſta ſecundum ntentionem deferentis,) *b Verba intelligun- r ſecundùm mentem & intentionem ejus cui ſt juramentum*, ait Juriſconſultus. Ratio ſt, quia eum ob finem hoc juramenti genus ſcipitur, ut is cui juratur ex interpoſita de habeat aliquam certitudinem, id quod bi à jurante promiſſum eſt impletum iri: le promiſſione autem adimplenda nihilo ertior eſſet, ſi verba ex mente jurantis, & on ex ſua ipſius mente eſſent intelligenda. Alia enim ratio eſt Obligationis, ubi debi- um fundatur in promiſſione: ubi verò pro- miſſio fundatur in devito, longè alia. Ipſe Deus, qui nemini ex jure debitor eſt, ex romiſſionibus tamen ſuis gratuitis, facit e nobi debitorem: & qui Voto, Juramen- o, vel promiſſione ſpontanea ſe obligat ad liquem actum charitatis, contrahit ipſo acto debitum. Sed quia hoc debitum non undatur in jure ejus cui facta eſt promiſſio, ed promanat ex mero actu libero & gra- ito ipſius promittentis: omnino æquum ſt, ut ipſe ſit mentis ſuæ interpres, cuja otiſſimùm intereſt, quantum & quatenus & quo ſenſu intendebat ſe obligare. Aſt bi contra promiſſio ipſa fundatur in debi- o aliquo antecedente; debito ſc. aut ſubje- tionis & obſequii ex authoritate ſuperioris, aut juſtitiæ & pacti ex conventione partium quia

b l. qui interrogatus. ff. de Inter. ex legit. *Rectiſſimè dici non ambigo, non ſecundùm verbum juvantis, ſed ſecundum expectationem ejus cui juratur quam novit ille qui jurat, fidem jurationis impleri.* Aug Epiſt. 224 *Expectationem eorum quibus juratur qui deceperit, non poteſt non eſſe perjurus.* Id Epiſt. 225

quia is cui fit promissio jus habet eam exigendi, & ipsius maximè interest ut promissi fides servetur: ratio postulat ut ex ipsius potiùs mente & interpretatione, quàm ex promittentis sensu, de promissionis obligatione judicetur.

SECT. X.

Casus 43. *Casus Tertius* est, ubi diferens juramentum sensus ambigui, id tantum postulat ut in ea verba juretur; permittit interim jurantis ipsius arbitrio; quocunque voluerit sensu juramenti verba intelligere. Dico, merito suspectum esse debere latentis alicujus doli mali, & proinde recusandum esse viro pio & prudenti oblatum sub tali conditione juramentum: quod mihi videtur triplici de causa improbandum. *Primò*, respectu ipsius Juramenti, in quo requiritur imprimis veritas: oratio autem indefiniti & ambigui sensus ante distinctionem factam non est propositio vera, imò ne propositio quidem; cum debeat propositio, ut ex ejus definitione vel pueris notum est, *verum vel falsum significare sine ambiguitate.* *Secundò*, respectu ejus cui jurandum est: finis enim juramenti proprius est, ut is cui juratur de re priùs incertâ habeat aliquam certitudinem: ex verbis autem incerti sensus quæ po-

test

ſt habere certitudo? *Tertiò*, reſpectu ipſius jurantis: qui ſi juramentum ſub eâ conditione præſtet, aut proximo ſcandalum, t ſibi laqueum parat. Iſtiuſmodi enim colſio, ne cogitari quidem poteſt quò ſpectet liò, niſi ut aut noſtro exemplo alii ad idem ramentum ſuſcipendum (reluctante licèt onſcientia) inducantur; quod eſt proximo candalum præbere: aut ut aliud aliquid oſtea à nobis virtute illius juramenti faciendum exigatur, quod aut illicitum ſit aut commodum; quod eſt nobiſmetipſis laqueum inducere. Caveat itaque vir prudens, ut ſibi his artibus imponi patiatur: lteriúſve cujuſquam aut gratiam aut metum nti ducat, ut eſcam devoret, cui ſubeſſe hamum certò ſciat. Sanè ut inter jurandum mnia rectè fiant, expedit ut de verborum enſu inter omnes partes quarum intereſt liquidò conſtet: id quod *liquidò jurare* veteribus dictum eſt:

Sic tamen & liquido juratus dicere poſſes.

t ex veteri formula juratura à deferente ramentum dici ſolitum eſt, *Qua de re peto liquidò jures.*

SECTI

SECT. XI.

Sed de his satis. Pergo ad *Dubium tertium*, *Casus 49.* quod est de sensu Juramenti quoad latitudinem sive extentionem ejus: hoc est, an & quatenus sensus verborum ex scopo mitiendus est. *Casus primus* est, ubi Juramenti alicujus causa fuit particularis, verba tamen sunt generalia. Exempli gratia; Juramento *Suprematus Regii* causam dedit *usurpatio Papalis*, qui supremam in spiritualibus jurisdictionem in hoc regno sibi vendicabat: verbis tamen Juramenti ita asseritur suprematus regius, ut non Papa solùm, sed & universim omnes alii quicunque excludantur à suprema potestate in hoc regno exercenda. Respondeo, tale juramentum obligare quoad verba ipsa in ultima sui latitudine. Ratio est, quia legis, licet ex particulari occasione latæ; intentio tamen est generalis, omnia ejusdem generis vel rationis incommoda in futurum impedire. Et proinde etsi in proœmio legis mentio sæpè fiat particularis illius mali quod causam dedit legi ferendæ, verba tamen illa quibus lex ipsa continetur plerumque sunt magis generalia: id quod consultò & data opera factum est à Legum latoribus, & cætera quæ sunt consimilis rationis simul complecterentur. Ut ergo de

sensu

ſenſu Legis, non *ex proëmio*, ſed *ex corpore ſtatuti* (ut loquuntur) reſponſa petunt Conſulti juris: ſic & Juramenti juſtâ interpretatione, non ex præmiſſa *recognitione*, aliáve ejus *præfatione*, ſed ex ipſo quaſi *corpore Juramenti* judicium ſumere oportet.

SECT. XII.

Caſus Secundus eſt, quatenus Juramentum ſit cum aliqua conditione intelligendum. Reſpondeo breviter. *Primò*, ſi verba contineant *conditionem expreſſam*, non obligari juantem, niſi præſtita priùs conditione. Ut i Caius promittat Titio ſe cras daturum entum, ſi Titius fundum ipſi hodie dederit: fundo non dato, non tenetur Caius proniſſione. *Secundò*, ſi conditio nulla ſit expreſſa, debere tamen intelligi omnes illas onditiones ſive exceptiones, quæ ſolent de ure & uſu communi ſubintelligi: nempe hoc el illud faciam, *Si Deus permiſerit*, *Salvo ure alterius*, *Rebus in eodem ſtatu manentibus*, *Quoad potero & licebit*, *&c.* ut fuit in explicatione ſecundæ hypotheſeos fuſiùs antè dictum. *Caſus 2us.*

SECT. XIII.

Casus tertius est de Intentione Remota & Casus 51. Proxima. Videtur enim satisfeciſſe juramento, qui fecerit id quod intenderat *intentione remotâ*, & ut finem; etsi non faciat id quod verba ipsa sonant, quæ ferè continent *intentionem proximam* solùm, sive mediorum. Exempli gratia, Si quis voto, juramento, vel promiſſione reciperet se pauperibus alicujus villæ daturum quolibet menſe decem solidos, nihil autem daret toto Januario aut Februario, ſed Martio demum menſe daret triginta ſolidos. Respondeo, jurantem, si intenderat obligare se tantum *ad ſubſtantiam rei*, non autem ad ejus rei circumſtantiam ſive modum, non ſimpliciter obligari *ad illum modum faciendi*, quem verba inſinuare videntur. Unde ſi exemplo propoſito totam trimeſtrem penſionem exhibuiſſet primo menſe, ſine dubio satisfeciſſet promiſſioni. Poteſt tamen fieri, ut per accidens & ex conſequenti obligetur & ad ipſum modum rei: quia unuſquiſque obligatur (cæteris paribus, & ſi nihil aliud impediat) eligere in dubiis id quod eſt tutius. Ut in exemplo jam allato certè tutius eſt penſionem eo modo quo promiſſa eſt ſolvere; id eſt ſingulis menſibus decem potiùs quàm tertio menſe triginta. Tùm ob

ob periculum repentinæ mortis & incertorum eventuum: tùm ad vitandum, qui vel ex neglecta circumstantia oriri possent, mentis scrupulos. Suaderem itáque homini pio, ut cujuslibet sui voti, juramenti, pacti, promissionisque fidem exolvere studeat, juxta verborum & intentionis suæ tenorem, quoad commodè fieri potest, etiam in levissimis circumstantiis: ne minutiora ista contemnendo, aut scrupulos sibi creet non necessarios, aut rebus gravioribus contemnendis paulatim & sensim assuescat. Cæterùm illud unum utcunque admonitos omnes velim, ut summam & coronidem totius hujus dissertationis de Juramenti sensu & interpretatione, magnopere ut caveant, ne sibi nimium hac in re indulgeant; neu benigna nimis & laxa interpretatione, dum cupiditatibus suis plus æquo juvent, Juramenti religionem minuant, & se perjurii periculo exponant. Atq; hæc *de Formali Causâ* dicta sufficiant.

SECT. XIV.

De *Finali Causâ* paucula restant dicenda. *Casus* 52. *Dubium Primum* est, cum promittitur res ex se licita, sed aut malâ intentione, aut ob malum finem. Dicendum *primò*, simpliciter illicitum esse promittere aliquid quantumvis in se licitum, malo fine vel intentione. Ratio

est, quia cùm quivis unus defectus in quolibet actu humano sufficiat ad hoc, ut totus actus sit malus, (*Bonum* enim *ex causâ integrâ est, malum ex partiali*:) tùm præcipuè defectus ex parte finis, ut qui in moralibus primas tenet partes; quò fere putant id Christi dictum pertinere, *a Si oculus tuus fuerit nequam, & totum corpus tenebrosum erit.* Dicendum *secundò*, si quis aliquid alteri juraverit ob finem inhonestum, sine conditione tamen turpi ab alio præstanda; obligari ad faciendum promissum. Ut siquis fœminæ polliceretur se ei dono missurum rem aliquam preciosam, intendens apud se ipsam eo munere ad impudicos amores pellicere, nullâ tamen ei palàm propositâ inhonestâ conditione, teneretur promissionem implere: quòd si proponeret ei unà conditionem inhonestam, non teneretur promisso. Ratio utriusq; est, quia rem preciosam licitum est alteri dare: sed dare sub conditione turpi, illicitum. Dicendum tertiò, Quod promissum est sub conditione malâ, præstitâ conditione debere adimpleri, si res saltem sit licita. Ut siquis alteri pro adulterio, aut falso testimonio, aut alio quolibet inhonesto vel turpi officio pecuniæ summam promiserit: tenetur, ubi alter conditionem pactam præstiterit promissis stare & pactam pecuniam dissolvere. Sic Thamari nurui sui obligatum se

a Mat. 6. 23

b Judæ

b Judas rectè putavit, pactam ſcortationis mercedem hædum promiſſum mittere. Ratio eſt, quia etſi pactum fuerit illicitum, tamen res pacta non eſt illicita: Ergo fieri non debuit, ſed factum valet. Et ex antedictis ſatis claret Juramentum illicitum de re licita poſſe obligare. b Gen. 38. 20, 23.

SECT. XV.

Dubium Secundum reſpicit jurantis intentionem. *Intentionem* dico, non eam quæ fertur objectivè *in materiam juramenti*, ſive rem promiſſam; quâ quæritur, quid jurans intenderit promittere, & quo ſenſu, & ad quid ſe obligare: de hac enim intentione modò actum eſt, cum de Juramenti ſenſu & interpretatione diſſeruimus: ſed *Intentionem* eam intelligo, quæ fertur objective *in ipſum actum jurandi*: quâ quæritur, an intenderit jurare, aut ſe obligare, vel non. De quâ multa diſputant ſubtiliùs quam utilius Scholaſtici. Quæ ex uſu ſient ad vitæ inſtitutionem pleraque in pauca contraham. *Caſus* itaque *primus* eſt, cum quis ex conſuetudine quadam jurandi, incogitans verba profundit juratoria —— καὶ ὅρκος ἐπ' ἄκροις ἀεὶ τοῖς χειλέσι. Dico *primò*, certum eſſe ejuſmodi Jurationem eſſe grave peccatum. Non ſolùm *originaliter*, & ratione cauſæ; quia pro- *Caſus* 53.

fluit ex habitu quodam pravo: sed etiam *formaliter*, & ratione ipsius actus; in quantum actus ex naturâ suâ religiosus, temere fit, non in judicio, & sine debitâ reverentiâ.

Dico *secundò*, Juramentum illud, si fuit jurandi actus ex animi præcipitantia prorsus indeliberatus, non obligare: sed si adfuit aliqua animi deliberatio quantumvis exigua, aliquatenus obligare. Ratio utriusque membri assertionis est: quia ut actus aliquis humanus sit obligatorius, requiritur deliberatus animus, & pro mensura deliberationis, assurgit etiam obligationis mensura.

SECT. XVI.

Casus 54. *Casus secundus*, cum quis honoris aut *urbanitatis gratiâ* (sic enim Casuistæ loquuntur) temerè jurat in re fortassis levi. Exempli gratia, si quis cum altero contendens, & honoris quasi prærogativam ei deferens, ut sæpè fit, juraret se non exiturum domo, non discubiturum ad mensam, non bibiturum; nisi ille alter præiverit, aut prior discubuerit, aut præbiberit. Imò cum sæpissimè fiat, ut sic contendentium uterque idem juret; si ejusmodi juramenta essent obligatoria, necesse esset è duobus alterum pejerare; quia necesse est alterutrum id facere; quod uterque juravit se non facturum.

sturum. Dico *primò* ut supra, Juramentum istiusmodi esse temerarium, & peccato non carere, quia caret judicio. *Secundò*, esse tamen obligatorium ex sui natura, nisi fortè fuerit actus omnino indeliberatus. Sed *tertiò*, obligationem illam aut impediri posse aut tolli; ita ut perjurus non sit, qui secus quàm juratum est fecerit. Nimirum potest *impediri* obligatio, si intelligatur cum tacitâ conditione sive exceptione, hoc sensu, Si tibi placuerit, vel si res meo arbitrio permittatur, non ibo nisi tu præiveris. Potest etiam *tolli*: quia cum processerit ex respectu quodam ad honorem alterius, potest ille alter suo jure cedere, & tunc cessabit obligatio; uti (Deo volente) cum de vinculi solutione agam plenius ostendam.

SECT. XVII.

Casus Tertius, cum quis dubius est juraverit, nec ne, an teneatur Juramento? Aliqui putant non obligari: ex illa regula Juris, *In dubiis melior est conditio possidentis.* Sed quum valeat illa regula in his tantum, quæ ad commutativam Justitiam pertinent; ut si Caii hæres dubitet an bona defuncti quæ ad ipsum ex testamento devenerunt bonè parta fuerint nécne: Alii; & fortasse rectius, putant obligari, nisi posse dubitationem deponere. Casus 55.

nere. Ratio, quia in dubiis eligendum quod tutiùs: & est certè tutius obligatum se putare, quàm non obligatum; quia ex illo errore exponit sed ad summum non nisi temporali incommodo, ex hoc perjurii periculo.

SECT. XVIII.

Casus 56. *Casus Quartus*: cum quis volens jurare, non tamen intendit se obligare, an nihilominus obligetur? Scholasticorum & Casuistarum plurimi, præsertim qui ante Cajetanum fuerunt, negant obligari. Et quidem excusat se à perjurio Cydippe Ovidiana istiusmodi defensione.

a Ovid. in ep. Cydip. *a Quæ jurat mens est: nil conjuravimus illâ.*

At sanior est Cajetani sententia, & qui eum secuti sunt Scholasticorum, deliberate jurantem, sive intendat se obligare, sive non obligare tamen. Etenim & actus jurandi est ex se obligatorius, & processit ab animo deliberato: ergo necessariò sequetur obligatio, nisi aliunde impediatur. Cum ergo obligatio ex jurejurando necessariò & naturaliter profluat, non est in potestate hominis eam impedire, vel summovere: nemo enim potest, positis rerum naturis, earum necessarios effectus impedire. Annon deberet

ret omnibus ludibrium, qui cum manum & ſigillum ſyngraphæ obligatoriæ opponeret, profiteretur tamen ſe nullum habere intentionem ſemet obligandi? Imò illa Intentionis ſuæ profeſſione non obſtante, annon facto ipſo obligaretur tamen? Obligatur pariter & qui jurat ipſo jurandi actu, quicquid aut intendit, aut ſe intendere profiteatur: quia intendens cauſam, intendere præſumitur & ejus cauſæ neceſſarium effectum.

Atque ita tandem difficilem hanc & diffuſam *de Juramenti Vinculo* diſſertationem auſpice Dei bonitate, comite patientiâ veſtrâ, per quatuor Cauſarum genera deductam, ut potui, abſolvi: reliquam tractationis partem, quæ *de Vinculi Solutione* eſt, propediem (Deo annuente) unica prælectione complexurus.

Prælectio

Prælectio Septima.

De Vinculi Juratorii Solutione; & de Jurisjurandi usu & abusu.

Continens Casus quinque, & Conclusiones totidem.

SUMMARIUM.

1. *In promissorio Juramento quæ veritas requiratur.*
2. *Solutio vinculi quid sit.*
3. *Juramentum an sit dispensabile?*
4. *Potestas Papæ dispensandi in juramentis examinatur.*
5. *Juramentum an possit commutari?*
6. *Juramentum subditi prælatus potest irritum reddere.*
7. *Juramenti materiâ cessante, cessat & obligatio.*
8. *Relaxari potest juramentum ab eo cui factum est.*
9. *Non est illicitum jurare.*
10. *Jurandi in sermone quotidiano Cacoëthes.*
11. *Non est jurandum sine necessitate.*
12. *De juramento ab aliis exigendo, Cautiones.*
13. *Juramentum dubitante conscientiâ non suscipiendum.*

SECT.

SECT. I.

VInculi illius ſive ligaminis, quod qui jurat ligat ſuper animam ſuam, & de quo tam multa hactenus diſſeruimus, *Solutio* hondiernum penſum eſt, & totius propoſitæ tractationis noviſſima pars. De qua ſolutione, antequam ad ſpecies deſcendatur, duo ſunt in genere obſervanda. *Obſervandum primò*; vinculi ſolutionem peculiarem eſſe juramento promiſſorio, in aſſertorio locum non habere. Omni Juramento, ſive Aſſertorio, ſive promiſſorio debet ineſſe *Veritas*: ſed cum hoc diſcrimine, quod ad juramentum Aſſertorium unica ſufficiat veritas de præſenti, cum in promiſſorio duplex requiratur; una ſc. de præſenti, altera de futuro. *Veritas de præſenti* reſpicit ipſum *actum jurandi*: & conſiſtit in hoc, ut jurans quando jurat verum dicat; hoc eſt, ut mens ſit congrua verbis, & ut habeat intentionem ſervandi id quod promittit. Qui actus jurandi in Promiſſorio, quoad veritatem & falſitatem omninò convenit cum actu jurandi in Aſſertorio. Materia enim illius veritatis in utroque actu, cum ſit *de præſenti*, tranſit in quandam quaſi neceſſitatem immutabilem; in quantum Juramentum quamprimum præſtitum eſt, ſtatim aut Jer. 4. 2.

b verum

b verum fuit aut falsum : quam veritatem aut falsitatem, ubi actus ille semel transierit, tàm impossibile esse mutari, quàm impossibile est id quod factum est infectum fieri posse. *Obligatio* ergo illa, qua tenetur jurans de præsenti verum dicere, cadit super ipsum *actum jurandi*, éstque illi actui inseparabiliter conjuncta ; & proinde *solvi non potest*, nec â Juramento separari : & juramenti Assertorii præter istam de præsenti nulla est ulterior Obligatio, quia materia ejus est factum aliquod præteritum aut præsens. Sed in promissorio juramento, cujus Materia est res de futuro præstanda, requiritur etiam *veritas* altera, *de futuro* sc. quæ respicit *Materiam Juramenti* : & consistit in hoc, ut jurans quod promisit efficiat esse verum ; hoc est, ut adimpleat promissum. Dum igitur materia juramenti promissorii, nempe res de futuro præstanda, propter futurorum eventuum incertitudinem multiplici mutationi & varietati obnoxia sit : hinc fit, ut *Obligatio* quæ cadit super illam *Materiam*, & quâ tenetur jurans de futuro promissum adimplere, mutabilis sit & à juramento separabilis. Et hoc ipsum est, quod *vinculi solutionem* dicimus. Unde etiam sequitur id quod *secundo* loco *observandum* est ; sc. solutionem vinculi in juramento promissorio non intelligi debere respectu Obligationis illius prioris,

quæ

b Unde Cleanthes dixit unumquemque eo ipso tempore quo jurat aut ἐνορκεῖν aut ἐπιορκεῖν. apud Stob. ser. 28.

quæ naſcitur *ex veritate de præſenti*, & eſt ei cum Juramento Aſſertorio communis: ſed intelligi ſolum reſpectu obligationis poſterioris, quæ naſcitur *ex veritate de futuro*, & eſt ipſi propria & peculiaris. Hoc eſt, Omnis promiſſoriè jurans, ipſo facto & vi ipſius actus jurandi, ſimpliciter & inſolubiliter *obligatur de præſenti* bonâ fide & animo intendere id poſtea efficere quod promiſit: ſed poſtquam juratum eſt, multis de cauſis fieri poteſt ut *non obligetur de futuro* illud ad poſtea implendum quod antè promiſerat & intenderat. Verbo ſic, Perjurus eſt ſemper, qui *c non intendit* quod promittit: non eſt ſemper perjurus, qui *d non perficit* quod promiſit.

c πρόθεσιν ἔχων μὴ ἐπιτελεῖν. Cleanth. apud Stob. ſerm. 28.

d *Non omnis, qui liter facturus eſt qui promittit in dolo, jurat.* 22. q. 2. cap. animadvertendum.

SECT. II.

Ut autem licitè & ſine perjurio alióve peccato non adimpleatur quod promiſſum eſt, ex horum altero contingere neceſſe eſt: vel quòd nulla ab initio fuerit obligatio, vel quòd ea poſtea (*ſoluto vinculo*) ſublata ſit. Si res promiſſa erat cum juraretur aut *impoſſibilis*, aut *illicita*, Juramentum eâ de re præſtitum nullam inducebat obligationem, neq; indiget ſolutione, ſed pœnitentiâ: quandoquidem ſic jurando etſi admiſſum ſit grave peccatum, nullum tamen vinculum eſt con-

contractum. Rei enim impossibilis, & rei item illicitæ nullam esse obligationem ante ostendimus. *Solutio* ergo *vinculi* supponit antecedentem obligationem: eámque postea aliunde sic tolli significat aut saltem impediri, ut qui priùs juramenti vinculo ita constrictus tenebatur, ut non liceret ei sub pœna perjurii aliter facere quàm promiserat, ad promissum suum adimplendum jam non ultra teneatur. Itaque quod nunc agitur hoc est, ut certam rationem investigemus, quâ is qui se juramenti vinculo obligavit ad aliquid faciendum, possit esse securus in conscientiâ suâ se ab eo vinculo liberari, nec ad illud faciendum quod promisit ultra obligari. Cujus rei cum quinque omninò modi soleant assignari, singuli sunt à nobis suo ordine examinandi.

SECT. III.

sus 57. *Primus Casus* est de Dispensabilitate Juramenti: An & quatenus Superioris dispensatio ejus obligationem tollere valeat? *Dispensatio* autem, ut ea vox communiter, accipitur, exemptionem significat alicujus personæ à lege communi factam ex speciali indulgentiâ ab habente authoritatem. Ut si quis legi alicui subditus, Principis beneficio ex speciali gratiâ ab illius legis obedien-

tiâ

eximatur: & ut fieri quotidie videmus
Academiis, ubi ex rationabili cauſa di-
penſationes ſolent concedi particularibus
erſonis, ut liceat eis in aliquibus aliter
uàm ſtatutum eſt facere. Fundatur autem
ſpenſationis jus in ἐπιεικείᾳ illa, quæ poſtulat
de rigore legis nonnunquam aliquid re-
ittatur ut æquitati ſit locus. Cum enim
ges neceſſe eſſet verbis generalibus ferri,
ad id reſpicere quod *communiter & ple-
mque* bonum & utile eſt publico; quod ta-
en ſæpius contingere poteſt eſſe *pro hic &
nc* inutile vel ſaltem minus bonum: æ-
um utique viſum eſt, ut ubi obſervatio
us quod lege ſancitum eſt videtur eſſe a-
cui privatæ perſonæ valdè oneroſa vel in-
mmoda, & ex ejus omiſſione publico non
ultum incommodari, Princeps vel alius le-
itimus ſuperior poteſtatem haberet deter-
inandi legem in eo caſu non videri ſervan-
am: & hoc eſt quod dicimus in lege di-
enſare. Quam autem poteſtatem habent
incipes ſeculares diſpenſandi in legibus ſuis,
ndem ſibi arrogant *Pontifices Romani* di-
enſandi in votis & juramentis. Quorum
hoc genere audaciam, dum ſubditos Re-
m à fidelitate ſua abſolvunt, Principum
ntractus & fœdera reſcindunt, Votorum
Juramentorum vel arctiſſima quæque vin-
la commutando, relaxando, diſpenſando,
con-

contraria jubendo, aliôve artificio pro libitu & utilitate diſſolvunt, utinam eorum nonnulli, qui rectiſſime damnant, non peſſime imitarentur. Sed enim ut alii *de facto* exerceant, ſolus interim Papa vendicat ſibi quaſi *de jure* debitam hanc diſpenſandi in juramentis poteſtatem. Conqueſti ſunt graviter hac de re, & in papalium diſpenſationum abuſus acriter invecti, etiam ante Lutherum multi ad quorum ſcripta remitto iſtarum rerum ſtudioſos; atque aliquot argumentis contendo Juramenti vinculum eſſe ſimpliciter indiſpenſabile, ita ut nec Papa nec alius quiſquam ullam habeat omnino poteſtatem cum eo diſpenſandi. *Primò*, quia obligatio Juramenti eſt de Jure divino naturali: Jus autem naturale non ſubeſt foro humano; quum Deus ſolus ſit author & dominus naturæ, nec hactenus potuerit unquam oſtendi, Deum ulli hominum generi aut ordini authoritatem conceſſiſſe diſpenſandi *b in his quæ ſunt juris naturalis*. *Secundò*, quia conceſſâ hac diſpenſandi poteſtate; everteretur funditus præcipuus juramenti finis, qui eſt aſſecuratio (ut ita dicam) rei promiſſæ: nullam enim poſſet habere certitudinem is cui juratur impletum iri quod promiſſum eſt, ſi cum jurante poſſet diſpenſari ne impleret. *Tertiò* quia juramentum eodem ipſo actu & in eodem inſtanti, quo jurandi inducit *obligationem*

b Et tamen de Papâ ſic gloſſa, *Dico quod contra jus naturale poteſt diſpenſare.* ad 15. qu. 6. cap. authoritatem.

gationem ſervandi promiſſionem, acquirit etiam ſimul ei cui juratur *jus* ad rem promiſſam: qui duo effectus Juramenti ita conjuncti ſunt, ut poſito altero vel ſublato, alterum quoque neceſſe ſit ſimul poni vel tolli. Si ergo ſupponeretur diſpenſatione tolli *obligationem* jurantis, ſequeretur eâdem tolli quoque *jus* ejus cui juratur. Et inde etiam ulteriùs ſequeretur, diſpenſationem illam aut *inanem* eſſe aut *iniquam*: inanem & ſupervacaneam, ſi volente eo cui juratur fieret; ſi invito, iniquam & injuſtam. Illo enim volente, remitti poteſt obligatio (ut mox oſtendam) etiam ſine diſpenſatione: nolenti autem jus ſuum adimere, injuria eſt. *Quartò*, quia in Juramento promiſſorio non tantùm proximo fit obligatio, quatenus eſt *promiſſorium*; ſed & Deo, quatenus eſt *Juramentum*. Ergo dato ſed non conceſſo, prælatum habere poteſtatem tollendi obligationem, quâ homo obligatur homini reſpectu promiſſionis: preſumptio tamen eſſet non ferenda, ſi terra & cinis aſſumeret ſibi poteſtatem tollendi authoritate ſuâ obligationem, qua homo obligatur Deo ut teſti & vindici. *Quintò* denique quia diſpenſatio humana eſt res *fori externi*: obligatio verò juramenti eſt intus in conſcientiâ, quæ uni Deo ſubeſt ut judici, & in quam homo non habet imperium. Quiſquis ergo vendicat ſibi jus diſ-

sandi in Juramento, assumit sibi potestatem divinam erigendo sibi tribunal *in foro interno*, & exercendo dominium in hominum conscientias. Et est ipsa dispensatio invalida, & de jure nulla: sicut sententia prolata à Judice in foro non suo, quia prolata est à non Judice, est ad omnem juris effectum invalida.

SECT. IIII.

Torquent hic se mirum in modum Dispensationum Patroni, ut primi argumenti (quod sibimet unum objicere solent) vim declinare videantur. Sudant nimirum hoc saxum versando, (tuendam enim sibi vident utcunque Papæ hac ex parte authoritatem, ne culinæ suæ malè sit,) nec tamen proficiunt hilum: dum quo se solidè tueantur non habent, nec inter ipsos adhuc unquam convenire potuit, quo jure Papa hanc sibi arroget dispensandi potestatem. Quod vel unum malæ defensionis conscientiam arguit. Quemadmodum enim in bello suscipiendo, sic & in exercenda potestate, causa quæ parum constanter assignatur, facile præsumitur esse parum justa. Opin. Sunt imprimis qui potestatem hanc dispensandi in Juramentis & Votis, ab illa absolutâ & Oecumenicâ Papæ authoritate arcessunt; quâ *mundi dominus* est,

eſt, & totius *Orbis Imperator*. Quia enim omnis jurans aut vovens eſt Papæ ſubditus: propterea inquiunt, in omni voto aut Juramento ſubintelligi debere illam conditionem, *a ſi Domino Papæ placuerit*. Unde ſequitur, quamprimum Papa ſignificaverit (id quod diſpenſando facit) ſibi non placere ut ratum ſit quod juratum eſt, obligationem protinus ceſſare. Quæ ſententia ſi obtineret, poſſet Papa pro libitu ſuo juramenta quævis reſcindere, ſive ſubeſſet juſta aliqua cauſa, ſive non. Rejectâ itaque hac craſſiore ſententiâ, alii, inque his moderni aliquot Jeſuitæ, negant Pontificem diſpenſare poſſe in Juramentis, aut regum contractus diſſolvere, neque id ab eo fieri, *propriè* loquendo; tollendo ſc. obligationem, aut (ſtante obligatione) ab ea eximendo privatam aliquam perſonam: ſed dicunt eum diſpenſare *improprie* tantum; *b* declarando ſc. Juramentum in eo caſu non obligare, propter aliquod bonum quod impediretur, aut malum quod ſequeretur, ſi Iuramentum illud ſervaretur. Sed contrà, præterquam quòd res ipſa clamat Papam hac in re poteſtatem exercere pluſquam declaratoriam, aut (quod tandem eſt) ſub declaratoriæ poteſtatis obtentu poſſe eum de fœderibus, Votis, Iuramentis & Contractibus Regum & aliorum quorumcunque pro ſuo arbitrio ſtatuere:

a Richard. in 4. diſtinct. 38. art. 9. v. Sayr. 6. clav. Reg 11. num. 8

Opin. 2.

b Bonaveni. Paludanus, Antoninus &c. apud Sayr. ubi ſupra num. 9.

quum ſit ipſe in hoc caſu ſupremus ac ſolitarius Judex, cujus ſententia omninò ſtari oporteat ſine aliqua appellatione, Vel *primò* apertè *cauſa juſta* eſt, cur non debeat res Juramento promiſſa præſtari, ut ſi ſit impoſſibilis, turpis, inhoneſta, vel quovis modo illicita: & tunc poteſt jurans propriâ authoritate, imò verò tenetur retractare quod juravit, non expectatâ Papæ vel alterius cujuſquam diſpenſatione: ubi enim nulla eſt obligatio, conſcientia libera eſt, nec diſpenſatione opus eſt. Vel *ſecundò*, Aut *nulla* apparet juſta *cauſa* cur non ſervetur fides juramento data: & tunc omninò ſervanda eſt: & peccat quiſquis diſpenſationem aut petit aut concedit; quia manet obligatio, quæ humanâ authoritate tolli nec poteſt nec debet. Vel denique *dubia res* eſt, nec ſatis conſtat propter aliquas difficultates ex utraque parte utrum jurans teneatur adimplere quod promiſit: & tunc quidem utile erit viros divini juris peritos prudentes & pios conſulere, & ex ipſorum ſententiâ quid facto, eſt uſus ſtatuere. Quâ in re, cùm peritâ magis quàm poteſtate conſtet, cur potiores ſint Papæ quàm alterius cujuſquam partes non intelligo; niſi certum eſſet Papam cæteros pietate & prudentia anteire: quod non eſt credibile, certe non eſt neceſſarium. Opin. 3. Alii *tertiò*, declaratoriâ hæc diſpenſatio-

ne

ne non contenti, ut quæ *Pontificiam* potestatem nimium imminuat, responsionem excogitarunt miræ subtilitatis: nempe prælati *c* dispensatione re verâ tolli Juramenti obligationem, quæ est juris divini naturalis; non tamen propterea dicendum, prælatum dispensare in jure divio & naturali. Quia inquiunt, lex illa naturæ divina est, ut juramentum quandiu vis ejus & obligatio manet servetur: & cum hac lege *Prælatus* non dispensat, sed per dispensationem suam tollit illam juramenti vim, quâ jurantem ante dispensationem verè obligavit. Sed hæc subtilitas si ad vivum resecetur, aut mera nugatio est & nihil dicit, aut implicat contradictionem: & eam etiam refellit *Jesuita* d *Achorius*; qui tamen & ipse eo nomine *e Sayro monacho* vapulat. Sic isti Cadmei fratres, dum se mutuis ictibus conficiunt, nec certam defensionis suæ rationem afferre valent, causam quam tuendam susceperunt defendi non posse reipsa confitentur. Concludo itaque nec *Papæ* nec *Principi*, nec Synodo, nec Senatui, nec ulli *Prælato* vel Ecclesiastico vel seculari jus esse in fœderibus, contractibus aut Juramentis dispensandi; aut quenquam à vinculo quo ante factam dispensationem obstrictus tenebatur absolvendi.

c V. Say. num. 10, &

d Part. 1 Instit. lib. 6. cap. 1. duh. 4.

e Sayr. 6. cla. Reg. 11. num.

SECT. V.

Ifti de diſpenſatione quæſtioni primæ, proxima eſt ei affinis *de juramenti commutatione* quæſtio, ſive *Caſus ſecundus*. Eſt autem *Commutatio* (ut ipſum nomen indiçat) nihil aliud quam tranſlatio obligationis ab unâ materiâ ad aliam; quæ ſive major, ſive minor, ſive equivalens, videtur eſſe aliquo reſpectu commodior. Differt autem *Commutatio* à Diſpenſatione quodammodo ſicut *Species* à ſuo Genere, vel *Pars* a ſuo Toto. ſi enim ſufficeret ad ſolvendum vinculum tàm una quàm altera: ſolveretur & vinculum *ex Toto* per Diſpenſationem, per Commutationem verò *ex parte* ſolum. Summa doctrinæ Caſuiſtarum de Commutatione fere hæc eſt, *Primò*, poſſe privatum quemvis ſua authoritate ſine ſuperioris diſpenſatione commutare votum aut Iuramentum in id quod eſt *evidenter melius*. Quod confirmant exemplo ipſius Dei, qui promiſſa ſua temporalia non ſemper implet ad literam, ſed ſæpè ea commutat in melius: & adducunt in hanc ſententiam dictum Gregorii, Propoſitum aut promiſſum non infringi, qui in melius id commutat. *Secundò*, non poſſe commutari promiſſum in id quod eſt *evidenter pejus*, aut de quo dubiũ eſt an ſit melius, ſine authoritate ſu-

ſus 58.

ſuperioris, qui habet legitimam poteſtatem in ea parte judicandi & determinandi. *Tertiò*, Commutatione omnino tolli obligationem præexiſtentem à materiâ priori: & induci de novo obligationem in materiâ diverſâ. Sed tota iſta doctrina falſo nititur fundamento, *diſpenſabilitate* ſc. Juramenti; quæ cum nulla ſit, ut modò probavimus, ruat neceſſe eſt hæc ei ſuperſtructa *Commutatio*. Dico ergo breviter, non poſſe remitti vel ſolvi juramenti vinculum, aut ex toto per Diſpenſationem, aut ex parte per Commutationem ſine conſenſu omnium partium. Præcipuò autem requiritur conſenſus ejus cui juratur; quia ei jus acquiritur, quod ſine ipſius conſenſu non debet ei ſurripi. Exemplum autem à Deo ſumptum non eſt ſimile: qui *promiſſiones Dei*, ut ſunt omnes gratuitæ ita temporales ſunt etiam conditionales, & intelligendæ cum exceptione crucis, & beneplaciti ſui utilitatis noſtræ. Nec vero eſt *Voti & Juramenti*, reſpectu commutationis, ratio per omnia ſimilis. *Votum* enim cum ſoli Deo nuncupetur, poterit fortaſſe voventi aliqua licentia concedi permutandi id ipſum in aliud quod ſit evidenter melius & Deo gratius; cum nulla fiat iſtâ permutatione injuria alicui tertiæ perſonæ; at in *Juramento*, quod homini factum eſt, fieret illi homini *a injuria*, ſi abſq; ejus conſen-

a *Nemo poteſt mutare conſilium ſuum alterius injuriam.* l. 1. de diverſ. reg. Jur.

ſu & præter ipſius voluntatem in aliud commutaretur. Ut ſi Caius jutatus ſolvere Titio decem libras, daret ei equum decem librarum pretio æſtimatum; non cenſendus eſſet ſatisfeciſſe Juramento. Iniquum enim, ut quis cogatur rem ſibi debitam commutare invitus. Neutro ergo iſtorum modorum ſolvi poteſt juramenti vinculum, aut obligatio tolli.

SECT. VI.

Caſus 59. Sed poſſe videtur reliquis qui ſuperſunt tribus modis: *Irritatione* ſc. *Superioris*, *Ceſſatione* Materiæ, & *Relaxatione* Partis. *Caſus* ergo *Tertius* eſt de ſolutione vinculi per Irritationem à Superiore factam. Significat autem *Irritatio* (ſic enim, Barbarè licet, cum Caſuiſtis loquendum eſt,) actum legitimi ſuperioris, quo authoritate ſua irritum facit ſive annullat juramentum à ſubdito ſine ipſius conſenſu præſtitum. Reſcindere enim poſſe legitimum ſuperiorem vota & juramenta eorum qui ſub ipſorum ſunt poteſtate, & non ſui juris, fuſè docet *c* hoc ipſo capite *Moſes*: uti nos ubi de Cauſa efficiente egimus *d* antè oſtendimus. Ratio eſt, quia is qui alienæ poteſtati ſubeſt, non eſt ſui juris, non habet poteſtatem ſe obligandi in iis rebus in quibus ſubeſt, niſi ex voluntate ſuperioris

c Num. 30

d Prælect. 4. num. 5.

rioris cui ſubeſt: & proinde non debet aliquo actu ſuo inducere ſibi obligationem ſine illius conſenſu, vel expreſſo, vel rationabiliter præſumpto. *Jura* enim *Prælatorum* in ſubditos, ex lege Dei immotâ & æternâ, perpetua ſunt. *Officia* inſuper *Subditorum* erga prælatos, obſequiique jus & ſubjectionis, ex eâdem perpetuâ lege, perpetua ſunt & indiſpenſabiliter obligatoria. Quæ obligatio antecedens (ex tertia noſtra hypotheſi) impedit effectum Juramenti ſubſequentis, ne poſſit obligare: ſemper enim *obligatio prior præjudicat poſteriori*; & irritum facit omnem actum inductivum novæ obligationis ſibi contrariæ. Dicendum ergo in hoc caſu *primò*, non debere ſubditum in iis rebus in quibus alteri ſubeſt jurare ſe facturum quidquam, abſque præſumpto ſaltem ſuperioris ſui conſenſu. *Secundò* ſi juraverit & res ſit licita, obligari ad faciendum quamdiu non videtur id eſſe contra voluntatem, dignitatem, aut utilitatem ſuperioris. *Tertiò*, ſuperiorem, ſi expreſſo conſenſu ſuo, ſive antecedente ſive ſubſequente, promiſſionem ſubditi ſemel confirmaverit, *e* non poſſe eandem poſtea irritam facere, aut obligationem ejus tollere. *Quartò*, ſi ſuperior quamprimùm rem reſcierit, ſtatim, diſſenſum ſuum palàm & peremptoriè ſubdito ſignificaverit, prohibueritque id in quod juratum eſt fieri.

e Quod ſemel placuit amplius displicere non poteſt. l. 21. reg. jur. in 6.

fieri: ceſſare continuò obligationem illam Juramenti tranſitoriam; & ſubditum vi obligationis officii, quæ permanens eſt & perpetua, teneri contrà quam juraverat facere. Unde ſiquis alienæ poteſtati ſubditus, puta domini aut patris aut principis vel ſponte ſuâ, vel vi & metu adductus, aliquod fortè Juramentum præſtaret, in quo dominum patrem aut Principem ſi adeſſet non fuiſſe conſenſurum crederet: jurando peccavit contra officium debitum, & omnino tenetur illud juramentum ut officio ſuo contrarium, non ſervare. Stet ergo ſolvi vinculum Juramenti ex irritatione legitimi ſuperioris.

SECT. VII.

Caſus 6o. *Caſus quartus* eſt de ſolutione vinculi *per ceſſationem materiæ*, aut mutationem aliquam notabilem factam circa cauſam Juramenti principalem. Tunc enim ceſſaſſe materiam cenſendum eſt, cum rerum ſtatus inter tempus jurandi & tempus adimplendi ita immutatus eſt, ut ſi quo tempore jurabatur prævideri potuiſſet is qui poſtea inſecutus eſt rerum ſtatus, non omnino juratum fuiſſet. Reſpondetur breviter, ceſſante Juramenti, Voti, aut promiſſionis materiâ, ceſſare ſimul ejuſdem & *obligationem*: quemadmodum in naturalibus & artificialibus, deficiente materiâ, de-

ficere neceſſe eſt & actionem agentis. Nec
im poteſt ignis urere, ſi deſit materia
mbuſtibilis: nec faber, ni adſint ligna,
amnum facere. Si quis ergo miles juret
bſequium belli Imperatori: finito demum
ello, cum ipſe deſierit eſſe imperator, non
ltra tenetur ex juramento obſequium ei præ-
are. Et ſi pater aliquis juraret, ſe teſta-
entum in quo filium inſtituiſſet hæredem
unquam mutaturum: comperto tamen po-
ea filium heredem inſtitutum patri venenum
niſcuiſſe, pater non ultrà tenetur juramento,
ed eo non obſtante poterit mutato teſtamen-
o alium hæredem inſtituere. Idem dicendum
ſt, cum quis juravit ſtatuta alicujus Collegii
ive communitatis ſibi prælecta obſervare: ſi
oſtea contigerit ea ſtatuta revocari vel abro-
ari, jurans abſolvitur à vinculo illius Jura-
enti. Ratio eſt, quia radice obligationis
blatâ, tollitur unà pullulans inde obligatio:
uit autem *Materia* illa quæ cauſam dedit
urationi, radix ejus obligationis quæ ex illa
uratione inſecuta eſt. Iuramentum enim *a*
equitur naturam & conditionem actus cui ad-
ungitur, id eſt Materiæ circa quam verſatur,
ſcut acceſſorium ſequitur naturam ſui principa-
is b: & quæ acceſſorium locum obtinent,
nquiunt juriſconſulti, extinguuntur, cum
rincipales res peremptæ fuerint.

a 42. reg. Jur. in Sexto.

b l. 2. ff. de pecul. legat.

SECT.

SECT. VIII.

Casus 61. *Casus ultimus* est, de solutione vinculi *per Relaxationem Partis*, ejus sc. cui juratum est: ut si Caius Titio aliquid promiserit, an remittente Titio obligationem, Caius promissi religione exolutus sit? Ubi imprimis observandum hunc loquendi modum *Remittere Juramentum*, & alium ei consimilem, *Juramenti gratiam facere*, apud bonos authores non uno semper sensu accipi. Sumuntur enim interdum cum relatione *ad juramentum præstandum*, & sic is dicitur alteri remittere juramentum, vel juramenti gratiam facere, qui cum alter ille paratus est jurare, contentus voluntate non postulat ab eo Juramentum, sed injurato credit, vel aliâ quacunque de causa jusjurandum ab eo, à quo exigendi jus habet, non, exigit. Plerunque tamen sumuntur cum relatione *ad Juramentum præstitum*: & sic is dicitur alteri remittere vel gratiam facere, qui ei id quod promissum est condonat, nec rem virtute juramenti debitam, cum exigendi jus habeat, exigit. Sic de Tiberio Suetonius, a *Equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se antea nunquam repudiaturum juraverat.* Et Impp. Antoninus & Verus rescripserunt

a Sueton. in Tiber. cap. 35.

b gra-

gratiam se facere jurisjurandi ei qui jurauerat se ordini non interfuturum, & postea Duumvir creatus est. Et hæc est illa remissio sive gratia Juramenti, quam *Relaxationem* vocant Casuistæ. De qua dico *primum*, Relaxationem istam in Juramentis, fœderibus, Pactis, aliisque Contractibus humanis locum habere, non item in Votis. Ratio discriminis est, quia Vota Deo fiunt ut parti: ab homine autem ea sola relaxari fas est, quæ homini facta sunt: Dico *secundò*, si juretur in gratiam alterius, id est per respectum ad honorem, obsequium, utilitatem, aliúdve ejus bonum vel commodum: juramentum non obligare, nisi is in cujus gratiam juratur, id gratum ratúmque habuerit. Sicut juris nostratis interpretatione, non obligat Caium ad solvendum Titio centum chirographum, etsi Caii manu subscriptum, sigilloque firmatum; nisi id Caius Titio tradiderit, Titiusque aut alius ejus nomine & vice sic traditum acceperit. Dico *tertiò*, Juramentum sic præstitum, si is cui juratur ratum habuerit & velit servari, non posse [c] ab alia quacunque tertia persona relaxari. Ratio est, quia nemo potest jus alteri acquisitum, nisi ipse consenserit, adimere. Unde sequitur quod ante diximus, per dispensationem tertiæ personæ non tolli obligationem juramenti, absque consensu partium. Dico *quartò*, si is

[b] l. 38. ff ad municipal.

[c] Non debet alii nocere, quod inter alios actum est. l. 10. ff de Jure jur.

is cui juratum est remiserit jusjurandum & nolit servari; jurantem obligatione protenus solvi nec in conscientia teneri id facere quod se ante facturum juraverat. Ergo Caius Titio juratus solvere centum, si postea Titius ei debitum remiserit, non ultrà tenetur juramento. Ratio est quia potest quilibet suo jure cedere; & rem sibi debitam condonare. Debito autem soluto, *d* cessare ipso facto obligationem necesse est; cum terminus obligationis sit debiti solutio, ut ex obligationis definitione patuit, sicut apud nos, ex ipsâ formulâ syngraphæ obligatoriæ constat, solutâ pecuniâ obligationem solvi. Si dicas debitum hic non solvi, quia promissum non impletur. Respondeo, ad omnem juris effectum perinde esse sive realiter impleatur, sive ab eo cujus interest pro impleto habeatur. Ratio est, quia *acceptatio* ejus cujus interest, est interpretativè *acceptio rei*: atque ita, cessante quasi materia, cessat obligatio, eadem fere ratione qua in proximo antecedente casu dictum est. Et hoc ipsum est quod *e Acceptilationem* Juris-Consulti vocant per quam (*civilem* licet *solutionem*, & non veram) non minus tamen obligationem tolli docent, quàm per veram solutionem. Si iterum dicas, ut relaxatione tolli possit obligatio homini facta, videri tamen obligationem Deo factam manere: sicut antè

d Tollitur omnis obligatio solutione ejus quod debetur. l. 1. Instit. quibus modis toll. oblig.

e Est acceptilatio imaginaria solutio. ibid. & tit. de Acceptil. ff. 46. 3. & l. 1. Instit. 3. 30

è reſponſum eſt caſu Iuramenti metu exorti. Reſpondeo, ex relaxato eo quo jam dictum eſt modo vinculo nullam fieri Deo injuriam, ſicut fit in violatione Iuramenti coacti: quia promiſſio facta præciſè in favorem alterius, in Deum dirigitur ſolum ut teſtem promiſſionis homini factæ, & vindicem violatæ ejus fidei quæ alteri aſtringitur: quam fidem cum non violarit, ſed promiſſioni ſatisfecerit, omni prorſus obligatione ſolutus eſt, & apud Deum & apud hominem. Dico *quintò*, ſolutionem vinculi quæ fit per relaxationem partis, eouſque extendi, quò parti relaxanti placuerit; ut ſi Caius Titio juraverit ſolvere centum, Titius autem ei poſtea quinquaginta remiſerit; ſolvitur obligatio *g ex parte tantùm* non ex toto. Tollitur ſc. vinculum quoad quinquaginta remiſſos, manet quoad quinquaginta non remiſſos. Rurſum, ſi Caius Titio juraverit ſolvere centum infra viginti dies, Titius autem videns Caium non poſſe conſtituto die ſine aliquo ſuo incommodo pecuniam ſolvere, concedat ei adhuc viginti dies alios: Relaxatio hæc quæ fit per dilationem ſive prorogationem temporis, eatenus ſolvit Iuramenti vinculum, ut non teneatur pecunias ſolvere prout initio juraverat intra dies viginti; tenetur tamen, idque ex primi juramenti vinculo intra dies quadraginta eaſdem ſolvere

g *In parte debiti acceptilatio fieri poteſt.* l. 1. Inſtit. 3. 30.

ſolvere. Dico *ſextò*, Relaxationem partis valere ad vinculum juramenti ſolvendum, quantum ipſius intereſt: non tamen valere in præjudicium tertiæ perſonæ. Ratio eſt, quia poteſt quilibet per actum ſuum de jure proprio quantum vult remittere: Sed non poteſt quiſquam de alieno jure quicquam demere, ipſo vel inconſulto vel invito. Debet itaque unuſquiſq; ſic cedere jure ſuo, ut ſalvum ſit interim alteri cuique jus ſuum. Sic *Abraham* de bonis jure belli acquiſitis poſt reportatam de quatuor Regibus victoriam, *Gen.* 14. *h* jure ſuo ceſſit cum ſuam prædæ partem Regi Sodomorum univerſam condonavit; reſervata tamen tribus Ducibus belli ſociis quæ eis obtigiſſet juſta portione. Unde Caius juratus ſolvere Titio & Julio centum, ſi Titius ei ſuam partem debiti condonet, ſolutus eſt Iuramenti vinculo quoad illam partem quæ Titio debebatur; manet tamen obligatio quoad partem Iulio debitam. Ex eodam fundamento fit, ut *relaxatio partium* ex conſenſu nihil efficiat in *contractu Sponſaliorum*. Quia ibi non utilitas tantùm hominis ſpectatur, ſed & inſtitutum Dei: cui magna fieret injuria, ſi contractus ille etſi ex communi contrahentium conſenſu violaretur. Quia virtus illa & efficacia quam habet hæc de qua nunc agitur relaxatio ad tollendam obligationem, ſupponit actum illum qui

h Gen. 14. 22—24.

obliga-

obligationem induxerat; non ſpectaviſſe ad aliud aliquid, præter bonum & commodum partis relaxantis tantùm. Si alterius cujuſcunque interſit ex aliquo ſuo jure Obligationem non ſolvi, Obligatio non ſolvitur.

SECT. IX.

Eorum igitur quæ de *vinculi Juramentorii ſolutione* hactenus dicta ſunt, breviter hæc ſumma eſt. Nec *diſpenſatione* alicujus ſuperioris nec ulla *commutatione* ſolvi poſſe Juramenti vinculum, quin ut jurans adhuc in conſcientiâ ſuâ obligatus maneat, adimplere id quod promiſit. Sed poſſe tamen id vinculum aut *reſcindi* & irritum reddi authoritate ſuperioris legitimam poteſtatem habentis, aut deficiente materia ceſſare, aut ab eo cui promiſſio facta eſt *relaxari*, ita ut obligandi vim penitus amittat. Abſoluta jam tandem (Deo aſpice) pro modulo tenuitatis meæ, quâ potui brevitate perſpicuitate, fide, promiſſâ cum hoc publicæ profeſſionis munus auſpicarer tractatione: Coronidis loco, monita quædam pauca, velut *Corollaria*, quæ nobis ad vitæ conſcientiæque inſtitutionem ex uſu eſſe poterunt, *de Juramentorum uſu & abuſu*, attexenda duxi. Idque non per modum paræneſeos, ut ſolent

lent Oratores ſacri in concionibus ad populum, ſed memores nos in Scholâ docere, non Eccleſiâ, per theſes quaſdam ſive Concluſiones Practicas breviter propoſitas & dilucidè explicatas.

SECT. X.

Concluſio Prima, & eſt contra Anabaptiſtas & Socinianos. *Juramenti uſus eſt licitus.* Probatur *primò*, ex uſu veteris Teſtamenti. Jurabant pii *a* Patriarchæ: jure-jurando terminari controverſias inſtituit in lege *b* *Moſes*: conditiones in jurando obſervandas præſcripſerunt *c* Prophetæ. Neque poteſt reddi juſta aliqua ratio, cur piis ſub veteri Teſtamento jurare licuerit, fidelibus ſub novo non item liceat; cum non pertinuiſſe jusjurandum ad legem Ceremoniarum per Chriſtum abrogandam, & ex ejus *fine* patet, cujus eſt perpetuus uſus; & ex *formâ*, quæ nihil videtur habere cum typo commune, *Secundò*, ab exemplis *d* Dei, *e* Angelorum, *f* Apoſtolorum; quorum illi ἀνθρωποπαθῶς hi hiſtoricè & κατ' ἀτρεπτον in ſacrâ Scripturâ ſæpè jurantes inducuntur. *Tertiò*, a conſuetudine omnium populorum: qui ductu luminis naturæ ad fidem firmandam in civilis ſocietatis commoditatem jurisjurandi religionem adhibendam cenſuerunt: quo nullum poteſt eſſe Legis naturalis indicium

Gen. 14. 2. & 26. 1. & 31. 3. Exod. 22. 11 Jer. 4. 2.

Gen. 22. 16. Pſalm. 110. 3. Heb. 6. & 7. Dan 12. 7 Apoc. 10. 6 Rom. 1. 9 2 Cor. 1. 23.

cium certius. *Quartò*, a fine Juramenti; quæ eſt confirmatio fidei in rebus dubiis, ubi aliæ probationes deficiunt. Qui finis cum ſit neceſſarius ad tollendas & terminandas lites: media ad illum finem neceſſaria, neceſſe eſt ut ſint ſaltem licita. *Quintò*, à naturâ Juramenti, nihil in ſe continentis quod ſit intrinſecè malum. Neque enim malum eſt *Actus religioſus*; neque malum eſt *Rei dubiæ confirmatio*; neque malum eſt *divini teſtimonii advocatio*: ex quibus quaſi membris integratur juramenti eſſentialis definitio.

SECT. XI.

Concluſio ſecunda. *Juramenti uſus in ſermone quotidiano non eſt licitus.* Probatur *primò*, à natura juramenti. Quia actus omnis religioſus, cum ſit pars cultus Dei, debet præſtari cum debitâ reverentiâ, & cum aliquâ animi cùm præparatione tum attentione: quæ omnia abeſſe neceſſe eſt, cum temere adhibentur & ſine judicio, vel incautis & incogitantibus excidunt verba juratoria. *Secundò*, à fine Juramenti, quæ eſt rei dubiæ confirmatio. Quum in ſermone quotidiano de rebus ferè levibus colloquia ſerantur, quæ aut non ſunt dubia, aut non tanti ut egeant religioſa confirmatione. Aut ſi tanti eſſent, non multò confirmatior eſſet fides apud eos quicum agitur,

ἀν-
ς ὅρκοι
ις, ἀλλ'
ων ἀνὴρ
chyl.
d Stob.
27.
ρηδὸν
lo.

ex *c* ejus hominis juramento, qui temerè & *d* multùm jurat: cujus ferè ea est apud plurimos existimatio, ut ei vel injurato credatur, si putetur vera dixisse; vel jurato non credatur, si putetur salsa. *Tertiò*, à causâ unde promanant ejusmodi juramenta. Quæ vel est vitiosus habitus, ex longo usu & pessimâ consuetudine contractus cujusmodi habitus cordis prophani, & tantum non athei, fructus & indicium est: vel effrænis aliqua animi perturbatio, velut impotentis iræ, aut intemperantis lætitiæ; quibus dum calent animi, facile dispumant in contumeliam Dei. Quò mihi videntur quasi peculiariter respicere verba illa Jacobi c. 5. vers. 12. *Ante omnia*, inquit, *nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, &c.* Hortatus nempe erat fideles ad ferendum patienter injurias versibus aliquot immediate præcedentibus: & versu sequente docet quibus se rebus exercere deceat hominem Christianum, sive doleat, sive lætetur. Locus sanè dignus, in quo explicando docti viri sese exerceant, & cujus scopus & vis ex verborum serie, aliquantò quàm ab Interpretibus factum est, accuratius investigetur. Poterit fortassis obiter in hanc rem aliquid compendii afferri ex ista qualicunque verborum (ut mihi sonare videntur) paraphrasi. Ponite vobis ante "oculos veterum prophetarum & piorum ex-

"empla.

" empla. Si quid mali patimini eorum sequi-
" mini patientiam. Si illud assequi non potestis,
" πρὸ πάντων δὲ at illud saltem, quod nisi neg-
" ligentissimi esse velitis facillimè caveri po-
" test ante omnia cavete, ne aut doloris nimi-
" ùm impatientes, aut è contra nimiùm effusi
" in lætitiam, temerè jurando aliquid faciatis
" Christiano nomine indignum, & in Dei
" majestatem contumeliosum. Quin con-
" tinete vosmet sive commotiores sive hi-
" lares intra debitos modestiæ fines, nec cœ-
" lum terræ miscete, nec omnia clamoribus
" & jurationibus implete: sed tranquillo
" animo si quid affirmandum sit, nudè &
" simpliciter affirmate; si quid negandum,
" nudè & simpliciter negate. At si vos porrò
" stimulet acrior ex utravis parte animi im-
" petus, non ferentis se intra pectoris an-
" gustias concludi, sed aliquâ exirè gesti-
" entis: vestræ erit prudentiæ, animi illum ar-
" dorem in honorem Dei convertere. Quâ
" tandem arte quæritis? dicam. *Angitur ani-*
" *mi quis vestrum?* non ex impatientia pro-
" rumpat statim in juramenta & blas- κακοπ-
" phemias, quod ira æstuantibus proclive est: τις;
" sed oret potius & precetur Deum, ut
" quoad illa mala auferantur, det sibi pa-
" tientiam. E contra *Animo quis est læto &*
" *hilari?* ne sic quidem in juramenta, qui Bac- εὔθυ-
" chantium mos est, ora solvat: sed hym- τις;

"nos potiùs & Psalmos in laudem Dei mo-
"duletur, qui tàm lætos ipsi dies concessit.
Si quis Apostoli verba simpliciùs intelligi
malit, utatur suo judicio. Exposui tantum
quod mihi videtur non improbabile: nemini
legem dico. Sed ut redeam ad institutum cur-
sum, si tamen digressus sum; illud iterim
certum est Jacobi verba jurandi illud caco-
ethes, quod apud omnes & summæ & abje-
ctissimæ sortis homines passim jamdiu inve-
teravit, omnino damnare. Multas implerem
paginas, si quæ in priorum Patrum & veterum
ex omni gente Doctorum Hebræorum, Græ-
corum, Latinorum, imò & hominum etiam
Ethnicorum scriptis adversus hanc impiam
consuetudinem occurrunt, in unum congerenē:
Accipite é plurimis unum & alterum. Ex
Hebræis sapientissimum virum Siracidem e
c.23. —— *Ne assuesce os tuum ad jurandum.* —— *Si-*
-14. *cut servus continuò verberatus non caret livore,*
sic qui Dei nomen crebro in os suum assumit, non
erit purus à peccato. Et vir πολύορκος *implebitur*
iniquitate. E Græcis Eusebium philosophum
Gentilem, f *Multi*, inquit, *hortantur homi-*
37. *nes*, τὸ ἐπόρκως ὄμνυναι, id est, *ut verum jurent: ego*
autem existimo καὶ τὸ ἀρχὴν μηδ' εὐπετέως ὀμνύναι,
ut ne quidem omnino facile jurent; E La-
1.de tinis Augustinum. g *Jurationem cave quan-*
dom, *tum potes. Melius quippe nec verum ju-*
nt. *rare* —— *non quia peccatum est verum*
jurare,

jurare, sed quia gravissimum est falsum jurare: quò citiùs cadit, qui jurare consuevit. Et alibi *h*, *falsa juratio exitiosa: etiam vera periculosa.* Sed quid opus est aliunde testimoniis, quum prohibita sit quotidiana hæc & non necessaria juratio, ita ut vix aliud quidquam in sacris literis disertius: & ab ipso Christo, μηδ' ὅλως, *Ego autem dico vobis, Ne jurate omninò*; & ab ejus Apostolo B. Jacobo loco jam citato *k* πρὸ πάντων δὲ, *Ante omnia ne jurate.*

h In Psalm

SECT. XII.

Conclusio tertia. *Nisi ex causâ justâ gravi & necessariâ non est jurandum.* Est Juramentum ex eo rerum genere, quæ nec *per se* sunt *malæ* quales sunt actus furti, homicidii, sacrilegii, perjurii, & omnium vitiorum; nec *per se expetendæ*, quales sunt actus charitatis, justitiæ, obedientiæ & omnium virtutum: sed quæ eò tantùm *l bonæ* sunt *quia necessariæ*, ex hypothesi sc. finis, nec expetendæ nisi in ordine ad illum finem; qualia sunt omnia illa quæ ordinata sunt ad subveniendum alicui defectui, ut Medicina. Ut enim *pharmacum* non propter se repertum est sed propter sanitatem, nec ullus esset ejus usus, nisi essent humana corpora morbis obnoxia. (m *Honora medicum propter necessitatem:*) sic *Juramentum* institutum

l *Non in bonis, id est per se expetendis, sed in necessariis juratio non habendam.* Aug. 1. de serm. 30

m Sirac. 3

stitutum est ad fidem inter homines firmandam; nec ullus esset ejus usus, si non esset gens humana ignorantiæ & perfidiæ heu nimis obnoxia: quo fortasse spectant illa Christi verba ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. Ergo sicut vitandus est mdicinæ usus, ubi ad vitæ conservationem & valetudinem tuendam non videtur esse quodammodo necessaria: sic & Juramentum vitandum, ubi conservandæ humanæ societatis *o necessitas*, veritatis manifestatio, & fidei confirmatio, non videntur ipsius usum aliquo modo efflagitare. Salutare monitum est illud Epicteti (ut illius Stoici omnia) ὅρκον παραιτῆσαι, εἰ μὲν οἷς τ' εἰς ἅπαν, εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων. *Jusjurandum devita, si possibile est, omnino: si non, saltem quantum potes.* Sancta res est Juramentnm: sed quò sanctior, eo periculosior, si indebitè adhibeatur. Sicut pharmacum, quò majoris est efficaciæ & virtutis, eò magis corpori nocet, si temerè & imperitè sumatur. *Juramenti assertorii* in Rep. necessarius usus est: in publicis præsertim judiciis, ad veritatem eruendam circa facta particularia; quò pertinent juramenta testium, calumniæ, purgationis, &c. Extra judicium & in rebus privatis usus ejus rarior est: potest tamen quandoque esse necessarius; ubi sc. multùm interest, ut ei quod assertoriè dicitur fides habeatur, & asserenti nisi juret non crederetur,

Mat. 5. 37

In totum rare, nisi bi necesse t, gravi iro Parum nvenit.

Quintil. 9. stit. 2. in nchirid.

deretur. *Juramenti Promissorii* in judiciis usus nullus: at extra judicium plurimus, cum publicus tùm privatus. *Publicus* imprimis ad continendum subditos in fidelitate sua erga Principes; ad firmandum fœdera & contractus Regum & Rerumpublicarum: ad servandum leges & statuta, & consequenter honorem, ordinem, & pacem Collegiorum & Societatum; ad publica munera fideliter administranda; atque id genus alia. Ad privatos etiam contractus confirmandos, ut de præstatione rei inter emptorem & venditorem; de solvendo debito; de depositio reddendo; de mutuo, commodo, fidei commisso, &c. juramentum à Veteribus frequentissimè adhibitum est. Sed in negotiis privatis plerisque aliæ inniri possunt rationes, minore cum conscientiæ scrupulo, & fortassis efficaciores ad cavendam improborum hominum perfidiam, quàm sunt Juramenta: ut per pignora, fidejussores, chirographa, testes & alia quæ inducant obligationem in foro externo. Et ubi ista commodè adhiberi possunt, omnino satius esset à juramentis abstinere: ne aut frequenter & levi de causâ jurando, res sacerrima ex nimis familiari usu abeat in contemptum; aut dum multa juramus, labamur quandoque in perjurium. Rectè Augustinus, *Nemo novit nisi qui experius est, quam*

sit

sit difficile consuetudinem jurandi extinguere, & non temerè facere, quod aliquando facere necessitas cogit.

SECT. XIII.

Conclusio Quarta. *Grave peccatum est Juramentum ab alio indebitè exigere.* Exigit autem indebite, *Primò* qui cogit aliquem Juramentum præstare, quod non est aut legibus scriptis sancitum: aut moribus (id est usu) receptum, & longi temporis Præscriptione sine intermissione vel contradictione stabilitum. *Secundò*, qui exigit ab alio juramentum quod apertè repugnat, vel ex eo sensu quem verba præ se ferunt secundùm communem usum loquendi, videtur repugnare alicui juramento ab eo prius legitimè & licitè præstito. *Tertiò*, qui jurare cogit in rem illicitam, quæ sc. est contra officium Deo, aut superioribus debitum, contra leges Regni, contra bonos mores, aut aliàs inhonesta & quæ servari non debeat. *Quartò*, qui Juramentum defert ambigui sensus, aut quoquo modo captiosum: quò conscientiæ, vitæ, libertati, aut fortunis proximi sui laqueum injiciat. *Quintò*, qui sine necessitate aut metu cogit, aut authoritate impellit, aut consilio, exemplo, dolo malo, alióve artificio aut ratione inducit alium ad jurandum, quem scit juraturum

n contra conſcientiæ ſuæ judicium. Uti-
m meminerint omnes qui in magna po-
tate, conſcientiæ, famæ, nomini ſuo
ùm fœdum & indelebilem characterem
ſſerit *Feroboamin filius Nebat*, quòd po-
lum Iſraeliticum pellexerit ad peccandum:
quantopere gravem Dei iram in ſe provo-
nt, qui poteſtate ſuâ quam Deus uni cuique
dit ad conſtructionem & non ad ruinam, a-
tantur in perniciem aliorum.

SECT. XIV.

Concluſio Quinta. *Juramentum oblatum re-
ante vel dubitante conſcientiâ non eſt ſuſcipien-
m.* Probatur *Primò*; quia a *quod non eſt ex* [a] R
peccatum eſt. Secundò, quia jurandum eſt [b] Jer. 4.
judicio: quod certè is non facit, qui con-
conſcientiæ ſuæ judicium facit. *Tertiò*,
ia id neceſſe eſt fieri alicujus tempora-
commodi intuitu aut ad evitandum ali-
od damnum, aut ad conſequendum ali-
od lucrum, aut ad conciliandum alicujus
minis gratiam, aut quid ſimile. Quàm
iem indignum eſt homine Chriſtiano, De-
mundo, cælum cæno, animam corpori
dium æternum lucro temporali, ſpem vitæ
uræ præſenti otio, internam pacem externæ
ſthabere! *Quartò*, quia ſic jurans perju-
(graviſſimi peccati) periculo ſe evi-
denter

deberet exponit. Qui enim spe metúve alicujus temporalis commodi vel incommodi induci potest ut juraret quod non debuit; hunc vix credibile est non posse pari spe metúve induci ne adimpleat quod juravit. Perjurium autem vel ipsis etiam Ethnicis inter gravissima illa crimina est habitum, quæ credebantur Deorum immortalium iram non in reos tantum, sed & in posteros ipsorum, imò & in universas gentes accersere. Quo magis nobis metuendum est, qui Deum illum verum & unum colimus, qui solenniter edixit se non habiturum insontem, quisquis nomen ipsius in vanum assumeret: ne dum quacumque oculos obvertimus tam uberem & luxuriantem undique Juramentorum & perjuriorum segetem, albescentemque jamdiu ad messem conspicimus; Deus justissimus judex, ad tam perfidam & profanam gentem penitus excindendam, peracutam judiciorum falcem celerrimè immittat. Iratum sensimus jamdiu clementissimum Patrem, et lætam infinities victamque (si fas dicere) peccatis nostris infinitam Dei patientiam in furorem versam. Non facile est dicere, ob quæ potissimum peccata, ubi omnia fere summa. Sed profectò qui serio cogitaverit, ex quo nos Deus propriore flagello percutere cœpit, de his gravissimis jurandi pejerandique peccatis quàm non doluimus,

doluimus, imò potiùs quàm immenſum increverit, hinc infrænata & impunita jurandi & blaſphemandi licentia, illinc pejerandi ſub Religionis obtentu fœda hypocriſis: vix fieri poteſt quin ut ei in mentem ſubinde veniat illud Jeremiæ Prophetæ, *A juramentis terra luget.*

Quæ cum ita ſint, viri, patres & fatres, exorandi ſumus qui adſumus omnes, & quotquot uſpiam ſunt hominum, qui paci cum publicæ Regni & Eccleſiæ, tùm privatæ cordis & conſcientiæ ſuæ benè cupiunt: ut contemptum nominis divini & fidei violatæ crimen ipſi imprimis ſedulo caveamus, juramenta non neceſſaria omnino fugiamus, ab aliis indebitè delata conſtanter recuſemus, à nobis debitè ritéque præſtita fideliter expleamus; deinde ut peccandi licentiam & in aliis quoq; quantum in nobis eſt ſtrenuè coerceamus; Deum denique Opt. Max. aſſiduè precemur, ut flagello ejus edocti admonitique & ſub potenti ejus manu humiliati, ad ipſius miſericordiam confugiamus, juſtitiam agnoſcamus, gratiam imploremus, in peccatorum noſtrorum remiſſionem, vitæ emendationem, et animarum ſalutem, per et propter merita Domini noſtri Jeſu Chriſti. Cui cum Patre et Spiritu Tri-uni Omnipotenti Deo ſit regnum, potentia et gloria in Secula Seculorum. Amen.

FINIS.